

ARGIA

JOSEBA EGIBAR

«HBrentzat PSOE
nain garrantzitsua
pada, zuzenean jo
dezala bertara»

TELE-BILBAO

«Etzerako
Telebista»
martxan
dagoeneko

PILOTA

Enpresen gerra
deklaratuaren
gorabeherak

HIES

Birus berri baten
aurrean ote
gaude?

HIZTEGIGINTZA

Negozioak dituen
etekinak eta
hutsuneak

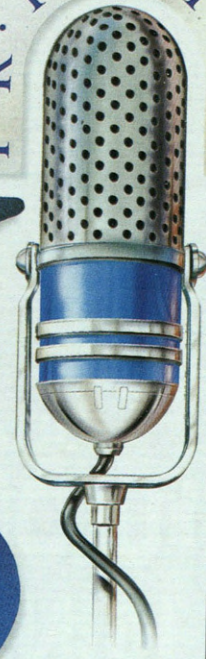
JUANMA BAJO ULLOA
ZELULOIDEAREN OLINPOAN
JAINKORIK GAZTEENA

CASILDAREKIN ITZALI DA ANARKISTA ZAHARREN TXINPARTA

URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE

I · R · A · T · I · A

eg n

Tfno. (943) 55 47 70

F.M. 103.0

Arangurengo zabortegia

HAINBAT hilabete igaro da Iruñerriko Arangurengo zabortegiari buruz berririk izan ez dugula eta, orain, bapatean, herriar talde bat epaitua izango dela irakurri dugu.

Ez dut gatazka honi buruz dudan iritzia emango. Aitzitik, erakundeen erabakiekin (beti ez demokratikoak) ados ez dauden herritar batzuen salaketa eta erantzun modu bakarra epaitzeko kontu horri lotuko natzaio.

Herri erakundeetatik hasita, denek inposatzen dituzte beren asmoak. Beraz, zer egin dezakete gehienetan musutruk etsi behar izaten duten herritarrek jarrera autoritario horien aurrean? Manifestazioek, gehienetan, ez dute lorpen handirik ekartzen (instituzioek erakustaldiren bat egin nahi ez badute edota Euskal Herri osoari dagozkion gaiak bindikatzen ez badira); kontzientziatze kanpainen ingurukoen atentzioa bakarrik deitzen dute; epaiketa kontuek —garesti eta lu-

IRAKUR- LEAK MINTZO

zeak— bideragarritasunik ez dute aholkularitza juridiko sendorik ez delako izaten...

Orduan, zein bide dute herritarrek beren desadostasuna azaltzeko? Ez dezala inork esan soluzioa hauteskondeetan dagoenik! Egoera horrekin jakitun ez den gehiengo batek ematen bait du irabazlea...

Soluzioa bakarra intsumisioa da. Baina ez pentsa intsumisio hori militarra bakarrik denik: giza intsumisioa da. Eta, agertzeko moduak ez du, nahi eta ez, bortitza izan behar.

Epaiaketa honetan asko eta asko epaituak izango dira langileen lana oztopenaz egatik edota beren desadostasuna aldarrikatzeagatik. Boterearen aurreko ja-

rrera horiek epaigarriak al dira? Badago hemen hausnarketarako aukera.

Jokin Telletxea
(Iruñea)

Abortoaren legea

GIZON eta emakume atzerakoi horiek! Nork inposatuko dit zer egin neure buruarekin? Ez dago eskubiderik! Madrileko gobernuak etsi egiten du Elizaren indarraren aurrean eta uzten dituen kasu horiek (abortagai izan daitekeen kopurua-ren % 20 baino ez) aurpegia zuritzeko besterik ez dira izaten. Gogoz kontra haurdun gelditzen banaiz lau atso txatxuk eta kardenal karka batek inposatu behar al dit zer egin? Honekin, drogaren kasuarekin bezala, erabateko legeztatpena jo beharko litzateke, ezkutuan abortatu eta odolusturik hiltzen diren neska gazteek medikuntza zerbitzu txukunak izateko.

Asun Garcia
(Bilbo)

H I R U G A R R E N B E G I A

Izana izenaz estalita ere ezin ihesi

KOLOREA hartzen hasia da astekaria eta aurpegi politagoa erakusten dute aldaketa berriek. Azenarioaren kontua izan daiteke, oso ona bait da pigmentaziorako (honekin aspertu ez eta aurrera segitzekotan topatuko duzue honen berri). Aste-kariarenak ez diren beste aurpegi batzuk ere kolorea hartzen ari dira, erre-dakzio kolorea ordean, eta udari behin-betiko adio esan diotela dirudi. Lanean buru belarri aritze horrek, haatik, despistek eragiten ditu.

Eskizofrenia kazetarien gaisotasun ezaguna da —tankera honetako gehientsuenak bezalaxe—,

personalitate asko izaten dituzte (edo pertsonalitatek ez). Hala ere, horrek ez luke izan behar kronika politikoarekin ibili garen bezala ibiltzeko arrazoia, are gutxiago adjetibo horrek herri honetan duen 'garrantzia' ezagututa. Alegia, kronika **G. Ubeda** sinaduraz zetorren eta «Non-Zer-ear. I. Zubiondo» azaltzen ziguten esandakoaren erantzuleztat. Biritan gainera.

Irakurleok ere jakin behar dugu desadostasun geziak nori jaurti, bi diana jartzea babes erraza da eta gu ez gaude uztaiarekin 1.500 saio eginda; asko seguruenik sekula hartu gabeak ere izango dira.

Orrialde hau, hain zuzen ere, ihardun gabeko horientzat propio teinkatutako uztia da, azkona jartzea besterik ez da falta.

Ez gaitu, dena den, asko harritzen (uztaiarenak, ez izen bikoiztuenak). Izan ere, jakin dugu hainbat irakurlek ez diola hirugarren begi honi ninia ikusi, betileetan tratatuta gelditu dela nonbait. Batzuei dena ahotik sudurrera eman behar zaie; eta ondo hausnartuta gainera.

Jakin bezate babian bizi diren irakurleak begi honen xedea, zera dela; al-dizkarian tarteka agertzen diren 'perlak' aitatzea. Nolabait esatearren, irakurleen ararteko lana egi-

tea. Komentatzea, konparazio baterako, azken zenbakiko azalean datorren izena eta barruan datorrena, elkarrizketatuarena, ez daudela berdin idatzita. Bere hitzak ere desberdinak direla. Edo, zergatik ez, eskertzea masoien inguruan egindako erreportaietan datorren marrazki zoragarria, bere argitasun eta adierazpen gaitasuna medio mundu ezkutu horretaz dena esaten diguna.

Horretarako begi ortopedikoaren beharra. Badakizue, lau begik bik baino gehiago ikusten dute. Guk hiru dauzkagu.

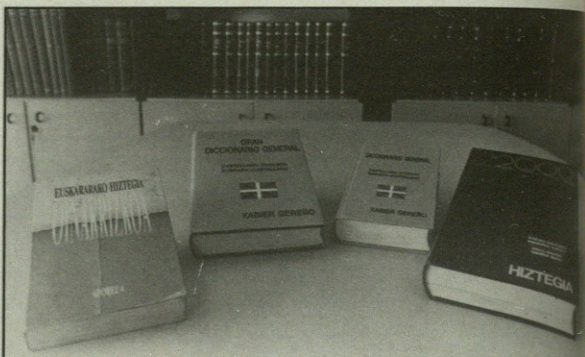
MIKEL ELORZA

N O N - Z E R

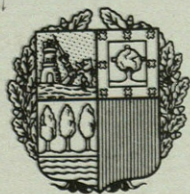
6. Politika kronika. GARBIÑE UBEDA.
8. «HBrentzat PSOE hain garrantzitsua bada, zuzenean jo dezala bertara». GARBIÑE UBEDA.
11. Casildarekin itzali da anarkista zaharren txinparta. IÑAKI ZUBIONDO.
14. Politika ttanttaka.
16. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
18. Iraultzaren 34. urtea. MYRIAM GARTZIA.
22. Nazioarte ttanttaka.
24. HIES: birus berri baten aurrean ote gaude? ALBERTO IRAZU.
28. Radio Nervionen eskutik Tele-Bilbao etxeetan. Nerbioiko telebista. XABIER LETONA.
31. Pilota enpresen gerra. MYRIAM GARTZIA.
34. Juanma Bajo Ulloa: «Azken urtean gustatzen ez zaidan zinema ezagutzen hasi naiz». AMAGOIA IBAN.
40. Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.
42. «Guggenheim, lagunok...!», Alproja taldearen azken obra. 1992ko ekitaldi erraldoiak, ironiaz, kale antzerki moduan. JOXI GOIKOETXEA.
44. Oinarrizko hiztegigintza A-tik Z-ra bitartean. J.J. PETRIKORENA.
48. «Zuria beltzez», Bap taldearen finkatzea gauzatu duen diskoa. JOXI GOIKOETXEA.
50. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
52. Kultura Agenda.
54. Argitalpenak.
56. Kultura Ttanttaka.
58. Aukeran.
64. Denborapasa.
66. Emakumeen angustia. LAURA MINTEGI.

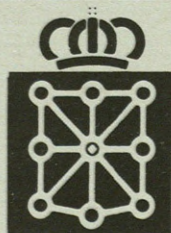
HIES: Uztailaren amaieran, Amsterdam-en burutu zen HIES Nazioarteko 8. Biltzarra. Ateratako ondorioak, batez ere, kezkarriak. Gaisotasunak ez du atzera egin, eta medikuntza erabateko konponbiderik aurkitzen ez dionez, egoerak ez duela hobera egingo dirudi. Hirugarren birus bat ere azaldu dela dioen aditu batzuek, eta bitartean, milioika pertsona bere sendabidean zain daude./24

HIZTEGIGINTZA: 80etako hamarkadarekin batera argitaratzen hasi ziren euskararen aro modernoari erantzuten zuten oinarrizko hiztegiak. Hutsune handi baten betetzera etorri ziren hiztegi hauek, denboraren poderioz, esku liburu ezinbestekoak bilakatu dira, nahiz ikasle edo kaletar arruntarentzat. Guzti hona sakontzera jo dugu. Horretan diharduten jendearekin hitz egin eta jasotako iritziek mundu honen hurbileko ikuspegia aurkeztu digute./44

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

JOSEBA EGIBAR: Ajuria Eneko Hitzamenaren etorkizunaz hitz egin digu luze Joseba Egibar EAJko EBBko bozeramaleak. Gainera, berriz HBrekin elkartzea posible izango ote den, EAJk HBrekin izan ditzakeen planez, eta EAJk aurrerantzean jarraitu nahi duen politikari buruz esandako guztiak topa ditezke Politika Saileko elkarrizketan./8

J.M. BAJO ULLOA: Iazko Maskorraren irabazleak, J.M. Bajo Ulloak lanean darrai. Bere bigarren luzemetraia prestatzen ari den bitartean, handik hona dabil bere lana promozionatu nahian. Hala ere, ez du galdu betidanik duen berezi fama. Montreal-etik etorri berria, Tokio-ra bidean harrapatu dugu gure aste honetako erdiko elkarrizketa egiteko./34

PILOTA: Pilota neurketa latzenak, gaur egun, pilotakekuan izan beharrean, epaitegieta suertatzen dira. Pilotari profesionalak eta enpresen arteko harremanak aldatzeaz daudela dirudi. Hori nahi dute behintzat Asegarce enpresakoek. Baina dena erabakitzeaz dago, eta bitartean, txapelketak zalantzan daude; Asegarceren jarrerak salatuz hala adierazi dute orain arteko pilota enpresek. Nahaspilaren erdian, noski, pilotariak./31

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam García, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Karlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uri, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

ARGIA txokoak

AMAZKAR

TABERNA

*Oiartzuarren giroan,
zure zain ...*

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

GASTEIZKO EUSKAL TXOKOA

- Alde zaharreko jai alaiak opa dizkizuegu
- Txoznarako apuntatu zaitezte

Kutxileria, 62 - 01001 Gasteiz ☎ (945) 25 10 84

LARRABETZU (Bizkaia) ☎ (94) 455 81 97

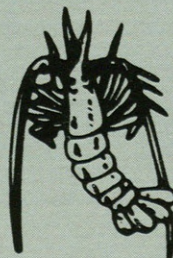

DONAMARIATKO BENTA

- Mendi hotela
- Jatetxea
- Bizikletentzako aparkalekua

*Zure asteburuetako
ingurugiro egokia*

31750 DONAMARIA (Nafarroa) ☎ (948) 450925 - 450708

KORTA MARISKERIA

- Ingurugiro eta menu aproposak asteburuetarako.

GABIRIA (Gipuzkoa) ☎ (943) 88 71 86

«Adostasuna elkarriketaren bidez». Halaxe zioen Lurraldea koordinakundeak Iruñean antolatutako festan zabaldutako pankartak. Eta haien atzetik zihoazten Itoiz, Riezu, Aranguren, Sakana eta Aritzartekoak, zorte bera izango duten esperantzan. «Euskal Herriak jasaten duen arazo orokorra ongi buka daiteke, ongi bukatu behar du, eta ongi bukatuko da. Elkarriketaren bidez akordioa lortuz, beste biderik ez dagoelako», adierazi zuen Jonan Fernandezek.

Jaio dadila, aspertu baino lehen

EUSKAL Herriko politikak azken hilabeteetan daraman bidea ikusita, ez dirudi astindu baten beharrean dagoen guztia mugitzeko moduko pausorik helduko denik. 1992ak eman beharrekoak eman ditu. Notizia puntualak egunero topatzen ditugu egunkarietan, baina lehendik ezagunak zaizkigunak. Denborak aurrera egin izan ez balu bezala ia. Errepikapenak nekea sortzen badu ere, nekearekin gozatutzeko modua topatuko bagenu bezala.

Abortoa eta ETA gonbaragarriak izango zirenik akaso inori ez zitzaigun bururatu orain arte. Setien gozaiaren hitz egiteko modua eta estiloa, azken finean, ezaguna zaigu.

ATENTATURIK astelehenean gertatutako zenik ez genekien, ETA hila dagoela ere maiz entzuna dugu, baina

sorpresarik inork gutxik hartuko zuen Donostiako atentatuaren ondotik. Horren ondorioz helduko den gogorkeria ere imajinatzea ez da zaila. Donostiako Egia auzoa, honez gero 'orraztu' du poliziak. Neurri judizialak estutu dituzte. Hau ere berria.

Ajuria Eneko iskanbilak aski eza-gunak ziren aspaldidanik, aipamenik ere ez dute, seguruenik, merezi. Betiko zalantzak, betiko espezitizismoa, betiko haustura, betiko betikoa.

Arabarrak eta euskara eta euskara eta Araba. PSOEkoak eta UAKoak. Iaz, sasoi honetan ere antzeko saltsak ezagutu genituen.

Aspaldian isilik zegoena ere berpiztu dute, euskararen kalterako. Inongo gobernuren menpe ez dauden enpresei ekin zaie Eusko Jaur-laritzako Barne Kontseilaritzatik, edo nork daki nondik. Non heldurik ez

duten salaketa lotsagabeak jaurtikitzea da errazena. Ez punta ez ipurdi ez izanda ere, zikinkeria bota lehenik, izenak eta guzti aipatuta.

ASPERRALDI honek jende ugari du kezkatuta, sortzen diren plataforma guztiak kontuan hartuta. Bakea lortzeko, Maastrichti buruzko erreferenduma eskatzeko, eta beste ha-maika arazotarako. Eta azkenengo asmo-proposamena, Jonan Fernandez eta Lurraldeako beste hainbatena alegia, izugarri arriskutsua zen non-bait, oraindik jaio gabea zenari egin zaion kaltea egiteko. Ea, kalteak kalte, sortzen denean betikoa izango ez den mugimendurik lortzen duen. Denen onerako.

Garbiñe Ubeda

Joseba Egibar EAJko Euskadi Buru Batzarreko bozeramalea:

«HBrentzat PSOE hain garrantzitsua bada, zuzenean jo dezala bertara»

Uldiaren ostean gauzak nahasten hasi baldin badira ere, beste patxada bat ekarri du oporretatik bueltan. Joseba Egibarri ez zaio iruditzen, esan izan den bezala, udazken beroa datorrigunik. Errespetorik galdu gabe, hitz gozorik ez du UA, PP eta HBkoentzat.

ARGIA. Ajuria Eneako Hitzarmena kolokan dagoela dirudi. Zer espero duzue datorren bilera horretatik?

JOSEBA EGIBAR. Ezer apartekorik ez dela gertatuko uste dut. Baina lehenik, bi kontu bereiz ditzagun. Ajuria Eneko Hitzarmenak jasotzen dituen helburuek indarrean jarraitzen dute. Eduki horiek bezain inportantea zen, ordea, alderdien kontsentsua, eta horrek porrot egin du.

Oraingo honetan, EAK ez du joateko asmorik. Baina kontuan izan aurrekoan ere, 1991ko azaroko bileran, ez zela agertu. Ez da, beraz, kontu berria. Bestalde, PPren ustez, Autobia dela eta, EAJk eta PSOEek beren

errua aitortzen ez badute, Hitzarmenak bizi luzerik ez du izango. Hauxe aztertu beharko da datorren bilera horretan. Hain zuzen ere, iritzi hori arrazoitu egin beharko bait du PPK.

HBrekin hitz egiteagatik ere kritikatu zaigu. Ajuria Eneko azken mahaiean, alderdi bakoitzak nahi zuenarekin hitz egiteko eskubidea zuela erabaki arren. Baldintza bakarra jarri zitzaion aukera horri: inork HBrekin hitz eginda eragin instituzionala izan dezakeen akordiorik lortu nahi izango balu, gutxieneko kontsentsua beharko lukeela.

Ez da inongo akordiorik egon. Beraz, zerbait leporatu nahi izanez gero, HBrekin hitz egiteko momentu

egokia aukeratu ez izana, edo tankerakoak lepora dakizkiguke. Iritzi horiek errespetagarriak dira, baina printzipioak ezin dituzte hankaz gora jarri. Edonork hitz egin dezake HBrekin.

A. Hitzarmenean EAJk eta PSOEak agintzen dutela esan izan da. Ez da jeloskorkeria bakarrik izango...

J.E. Ez dakit jeloskorkeria ote den... Arrazoiek izaten dute indarra leku guztietan. PSOEak eta EAJk ez dute sekula ezer inposatu. Errespeto guztia PPri, baina ez du inolako legimitaterik horrelakorik esateko. Gainera, Ajuria Eneko bilera astelehenean izan, eta asteartean bertan PPK gai honi buruzko mozioa aurkeztuko du Madrilen. Nork du orduan, interes elektoralak? PPK kalkuluak eginak ditu bere borroka pertsonalean. Badaki, hau ez dela momentu zorionsua PSOErentzat, eta horrelako gauzeekin etekin elektoralak lortzen duela.

EAJ kritikatu nahi baldin badu, zuzenean kritika de-

zala, baina hirugarren berraztertzeko ez dadila kritikatzeko hasi. Auskalo zera ekarriko duen joko honek baina ezingo dute frogatu. EAJk Ajuria Eneko Hitzarmena zapuztu duenik.

A. Esandakoari lotuta, ez zaio EAri egurra sober eman?

J.E. Guk ez diogu HBrekin hitz egiteko eskubidea ukatu. Beste alderdiek, kritikatzeko, EAJk beste momentu batean hitz egitea zuela argudiatu dute; orduan atentaturik ez zegoela. Arrazonamendu horrek esan du non heldurik. Zorte txarra da zuk alderdi batekin hitz egin nahi izan eta momentu horretan atentaturik gertatzea. Sarritan esan izan dugu, guk hitz egin genuenean atentaturik bazirela, eta oraindik ere badirela; elkarbizketen helburua gogoraztea desagertzea dela. hori horrela izanda, jende txumeak ulertzen ez duena da atentaturik gertatu eta zuzen mahaikideak ez gaitzestea. Askotan esan izan diegu

hauxe bera HBkoei.

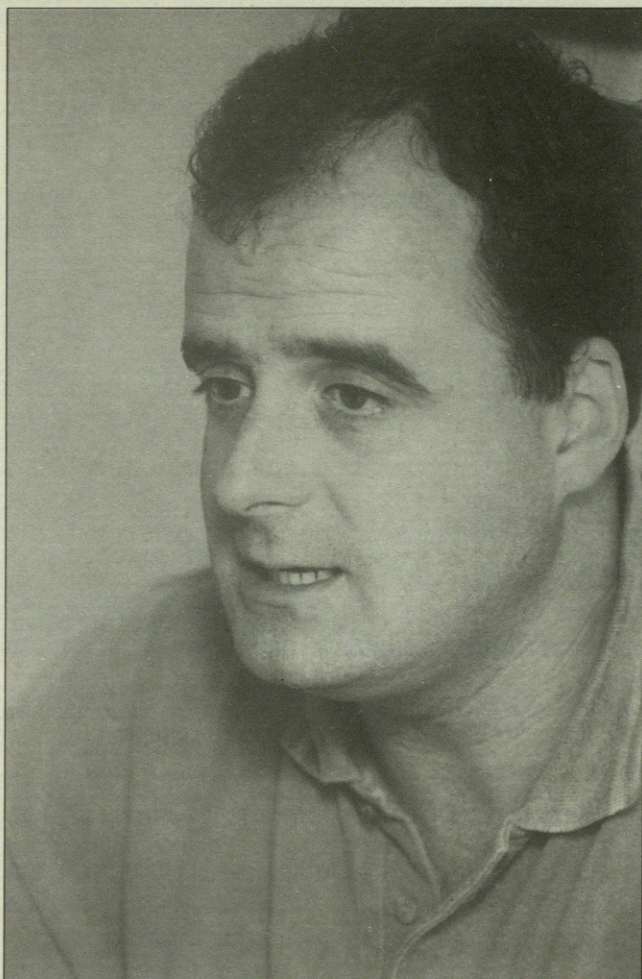
Hauxe da EAk izan deza-keen muga. Guk ez diogu EAri oztoporik jarriko, ezta kritikaturko ere, nahiz eta atentaturak gertatu tartean.

A. Ba al duzue HBrekin berriz hitz egiteko asmorik?

J.E. Haiek proposamena luzatu dute. Guk, lehenik EArekin hasitakoari ekiteko erantzun diegu; gero, beharrezkoa izanez gero, gure artean hala erabakitzen bada, bilduko garela.

Aurreko esperientzia hor dago. Badakigu bakoitza nor den eta zer helburu duen. Ez gara historia guztia berriro errepikatzen hasiko. Lehenengo fasean akordio-rik lortuko ez genuela argi eduki arren, bigarren saioa egin behar bada, helburu konkretuagoei heltzeko gai izan beharko dugu. Dena n, lehenik ondo azaldu beharko digute zertarako bildu nahi duten.

Gainera, konfidantzarik ez dago gure artean, haiek ez dira gurekin fio, eta gu haiekin ere ez. Elkarriketetan kezka sortu zitzaigun ea gauza izango ote ginen 60 ordu horietan esandakoak gordetzeko. Tamalez, bilera haietan esan zirenak eta ez zirenak bazter guztietan zalbalditu zituztela ikusi dugu: Txapuren buzoian, KASeko nik dakit zer dokumentutan eta azken aldian «Egin»-en haszikuluka, «hemen egurra eman diegu, halakoan argumenturik gabe utzi ditugu» eta antzekoak esaka. Eta leizepzio izugarria izan da. Hori umekeria hutsa da, politiki onartezina. Ez daki-egu gerora begira HBk zer

«EAJkook ez gara HBkoein fio, eta haiek gurekin ere ez».

asmo izango duen. Orain, behinik behin, gurekin ez dute hitz egingo. Zertarako argitzen denean ikusiko da.

A. Zuek zertarako bilduko zinatekete HBkoein?

J.E. Elkarriketei berriz ekin behar izango bagenie, aztertu egin beharko litza-teke zein egoeratan gauden, baina guretzat ezinbestekoa atentaturik ez egotea. Horren inguruan gauzak mugi daitezke baina ETak hori sinisten ez duen bitartean zaila izango da ezer lortzea.

HBrentzat, erreferentzia

alderdi sozialista da. Nere ustez, HBko hainbat kide-rentzat Vera eta Corcuera Jangoikorearen hurrenak dira. Izugarrizko fede eta sinis-mena dute haiengan. Eta PSOE hain garrantzitsua bada, jo dezatela zuzenean bertara. Hain zuzen ere, uz-tailean Iñigo Iruin eta Txiki Benegas luze egon ziren berriketan Madrilén. Ez batek ez besteak, ez digute haren berri eman.

A. HBk eta EAk hitz egiten badute, Gipuzkoako Dipu-tazioari dagokionez, akor-dio batera irits daitezke...

J.E. Gipuzkoan edozer gauza gerta daiteke. Zen-tsura mozioa egin nahi ba-dute, bidea hortxe dute. Gu-txieneko adostasuna lortu

beharko dute, alde batetik programa baten inguruan, eta bestetik kandidato baten inguruan. Ni ziur naiz EAk planteamentu hori egin diola HBri, baina ez dut uste ados jarri direnik Diputatu nagusia aukeratzeko ga-raian, momentuz behintzat. HBk Elkorro nahiko luke jarri eta EAk Murua. Hirukotea osatzekotan, EAk EUEren botoak kontatuko ditu haren alde, eta beraz, hamasei ha-mabi baino gehiago direla esango zion HBri.

Bestalde, HBk bere ga-raian esan zion EAri diputatu nagusia nahi baldin bazuen kendutako alkatetzak itzuli behar zizkiola.

A. HBk diputatu nagusia nahi duela uste al duzu?

J.E. Ahal izango balute bai. Esperientzia instituzio-nal historikoa ez izanda ere, HBk gaitasunik badu insti-tuzioak gobernatzeko, uda-letan frogatu duen legez. Joko instituzionalari ekin egin beharko dio noizbait, eta bide horretatik doaz.

A. Rojo jaunaren adieraz-penak ikusita, zer gertatzen da Araban?

J.E. Gauza bat eskatuko nioke Rojori: arabarrentzat nahi duen eskubide hori euskaldun guztioi ere gorde diezagula Espainiaren barnean.

Nere argumentua akaso sineskaitza irudituko zaizu. Arabako PSOEkoak lehian daude. Rojo jaunak diputatu izan nahi du, baina eskuar-tean ditugun datuen arabe-ra, hemendik aurrera bi di-putatu beharrean bakar-ra aterako du. Eta bakar hori bera izan dadin protagonis-moa lortu behar du. Berak badaki PSOEko Arabako militantzia abertzaleen kon-trakoa dela erabat. Horiek bere ondoan nahi ditu. Bere lehiakidea, Agiriano, hama-bi urtez diputatu dagoena,

«HBko hainbatentzat Vera eta Corcuera Jangoikorearen hurrenak dira, sekulako fede eta sinismena dute haiengan» ●

«HBk badaki orain behinik behin ez duela gurekin hitz egingo. Gurekin zertarako bildu nahi duen argitzen denean ikusiko dugu».

hor dago isilik. Azken finen, buru zein izango den axola zaie.

A. Ez dirudi lehia hori bakarrik denik. Rojoren atzetik jende esanguratsua dago.

J.E. Bai, gero Buesak erantzun zuen. Mundu guztiak zerbait esan behar izaten du. Egia da badela horren azpian gogoeta. UA fenomenoak ikusita, benetan arriskutsua da hainbat alderdik lokalismo eta probintzialismoaren aldeko diskurtsoa hartu izana. Horregatik inoiz baino beharrezkoagoa da alderdi homogeneo bat izatea. Baten batek esango du badabilela berriz EAJ hegemonia nahian, baina EAJ sendo bat behar dugu hemen sakabaketa-rik gerta ez dadin.

Arabarena konponduko da denboraren poderioz. Okerrena dena da, arabatarak, gipuzkoarrak edo bizkaitarrak konplexu baten barruan bizitzea. Batzuek emandakoa baino gutxiago jasotzen dutela esatea; lehen

hobeto bizi zirela edo tankerakoak. Horiek konplexutik egindako planteamentuak dira, eta behin-goan frogatu beharko da herri bat garela, nazio bat.

Lokalismotan erorita, Unidad Vizcaina asmatu zuten nahiz eta ez doazen inora. Donostian ere, Gregorio Ordoñezek saioak egin zituen bere garaian, akaso

bazara, EAJkook argi dugu Euskararen Normalizaziorako legea dela markoa, eta euskara lege horren arabera gestionatu nahi horretan oso zuhurrak izan behar dugula, erne jokatu behar dela. Hizkuntza ezin da inposatu, eta hedatu nahi baldin bada, maitatua behar du izan. Arabak hainbat lekutan, legea ez da behar bezala aplikatu.

■ «PPk EAJ kritikatu nahi baldin badu, zuzenean egin dezala, baina hirugarren bat kritikatzeko ez dadila gu kritikatzeko hasi» ●

mugimenduren bat egingo du aurki. Horrela hasten bagara, hemen zer herri ikuspegi geldituko da? Hauxe da, tamalez, gertatzen dena.

A. Euskararen esijentzia apaldu beharra dagoela esan duzue zuek ere. Horren beldurrez al da?

J.E. Ez. Felix Ormazabal-en deklarazioei buruz ari

Baina hor gertatu izanak ez die eskubiderik ematen euskara sekula maitatu ez dutenei euskararen politika guztia hankaz gora jartzeko. horixe da UAk egin duena, eta baita PSOEek ere hainbat tokitan.

Arabana, kontua hau dela eta, politika zikina egin da. UAk euskararen kontra egindako politikagatik bildu

ditu botoak. Euskara na krisi garaian lotu ezkontuta, sekulako paktoa lortzen dute. rrak izan behar dugu buruak ahortzi gabe kara maitatu egin behar jendeak. Maitatuz erabili egingo du.

A. Estatu espainiar hauteskundeak a gaude ia. EAJ asko da gai honen inguruan.

J.E. Inkestek diote arabera, PSOEek gela absolutua galduko da beste alderdiekin kon beharko du. Guretzat da eskenatokitik egia esanda. Opos dagoen edozein al bezala, guri ongi da ahalik eta gobernu al osatzea. Ikusiko dugu emaitzak ezagututa, z menia zaigun, baina zaigu ezer galdu Mad

PSOE urduri dago Gonzálezek bere buru keztu nahi ez duelako dezkoa aurkitzeko dute. Ez dakit hala ot ala esamesak ote dire na horrelako arazoatzen dira alderdiaren pertsona baten gain nean.

A. Ordezkatza aipatuzularik, Arzalluzek rren urtean karguak dituela esan izan da baren «delfina» zeu za

J.E. Horrelako pl menturik ez dago. Ni bozeramalea naizenez agertzen naiz publik Jendeak, gehiegi p gabe akaso, gehien az dena ordezkoa dela us Zorionez, ni baino gorik bada gure alde Xabierren ordezko iz baina momentuz ez d teko asmorik. Lau ur konpromisua du.

Garbiñe Ube

Casildarekin itzali da anarkista zaharren txinparta

Abuztuaren 31n hil zen Donibane Lohizunen Casilda. Gerra aurreko euskal anarkisten buruzagi izana, bere izenaren distirak ageri dira Espainiako II. Errepublikako erreboltoetan, gerra garaiko Irun eta Donostiako defentsan, Aragoiko bataila eta esperientzia anarkistetan, nazien kontrako erresistentzian, eta baita ETA sortuz geroztik Ipar Euskal Herrian egon diren errefuxiatuen bizitzetan ere. Amets libertario bat egia bihurtzeko zorian zirela uste izan ondoren, etsipenaren erdian erreboltoazale bukatu duen emakume aparteko bat zen.

INORK gutxik ezagutzen ditu bere abizenak: Hernaiz, Vargas. Baina II. Errepublika eta 1936-39ko

gerra ezagutu zuen edonork daki CNTkoen artean ibili zela Casilda miliziana, Felix Likinianoren emazte-lagu-

na. Casildak ez zuen aipatzen bere abizenik: aita ezezagun baten alaba, Gipuzkoan hain ezaguna den

Fraisoron sortua —ama ere ezkontzaz kanpoko zuen, ijito kastakoa edo Casildaren hitzetan «bohemia», ez zuen onartu familiaren lokarri instituzionalik, nahiz Felixen azken urteetan ezkontz paperak egin zituzten, erretreta zela eta. Ez zuten haurrik izan.

«Erregeak printze sortzen diren bezala, ni bezala jatorri anarkista eta bohemia bateko amagandik jaiotzeko lehen instantetik dute zigilu bori beren gain» zioen Ca-

Casildaren erretratoa. Euskal anarkisten mitoa, Donibane Lohizunen hil zen, abuztuaren 31n.

Felis hizketan eta Kasilda keinuka

EREDU. Hori izan zarete guretzat. Eta pluralean mintzatzen banatzaizu, Felisengandik ezin berezi zaitudalako da, ez besterik. Mundu berri baten atarian geundela sinetsirik bizi ginela, ezagutu zintuztegun hemen Donostiako Egia auzoan zu eta Felis. Felis eta zu. Terroro zakua. Motxila. Zeuen ondasun guztiaz bidaiatzen zenuten beti: izaera. Zinetenak zen lorturiko ondasun guztia. Eta gu hamasei-hemezortzi urteko gazte kementsuak, harriturik uzten gintuzuen zuen izakeraz.

Inguratzen gintuzten pertsõna helduekin alderatuz geroz —eta konparazioz neurtzen ditugu pertsonak orain ere— zuek bestelakoak zineten. Bereziak. Baina ez bereziak xehetasunetan, joeretan bakarrik, edukian eta kontzeptoan baizik. Oinarrian.

Guregana etortzen zineten bakoitzean, denboraldi batetarako debata irekia uzten zeniguten: historia, filosofia, ekono-

mia, natura, osasuna, musika, dantza, pintura... Disziplina horiek guztiak elkarturik nahas-mahas harrigarri eta asmo zehatz batetan finkaturik: Euskal Herri berria. Etxea. Eta etxearen enkofratua, solidaritatez egina. Ez zenuten zoriontasuna aipatzen. Ez zenuten aparteko zerurik eskaintzen. Ez gintuzuen ezertan eta ezertara behartu. Hitzez behintzat, nahiz eta zure laguna Felis hitz jariokoa izan. Noiznahi eta nonnahi gogoratzen ditut egun eta une haiek eta nahiz eta zuek jakinaren gainean bizi, esango dizuet: zuek izan zarete ezagutu eta buruan dudan jende multzo beharrezkoaren artean lehen lerroan ikusten zaituztedanak. Etxeko kuadrila. Hor lehen lerroan. Felis hizketan eta zu keinuka. Hizkuntza biak menderatzen ditut. Errezelo bat daukat: gure seme alabek hizkuntza horien berri ba ote duten. Eredu. Hori zarete neretzat.

X A L B A R D I N

Casilda gaztetan, CNTko jendez inguratuta. «Casilda miliciana. Historia de un sentimiento» liburuaren azaleko argazkia.

sildak Luis M. Jimenez de Aberasturik egin zion autobiografian. Donostian 1914-ean sortua, gaztetxotan Gasteizen ere bizi izana, bertan CNT eta inguruko

anarkisten artean ibilia zen. Hogei urtetarako ezagutzen zituen komisaldegietako detentzioaldiak, eta 1934ean 29 urtetako espetxe zigorra ezarri zioten pro-

paganda eta dinamita banatzeagatik. Grebak polboraz igurzten ziren garaiak ziren.

Ezkerrak hauteskundeak irabazita, amnistiak atera zuen Casilda kalera. Gerra usaina berehala somatu zen, eta 'ordurako ezagutzen zuen Felix Likianiano eta biek protagonismo nabarmena izan zuten. 1936ko uztailaren 18an faxistak jazariturik, Nafarroa hauen esku zen eta Gipuzkoan gauzak ez ziren batere argi. Anarkistek garrantzia handia izan zuten Donostiako Loiolako koarteleko militarrek errepublikazaleen eskutik errenditzeko orduan. Baina ordurako hauen artean ere zatiketak nabarmenak ziren, eta CNTko deabruei armarik ez zitzaizela emango ohartu zirenean, anarkistak berak izan ziren koartela hilerriatik dinamitaz zulatu ondoren

arma bila sartu zirenak.

Donostiako lehen detentatza bukatuta, Oiartzunetik Aiako Harriak inguruan ziren reketeei aurre egiten eta Irungo erreketak famatu ere Likinian eta Casildako koadrilari egotzi zitzaizkien Hondarribia erortzean. Berraldia pasata, Katalunialdera eramane zitu zuten. Frantziaren barrena, handik iritsiko ziren. Anarkistak goiko frontera. Anarkistak nagusigoa eta hauek erantzutako egitura politiko ekonomiko berriak ezagutzen zuten Aragoin, eta bertan komunistekiko gatazka gorra ere. Aragoi galduta, Bartzelonan errepublikazaleen arteko gerra zibila ere. Felix eta Casildak gogoratu zirenez onartu behar izan zuten akordioa ezagutu zuten. Komunistek anarkistak emandako pasarak osorako markatuko zituzten Stalinen aroa zen.

Gerra galduta, Iparraldean bezala Britainian zuten kontrako erresistentzian parte hartu zuten, komunistekin bezala gaitzesten eta dudarik gabe abertzaleekin. Gerra ondoren, renego maki-etan ere gertatu zen Likinian eta Casildaren marka. Eta ETako lehen errefluxiatuak Iparraldean azaldu zirenean hauen laguntzan murgildu ziren. Ezagutu zutenek diotenez, Felix jarrera abertzalea, batetik, Casilda errepublikano ororekiko solidaritatearekin. Ordurako Miarritzen bizi zirenen, Casildak azokan lan egiten zuen eta Felix igel tseroa zen.

Beren biografia aberatsa, tako xehetasun ugari berehala galduta, Felix eta Casilda ekintzako pertsonek izaki eta hain manipulatu ziren den historiari garrantzia gutxi emateagatik. Chiapusok, Emilio Lopez

1983ko ARGIAko argazkia da goikoa. Euskal errefuxiatuei asko lagundu zieten Casildak eta Felix Likinianok. Ondoko argazkian, Casilda eta Felix Likiniano -eserita- Miarritzen gerra ostean.

«Beltza-k eta laster Felix Likinianori buruz liburua plazaratuko duen Pilar Iparragirrek beren joan-etorri asko bildu dituzte, baina denek aitortzen dute askotan ekintzak sujeritu eta ihesi egiten zirela.

Jimenez de Aberasturik azpimarratzen du jende honek garai hartarako feminismoaz, ekologiaz, natu-

urte batzuk Donostian antolatutako emakume batzar batean gaurko feminismoa ulertzen zuela argi uzteaz gain orain «pro-feminismo baino anti-matxismoa handiagoa» ikusten zuela adierazi eta polemika bizteko gai izan zen.

Bikotea gertutik ezagutu zuen Enrike Errastiren hitzetan, «aspaldi etsita bizi zen Casilda, beren ametsak porrot egin zuela eta gainera historia azpikoz gain idazten zela ikusita». Arrasateko euskalduna zen Likinianok itxaropena atxikitzea errazagoa zeukakeen. Errastik bikote berezi baten mila anekdota kontatzen ditu, adinak gazi-gozatzen duen harreman baten ingurukoak, eta euskal anarkisten bikote eredu izan zen haren arteko harremanez. «Gure ijitxie» deitzen zion senarrak maitakor, enkar gurik zailenak egiteko prest zeukala eta kritikorik gogorrena zuela jakinik.

Casilda eta bere lagun milizianak putatzat jo omen zituen Clara Campoamorrek, eta honi Casildak «la pluma prostituida» deitu

zion. Bere autobiografian idatzita dago: «Pribilejio bat da sentimendua. Errealitatez baino gehiago sentimenduz bizitzea familia oso pribilegiatuetan bakarrik da posible. Sentimenduak dira mundua mugi-

tzen dutenak. Mugimendu zerebralen atzetik dabilzanek sekulako triskantzak egiten dituzte eta azkenean triskantza definitiboa egiten dute».

Iñaki Zubiondo

■ 1934ean 29 urtetako espetxe zigorra ezarri zioten propaganda eta dinamita banatzeagatik ●

rismoaz eta beste zeukan sentsibilitatea, eta beren kasa zabaldutako kultura handi batekin batera «sekula txaketa aldatu ez izana». Erreportaia honetako argazkiak adiskidetasunez utzi dizkigun Pilar Iparragirrek dioenez, egungo aktualitatea oso gertutik segitzen zuen Casildak eta duela

E Z P A L A K

■ EPAIKETARIK EZ ABOKATURIK GABE

Euskal preso politikoen aurka egin beharreko epaiketak bertan behera utziko ditu Entzutegi Nazionalak beraien abokatuak epaiketara joaten ez badira. Euskal presoen abokatuak gutxieneko baldintzak betetzen ez zirela salatu zuten, eta egoerak horrela darraien bitartean Entzutegi Nazionalan ez dutela eginbide judizialik aurrera eramango adierazi zuten.

Itñaki Pujanaren aurkako epaiketa bertan behera utzi zuen Entzutegi Nazionalak, bere abokatuak ez bait zen bertara azaldu. Abokatuak Entzutegi Nazionalera idazki bat bidali zuen bere defendituarekin komunikaziorik ez duela izan eta abokatuaren kexuek erantzunik izan ez dutenez epaiketara ez joateari eutsiko diotela azalduz.

Manuel Iglesias, Entzutegi Nazionalako iharduneango lehendakariaren esanetan «Entzutegiak ezin du euskal preso politikoen defendatze eskubideari buruz erabaki, lan hau Espetxeetako Zuzendaritzaren esku bait dago».

■ ADMINISTRAZIOA TORTURENGATIK ZIGORTUAK BABESTUZ

Estatu espainiarreko Barne Ministeritzak jakin arazi duenez, 1991n 268 prozesu judizial burutu dira 500 funtzionariaren aurka tratatu txarrak eta torturak zirela eta. Torturaren Aurkako Taldeak azaldu duenez azken hiru urteetan 78 funtzionario besterik ez dira kondenatuak izan.

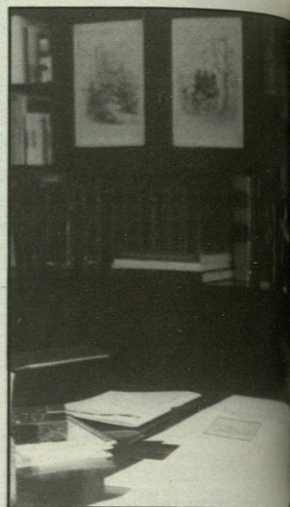
Talde honek Administrazioak torturak direla eta zigortutako polizia nazional eta goardia zibilak babesten dituela azaldu du eta baita hainbat adibide eman ere.

Askotan Administrazioak ez du kontuan hartzen funtzionariak zigortuak izan diren ala ez kargoz igotzean. Hala ere, iturri polizialek onartu dutenez, «poliziak eginiko lege haustea borroka antiterroristarekin loturik badago, beste kasu batzuetan baino tratatu bobe eskaintzen die Barne Ministeritzak».

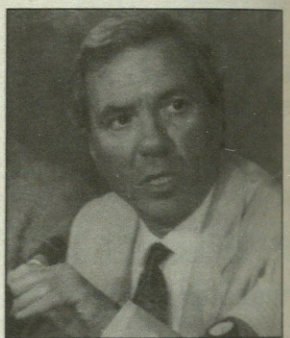
■ ALCALA KASUKO EPAIA AZAROAREN 20AN

Entzutegi Nazionalak ezarritako epeak betetz gero, Josu Muguruzaren heriotza dela eta egingo den epaia azaroaren 20an izan daiteke, Josu hil zuten egunean, hain zuzen ere. Salaketa partikularreko abokatu den Kepa Landak epaia azaroaren 20an izatearen aukera «benetan izugarria» izango litzateke eta aldi berean «bitxia».

Epaiaz arduratzen den Entzutegiko sekzioak «egoera horretaz ez zela jakitu» azaldu zuen. Hala ere, egun horretan Franco hil zeneko urteurren dela eta Madrilen ultraeskuindar ugari biltzen direla bazekiela onartu du.

«KAS alternatiba bera ere gaingiditzen du Earen erradikaltasunak»
Euskadiko Ezkerra.
El Correo Español, 92-IX-9.

«Nolabaiteko masokismoa nabari dut Euskal Herriko politikari batzuen artean, HBk iraindu egiten bait ditu, baina hala ere, alderdi hau Euskadiko ardatz politiko biburtzen dute».

José Barrionuevo, PSOEko diputatua.
Deia, 92-IX-10.

«Jarrera independentistak UArenak bezain arriskutsuak dira euskal gizartearen desgitea bultzatzen dutelako».

Fernando Buesa, Arabako PSE-PSOEko idazkari nagusia.
Egunkaria, 92-IX-9.

G O R D E T Z E K O A K

INDEPENDENTZIARAKO BALDINTZEN BILA

DUELA urtebete independentziaren aldeko mozioak onartu zituzten udaletako ordezkariak Bermeon bildu ziren eta independentziaren aldeko batzordea eratu zuten. Udalek abertzaleen batasuna bultzatuko dutela adierazi zuten, independentziarako baldintzak sortu ahal izateko. Asmo hauek «Bermeoko manifestua» izenekoan azalduko dira.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Parlamentuan sortuko litzatekeen bakerako komisioan HBk parte hartu abal izango luke eta onuragarria litzateke; garrantzitsua da beraiek esan beharreko guztiak esatea eta besteok esan behar duguna entzutea; HBren argudioak birrindu nahi ditugu».

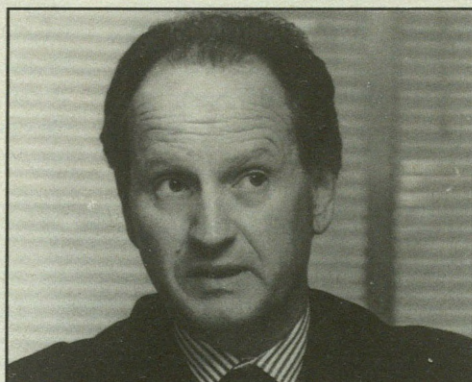
Karlos Garaikoetxea, EAko lehendakaria.
El Diario Vasco, 92-IX-9.

«Espetxeak desagertarazi eta gure herrian ematen diren arazoengatik beraien familietatik aldenduta daudenak erakarriko dituen bakea lortu behar da».

José Maria Setien, Donostiako apezpikua.
Egin, 92-IX-10.

«Terrorismoaren Biktimen Aldeko Elkartearen jokaerarekin terrorismoaren biktimen eskubideak defendatzen dituztela eta Euskal Herriaren bake prozesuan laguntzen dutela, oker dabilta».

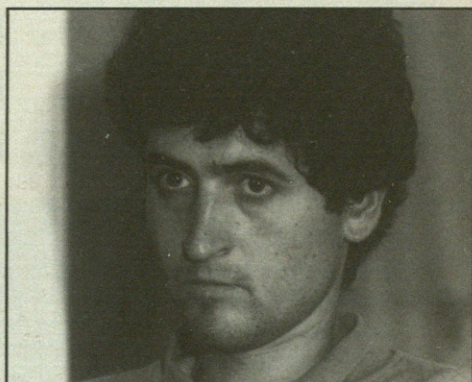
Ruiz Gimenez, José Ramon Treviñoren abokatua.
Deia, 92-IX-9

JUAN MARI ATUTXA

Lurraldea koordinakundea, Leizarango autobidearen auzia amaituta, zein paper betekoen duen eztabaidatzen ari denean, «El Pais»-ek Lurraldea bake mugimendu bihurtzeko asmoa ETAk sortu zuela esaten zuen. Juan Mari Atutxak egunkari horrek esandakoa berretsi egin zuen. Atutxarentzat, sortuko litzatekeen talde berria «Garraixi isila» taldeari aurre egiteko sortzen da.

Bestetik, Atutxak «oso zail» ikusten du, ETA legitimatzeko egiten dituzten asmoak ahuldu egiten bakerako koordinakunde bilakatzea. Atutxarentzat «Lurraldea bakerako mugimendu izatea, oso egokia litzateke. Baina ETA bezalako mugimendu bortitz bat legitimatzean, gauzak asko zailtzen dira».

BITTOR AIERDI

Lurraldea koordinakundeko bozeramaileek berehala erantzun zioten «El Pais» egunkariak eta Juan Mari Atutxak esandakoiari. Bittor Aierdik adierazi zuenez «Ez ETAk, ez Lurraldea koordinakundetik kanpo dagoen inork ez du Lurraldearen etorkizuna erabakiko. Lurraldearen etorkizuna bere asanbladak erabakiko du». Atutxak esandakoa guztiz kontrajarriz Lurraldeako kideek «Barne Ministeritza berak ere begi onez ikusiko lukeela Lurraldea bakerako mugimendu bilakatzea» adierazi zuten. Gobernuakideek «autobidearen inguruko akordioan Lurraldeak egin zuen balorazio orekatuaren irakurketa baikorra» egiten zutela adierazi zieten Lurraldeako kideei.

Maastricht: zalantza nagusi

IGANDEAN munduko geopolitikaren egile guztiek, areago europarrak, Estatu frantziarrean izango dituzte euren begi eta belarriak. Europa ei dago jokoan, eta beraz, neurri batean, munduko oreka; Estatu Batuak, Europako Komunitatea eta Japoniaren artean mantentzen duten oreka hori hain zuzen. Nazioarteko eremuan zenbat eta gehiago zentratu, zenbat eta gehiago aldarrikatu ezeztak europar hondamendia ekarriko duela, orduan eta baieztatzeko aldekoago. Estatu frantziarreko eremura murgildu, eta zenbat eta indar handiagoz azpimarratu Maastrichteko Tratatuak 'interés nazionalei' suposatuko dien hondamendia, orduan eta hobe ezeztatzeko aldekoentzat.

Egia da Danimarkako ezetzaren

ondoren, frantziarren balizko ezetzak Maastrichteko Tratatu lurperatuko lukeela. Baina zaila da sinestea Europako Komunitatearen desagertze arriskua ekarriko lukeenik. Beste modu batera negoziatu beharko litzateke 'europar batasuna'; eta, akaso, azkar-tu egin lezake beste estatu batzuen parte hartzea. Baina hortik europar

hondamendiarena ateratzea, m muekin jokatzea da.

EK-ko egungo kideek eurenak bi egin dituzte egungo Europako Komunitatea sortzeko, eta nekez sin daiteke, Maastrichteko Tratatu ezetza izango dela bere lurperatzailea. Alabaina, nazioarteko egoerak nahaspilatuegi ageri da azken urte-tatik hona, eta europar herrien er-menak egungo indarrez jarraituz, or, batek daki Maastricht zein EK n-geratuko diren.

Dena den, Maastricht-eko Tratatuak dohainen bat erakutsi badu, naketarako duen gaitasuna izan Estatu frantziarreko indar nagusi artean tira-bira gogorrak sortu di eta gainerako herrialdeetan erre- renduma ez egoteak eta akordi-

— **Nekez sinets daiteke**
Frantziako ezetza
Europako Komunitatearen
lurperatzailea izan
daitekeenik ●

Apartheidaren amaiera iragarri zuten Pretoriako agintariek, eta prozesuari ekin ere bai.

Mendebaldeko potentzien laudorio guztiak jasan zituen Hegoafrikako perestroikaren gidari nagusiak, Frederik de Klerk lehendakariak.

Gorabeherekin prozesuak aurrera darrai baina apartheidak etorkizuneko 'berdintasun' egunetarako gauzak ondo lotu nahi ditu antza. Ciskei-ko homeland 'independenteko' soldaduek hil zituzten ANCKo (Afrikar Kongresu Nazionala) 28 jarraitzaile, nahiz eta lurralde honetako biztanle gehintsuenak xoxhak diren, hots, Mandelaren jarraitzaileen arteko gehienak bezala.

Kasko urdinen egoerak gero eta zailagoa dirudi Bosnian. Erasoak ugaritzen ari zaizkie indar urdinei eta duela bi aste hegazkin italiar bat bota bazuten, iragan astean Frantziako bi soldadu hil zituzten. Estrategia ugari gorde litezke eraso hauen aurrean baina salaketak bosniar indarren eremura zuzentzen dira. Bestetik, Radovan Karadzic, Bosniako serbiarren buruzagiak, serbiar arma astunenak jadanik NBERen esku daudela ziurtatzen ari da azken bi asteetan. Alabaina, Sarajevo zein beste hiri batzuek, betiko bonbaketa latzak jasaten jarraitzen dute.

legebiltzarren esku uzteak desadostasun horien izaera ezkutatu du. Bixia, halaber, erreferenduma antolatu ez duten estatuetakako agintarien jo-kaera: etxean erreferenduma egiten ez denean, kanpoan baiezkoa defendatzea. Beldurraz gain, agintarien jarrera demokratikoak oso zalantzan jartzen ditu.

Azken inkesten arabera, nahiz eta gutxigatik izan, baietza (% 51-52) ezezkoiari (% 48-49) nagusituko zaio. François Mitterrand lehendakariak

erreferenduma iragarri zuenean, baiezkoa nagusituko zeneko ideia argia zen. Denborak aurrera egin ahala, ordea, baiezkoa gero eta ilunago ageri izan da abuztuko inkestek ezetzaren agerpena ekarri zuten arte. Ez zen makala izan sustoa. Baina estatuek berehala jarri zuten martxan bere armarik indartsuenetakoa, komunikabideena alegia, eta emaitzak nahiko nabarmenak izan ziren: aste batzuetan baiezkoa % 58ra iritsi zen. Baiezkoa aterako bide da, baina hala

ere, Maastrichteko Tratatuaren etorkizuneari ere zalantza jartzeko moduan izango da seguruenik. Erreferendum deialdirik ez egiteak eta egiten diren lekuetan agertutako emaitza estuek, edota bizten duten eztabaida mailek ez diote etorkizun oparorik iragartzen.

KATALANEK, urtero bezala, Diada ospatu zuten iragan astean, hots Kataluniako festa nazionala. Aurtengo ezaugarri nagusia indar independentisten deialdi bateratua izan zen, nahiz eta bertan bakoitza bere blokean abiatu. Uztaillean goardia zibilek lerro independentisten artean burututako 30 atxiloteta inguruk eragin zuzena izan dute batasun horretan. Bestetik, gero eta nabarmenagoa da ERC (Katalunian Ezker Errepublikarra) mugimendu independentista bere inguruan biltzeko egiten ari den ahalegina. Eta lortu ere, lortzen ari da gainera. MDT eta Catalunya Lliurek ez dute lortzen euren esparrua zabaltzea eta Autodeterminazioaren Aldeko Batzarrea moduko ekimenak ez du denborarik izan oraindik, ezkertiar eta independentista erradikalen bilgune izango ote den ezagutarazteko.

TERMINOLOGIA

Zabortegei jatorriz meatze edo lantegi baterako hondarrak botatzeko zen tokia; gaur egun edozelako hondakinak botatzen diren tokia.

Nire etxeko zakarrontzia betetzen denean, plastikozko poltsari korapiloa egin eta atari ondoan uzten dut. Horrela uste dut egiten dutela gainerako herritarrek ere. Lehen Mundua deitzen dugun horretako gobernuak, ordea, —zaborretan behinik behin lehena dela ez da dudarik— sarri egiten dute aldrebesekoa: etxeko eskailera jaitxi eta lasai asko, isil-isilik, aldameneko etxean uzten dituzte euren poltsak. Nik hori egingo banu, a zer zaplasteko emango lidakeen auzokideak. Gobernuentzat, ordea, 'legezkoa' da. Eta ezer gutxi gertatzen da. NBEko Ingurugiro Egitaraia eta Grenpeaceko arduradunek salatu berri dute Suitza eta Italiako enpresek hondakinak uzteko 20 urtetarako baimena jaso dutela somaliar gobernutik. Somaliar gobernuak zein enpresek ezeztatu egin dituzte salaketa horiek. Konklusioak ateratzea, ordea, ez da gaitza. Hirugarren Munduan goseaz eragiteaz gain, geure hondar eta hondakinak bidaltzen dizkiegu, zerbait bederen izan dezaten. Baina tira, jakia ere bidaltzen dizkiegu, ez?

Lukas Martinez

Iraultzaren 34. urtea

Latinoamerika ez da Europa. Eta Kubak ez du Latinoamerikaren izaera berbera, Latinoamerikara begira bizi arren. Ez da erraza Kuba bere osotasunean ulertzea, areago europar batentzat. Orain bizi duten 'garai berezia'k ezulertze hau larritzen du, Kuba ez diren 'irlatxoak' daudelako, turistentzat kristalezko kanpaiak sortzen direlako.

HABANAN entzundako lehendabiziko esaldia: «*Compañera, chicle?*». Begi beltz eta eskunaba zuridun mutila aurrez-aurre. Alboan nuen Intur dendara (turistentzako dendak) bota nuen begirada. Atea zabalik baina sarrera zeharkatzen zuen sokak muga zehazten zuen. Mugaren barrukaldean ni bezalako edozein turista eskuan txikle paketeak di-

Erregai faltak nekazaritzari eragin dio eta egun, astoak eta idiak erabiltzen dira lan tresna bezala.

tuela. Klean, 'sokamuga'-ren bestaldean 15 bat ume eskua jasota eta oihuka. «*La-sai, denontzat dago eta*». Aurrez-aurre nuen mutila, aspertuta, atean zeuden beste 15 lagunekin elkartu zen.

La Plaza de la Catedral beterik zegoen. Turistak,

jineteroak —merkatu beltzeko profesionalak eta *amateur*rak—, nonnahi, bi-deo kamarak eta dolarrak, larunbat goizetan egiten den artisautza azokaren ingurua. El Patioko arkupeetan —turistentzat afrokubatar ikuskizunak, jatetxea, mojitoak, *ron collingak*,

daikiriak...— artisautza dolarretan salgai. Kanpoan, eguzkipean egurrezko mahaien gainean 'etxe-ko-artisautza' peso/dolarretan salgai.

— «*Zenbat da?*»

— «*Zazpi*».

— «*Zazpi zer, dolar ala pesoak?*»

— «*Zazpi*».

Ofizialki dolarrak eta pesoak balio berdina izan arren, merkatu beltzean dolar bategatik 30 peso trukatzen dira. Turista be-

Bi mailatan banatu da gizarte kubatarra: jineteroak eta gainontzekoak; euren arteko gorrotoa nabarmena da ●

mentzat' ez da oso zaila
 jineteroak eza-
 gutzea. Trukea, rona, taba-
 kea, neskak —ez al duzu
 'pepilla'rik?—, ... dena
 posible merkatu bel-
 tean. Eta orduan, enpa-
 tzen hartan, turistak ginen
 etiak eta jineteroak beste
 denak.

Gavean, Habanako ma-
 jekioan, diskoteka mugiko-
 ren bila, Santiago ezagutu
 genuen. «Garagardo bat?».
 Santiagok eskaintako ga-
 ragardoak turistentzat 15
 dolar balio zituen. «Ez pen-
 sa ni jineteroa naizenik
 baina nere lehengusua ez-
 kontzen da eta dirua behar
 du». Eta hau frogatzeko bere
 karmet guztiak atera zituen,
 UJCkoa —Gazte Komunis-
 ten Batasuna—, zurgin lan-
 bidetarena, kartilla, eta abar.
 Musika kalean, jendea dan-
 tzan eta merkatu beltza. Ga-
 ragardoak, pizza, hanburge-
 sak, rona eta 'chispatren'
 —etxean egindako rona—.

Bi mailatan banatu da gi-
 zarte kubatarra: jineteroak
 eta gainontzekoak. Euren
 arteko gorrotoa nabarmena
 da. Miamin bizi direnekiko
 konparagarria. Habanan
 bertan, kaletik joanda turista
 guztiak gida kubatar parti-
 tular bat dutela dirudi, bai-
 na errealitate kubanoa ez da
 turistek ezagutzen dutena,
 askoz ere konplexuagoa da.

Habana ez da barrukaldea

Arinidadeko gua-gua (au-
 tobusa) geltokian orduak
 eman genituen hitz egiten
 Amik eta biok nik Cienfue-
 gosera *gua-guari* itxaro-
 ten, Amik Santa Clarakoari.
 Besaburu zabalak eta ne-
 kazarizan aritutako ema-
 kumeen kolorea azalean.
 Kubatarrek euren bizitza
 kontatzeko duten errazta-

sunarekin, 49 urteko ema-
 kume handi honek barrezka
 esaten zidan: «*61ean barne-
 kaltetik Habanara eraman
 ninduten beste 300 neska-
 kin batera ikasketak egite-
 ra. Hiria ikustean boltsa
 hartu eta lurra lantzeraz
 bueltatu nintzen. Badaki-
 zu... gazte zarenean ez
 duzu esperientziarik eta es-
 perientzia duzunean ez
 duzu gaztetasunik*».

Sukaldaria zen autopista
 enpresa batean. Hiru se-
 me-alaba eta beste bat bere
 senarraren aurreko ezkon-
 tzatik «*baina neurea bai-
 litzan*». Aurreko goizean ho-
 tel bateko igerilekuan egon
 zen, luxuz beteriko palmera
 eta hamakak eta «*nolako
 txankletak zituzten turis-
 tek... Baina ez pentsa nik
 hemendik alde egin nahi
 dudarik hori ikusi eta gero,
 ez naiz iraultzaren aurka-
 koa!*».

Cienfuegosera *gua-gua*
 Santa Clarakoa baino lehen
 heldu zen. Besarkatu nin-
 duen haizagailua eskuan
 zuela, hainbat kontu eta ge-
 ro. Kuban *gua-gua* gelto-
 kian ezagututako pertsona,

lagunmina bihurtzen dela-
 ko, «*Garai berezian gaude
 baina daukaguna banatu-
 ko dugu. Hurrengo batera-
 ko badakizu nora jo*» esan
 zidan, baina jadanik ahaztu

Jendea garraiatzeko
 edozein automobil
 erabiltzen da. Kamioi
 'egokituak' oso arruntak
 izaten dira Latinoamerika
 osoan.

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4

Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56

2004 DONOSTIA

Belaunaldi berriak, hasi dira sistemari lehenbiziko kritikak egiten.

zait bere herriaren izena. Gua-guak Latinoamerika osoan gauza ikusgarriak di-

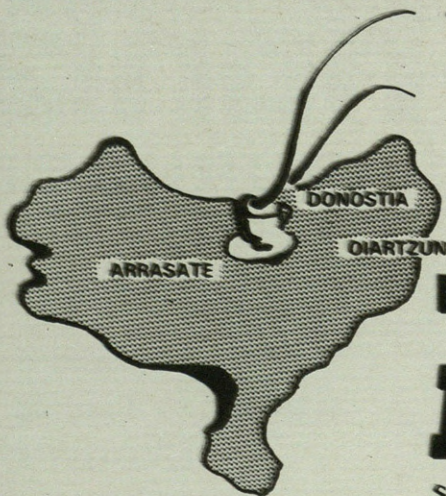
ra. Gainezka joan arren, beti dago lekua hurrengo gelotikian daudenentzat. Jendea-

ren harridura aurpegia turistak kubanoen garraioetan ikustean, umeak izotza jaten eta egin behar diren manio-brak haurdun edo agure batetik eserlekua hartzeko. Cienfuegosera heldu gero lau ordutan, 80 km egin eta gero. Cienfuegos «Uztailaren 26a» —jai nazionala— prestatzen ari zen. Etxeak konpondu, dena txukundu, kaleak garbitu, ikurrinal jarri, Fidel etortzen zenerako.

«Eterno Baragua»

Horrela definitzen dute kubatarrek euren harrotasuna munduari aurre egiteko. Trena Cienfuegos eta Habana arteko puntu ezegun batean gelditu zen. Norkina izorratuta eta eltxogure odola xurgatzen zuten bitartean, kiratsa, argi ahil-

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

«Novísima Trova»: hippie garaiko gazte berriak

ALEJANDRO eta Medinarekin geratuak ginen *descarga*—troberoek euren kantak abesteko elkartzea—bat egiteko. «*Silvio eta Pablo? Bai gure aitzindariak dira baina maila soziala lortu dute eta ez dira hain iraultzaileak*». Silvionak egin du esan zidan Alejandrok nere harridurarako. Geroago maiz entzungo nuen esaldia izan zen hura.

Griselle Alejandrorekin bizi zen. Duela urte bete ezkondu ziren denda batean ezkonduz gero koltxoak eta garagardoak ematen zituztelako baina bestela elkarrekin bizitzeko asmoa zuten. Baina Grisellek sukaldian jarraitzen zuen eta Alejandro

gurekin denbora pasa. Ez nuen ulertzen ikasketak eginak eta lanean ari diren emakume gazteak horrelako jarrerekin jarraitzea. Omarrek argituko zidan geroago: «*Kuba herri irakatsitua da baina ez kultoa*».

«*Egia al da zuen herrian unibertitate publikoa ordaindu behar duzuela?*» galdetu zidan Rochik, Juliok estatuaren burokraziaz hitz egiten zidan bitartean, «*funtzionari korrupto asko daude, ez digute errespetorik, kubatarrak edonola tratatzen gaituzte eta zuentzat atentzio guztiak dituzte*». Turismoaren gaia behin eta berriro agertzen zen. «*Fidelek hamaika aldiz azaldu du*

telebistatik eta orduan ulertzen dut, dibisak behar ditugula, hori dela bide bakarra, eta abar. Baina gero, kalera ateratzen naiz eta nere herriak bizi dituen kontraesanak ikusten ditut eta ez dut piperrik ulertzen».

Jantzi hippiak, ile luzeak, gitarren soinua eta elkertasuna. Novísima Trovak Europako 60etako hamarkadako iraultzaren itxura zuen. «*Sistemari kritikak bai baina ez gara iraultzaren aurkakoak. Hemen gaude eta hemen jarraituko dugu, kubatarrak gara*». Borisen ahotsa entzuten genuen abesten: «*Ez dago aukeraterik, beraz ez izan ametsik*».

bakarra bagoian eta kubatarrak lo. Gauean neskakil batek bere amari Fidel Castro, Ernesto «Che» Guevara eta Camilo Cienfuegos abenturak kontatzen zizkion, tonu harrotsuan. «*Kuban daukagun onena da txikienek ere Fidel maite*

■ **Esnea teorian 7 urtetik beherako umeentzat egon arren, praktikan 3 urte artekoentzat heltzen da soilik** ●

dutela» esan zidan amak berari begira nengoela konturatu denean. «*Fidel Kubako haur guztien aita da*».

Habanan berriro ere.

Obispo kaletik, pare bat taberna kubatar zeuden zabalik. Kanpoko bi kubatarren arteko eztabaida entzuten zen tabernatik, egun horretako produkto bakarra hartzen genuen bitartean, tea. Bizikleta txinatarra

Gua-gua geltokietan jendeak orduak ematen ditu eserlekua lortzeko. Erregai faltagatik zerbitzu hauek asko murriztu dira.

—azken urtean 500.000 inportatu dituzte— edo kubatarra, bietatik zein zen hobeena eztabaidatzen zu-

ten. Taberna pareko denda itxita zegoen. «*Esnea egosi kontsumitu baino lehen*» —teorian, 7 urtetik behera-

ko umeentzat egon arren, praktikan 3 urte baino gutxiago duten haurrentzat heltzen da soilik—. «*Ez daukagu jaboirik maiatzetik eta merkatu beltzean 40 peso balio ditu. Etxekoan-dreak ari dira irudimena garatzen izugarri, adibidez, landareetatik jaboiantzeko bat ateratzeko. Ez dago oliorik, ez daukagu erregairik eta esportatu nahi den fruta askotan portuan usteltzen da, ezin delako fresko mantendu... Egoera txarra da baina aterako gara, Fidelek aterako gaitu*».

Kaletik berriro ere, txikle eskalea ikusi nuen hurbiltzen. Umeak ahoa zabaldu baino lehen galdetu nion, «*Compañero, chicle?*». Umeak ez zuen sinesten entzundakoa baina, aurpegi arraroz begiratu eta gero, poltsikotik atera zuen txikle paketea eta bat eskeini zidan.

— «*Gracias 'compa'*»

— «*Por nada*» erantzun zidan irribarretsua.

Myriam Garcia

HISTORIA ETA GERO

■ JAPONIARREN BIZITZA LUZEA

BEHIN baino gehiagotan entzun izan dugu lan gehiegi egitea txarra dela. Bere neurrian egitea osasuntsua izan daitekeela ere bai, noski. Aukeratzeko daude koloroak, zalantza barik. Japoniarrak ei dira munduko langilerik sutsuenetarikoa eta, halaber, Japonia da munduan 100 urtetatik gorako jende multzorik handiena biltzen duen estatua. 1970etik hona talde hau gero eta handiagoa da eta gaur egun 4.152 pertsona dira dagoeneko, iaz baino 527 gehiago. Japoniar zaharrena 113 urteko Take Ikai emakumea da.

■ ALFERRIKAKO ZUBIA

ZUBIEN gaineko bitxikeria telebreak daude munduan zehar. Mandatari latinoamerikar batek mitinen batean, «**heman egingo dugu munduko zubirik handiena!**», esan zuen behin. «**Jauna, ez dago errekarik baina,**» erantzun ei zioten herritarrek harrituta.

«**Berdin da, ekarriko dugu,**» gaineratu zuen mandatariak. Mandatari askoren proiektu erraldoi eta handinahien adierazle giza kontatzen da hori, baina zenbaitzuetan errealitate ere bihurtzen da. Oraingoan Polonian. Rzeszow hirian, zubi modernu bat eraiki berri dute Wislock ibaiaren gainetik. Alabaina, urte dexente iragan arte ezin izango da erabili, zubia egin dute baina bertara iritsi beharreko errepideak ez. Aurrekontua bukatu ei zitzaien.

■ PORNOGRAFIA ERLIGIOAREN ORDEZ

KALIFORNIAKO Palm Springs hiriko ehundaka biztanlek, ikusten ari ziren katean deabrua aritu zela pentsatu zuten duela bi igande. Guztiak euren saio erligiosorik gustokoena ikusi behar zutenean, pantailan saio hori agertu beharrean «porno» gogorreko filme bat ateratu zitzaien. Ez zen deabrua baina; telebistako langile bati klabija bat sartzea ahortzi zitzaiola baizik.

E L E M E N T E S

«**Gure asmoa da borren egun garrantzitsuan (Diada) udaletxeetan senyerak ez dezala laguntza txarrik izan bere alboan.**»

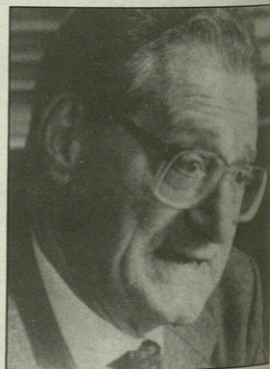
Angel Colóm, ERCKo idazkari nagusia.

«**NBE eta EK ez dira neutralak, serbiarren alde jokatzeko dute.**»

Sefer Halilovic, Bosniako Armadako Estatu Nagusiko buruzagia.

«**Ustelkeriak Italia osoa dauka barrapatuta. Neurri politiko azkarrak hartu behar dira bestela gizartea lebertu egingo da eta.**»

Cesare Romiti, Fiat-eko Kontseilari ordezkarria.

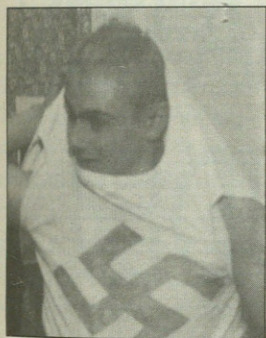
O I H A R T Z U N A K

NAZISMOAK GORA EGITEN DU ALEMANIAN

ALEMANIAKO naziek euren erasoak urte osoan burutzen badituzte ere, azken hiruzpalau asteetan nabarmen areagotu dira erasoak. Alemaniako Verfassungsschutz erakundeak, zerbitzu sekretuak, bertan eskuin muturreko 76 bat talde daudela, eta guztien artean 40.000 kide biltzen dituztela jakinarazi du. Horietatik 5.900 inguru neonazitzat jotzen dute euren burua, hots, Hitlerren ideien jarraitzaileak. Kokaguneari dagokionez, 30.000 Errepublika Demokratiko ohian bizi dira. Guztien artean azken hamabi hilabeteetan 4.000 delitu burutu dituzte eta poliziaren arabera, horietatik 1.483 larriak dira, gehien-tsuenak atzeritarren aurka (erasoak, hilketak, su emateak...).

«Maastrichtekin Europa zona txiroak dituen aberatsen elkarte bat biburtuko litzateke».

Jean-Pierre Chevenement, PSFko kide eta ministro ohia.

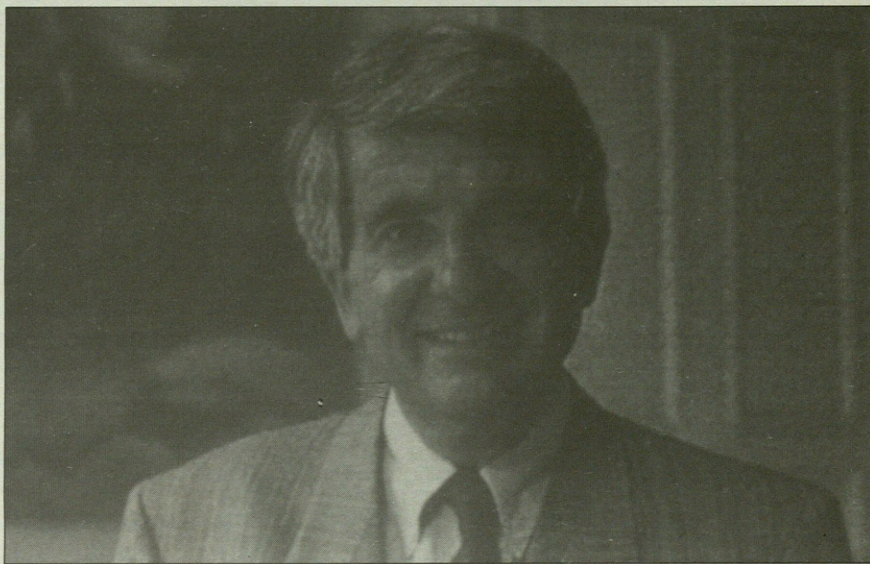

«Egia da infèrnu ekonomikoa bizi dugula baina ekonomiaren egoera izugarri txarra izanda ere, superpotentzia ekonomikoa izaten jarraitzen dugu».

George Bush, EEBBetako lehendakaria.

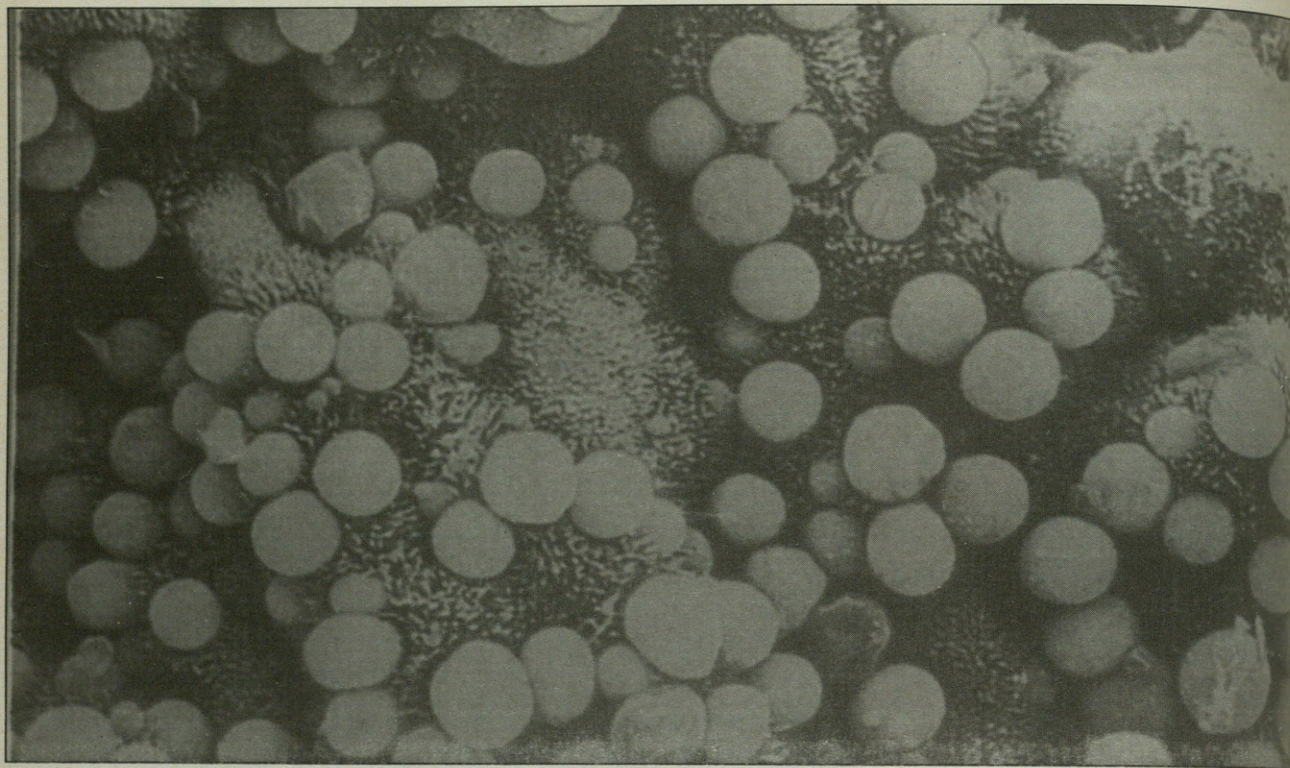
«Gu ez gara bere arazoetan sartzen, beraz Gonzalezek hobe egingo luke euskal arazoaz arduratuko balitz».

Charles Pasqua, RPRko kide eta Frantziako Barne ministro ohia.

30 MILIOI PERTSONA GOSEZ EEBB-ETAN

HIRUGARREN MUNDUA 'txapelduna' dela gose kontuan ez da zalantzarik. Baina lehen mundu honetan ere goseak gero eta jende gehiago ukitzen du. EEBBetan, munduko lehen potentzian, 250 milioi biztanletik 30 milioik gosea jasaten du. Datu hau Ordezkarien Ganbarako batzorde batek zabaldu berri duen txostenekoa da, eta honen arabera 80etako hamarkadaren erdialdetik gaurdaino gosea % 50 hazi da EEBBetan. Halaber, EEBBetako Errolden Bulegoak zabaldu dituen datuen arabera, pobrezia indizeak gaur egun, azken 27 urteetako mailarik handiena hartu du. Larry Brown, Bostoneko Tufts Unibertsitateko Gosea, Pobrezia eta Elikagaien Politika Zentruko zuzendariaren esanetan, gosearen arazo hau, urtean bilioi bat pezeta inguru (50.000 milioi libera) gastatuta konpon daiteke.

HIES: BIRUS BERRI BATEN AURREAN OTE GAUDE?

Baikorrenek diotenez, 2.000 urtean, 30 milioi pertsona egon daitezke mundu osoan HIESak kutsaturik; ezkorrenek, 110 milioitara igotzen dute kopuru hori. Alde batera ala bestera, kezkatzeko modukoa da. Are gehiago HIESaren Nazioarteko 8. Konferentzian hirugarren birus posible batetaz hitz egin denean. Euskal Herriari ere, tamalez, gaitzak bete betean eraso egin dio. HIESak, izan ere, ez du inor barkatzeko ohiturarik.

GIRO goibel eta kezkatuan, HIESaren Nazioarteko 8. Konferentzia Amsterdanan burutu zen uztailaren bukaera aldera. Bertaraturako 11.000 ikertzaile eta adituren artean, ez zen lasaitasunerako arrazoirik inon ageri; izan ere, bildutakoen zkeen kezka handiagotuz, gaitzaren egungo ondorioak okerragotu litzakeen hipotesiaren berri

eman zen bertan: gaur egun ezagunak diren bi birusetatik ezberdina den hirugarren birusaren agerpenaz hitz egin zuena.

Testuinguru honetan, aditzera eman zenez, ordu-rarte ikertzaileek 24 bat kasuren berri zuten, denetan ere gaisoen sintomatologia HIESaren bera zen, baina HIV birusa ez zen gaitza jotakoen gorputzetan ageri.

Gaisotasuna aurrikusteko azterketen garaian, beraz, kutsatutako pertsona guztiak seronegatiboak ziren. Balizko birus berriari buruz, orduan bezalaxe, iritzi ezberdin asko daude gaur egun ere.

Osakidetza HIESaren Bulegoko zuzendaria den Daniel Zulaika Amsterdanen izandakoetako bat da. Berak harriduraz hartu zuen han zabaldutako berria: «Gauza nabiko barrigarria izan zen, ia ustekabean bilera deitu eta ea borrelako kasuen berri izan ote genuen galdezka hasi bait ziren. Ikerlarien artean baserrea antzeman zen, balizko HIES kasu hauek orain lau bat urte ezagunak bait ziren EEBBetan, eta ez bait zaie orain arte ikerlariei horien berri eman». Zientzilariak, dena den, ez datoz bat arazoaz hitz egitean.

HIES birus berria?

Intomak HIES kasuenak dituzte, jarraitu du Zulaikak, gaitzak dakarren immunoeskasia eta infekzio berak dituztelako. Dena den, ez dirudi gaiso hauek antigorputzik dutenik, ezta birusa bera ere —baina baliteke birusa zeluletan egotea, eta ikusia ez izatea—. Amsterdanen bi eztabaida nagusi egon ziren, birugarren birus bat sortu dela ziotenena alde batetik, eta kasu hauek lehen zeuden bi birusen mutazioa edo beste zerbait dela uste zutenena. Daniel Zulaikak, dena den, ez du uste birus berria ugaltu denik: «Ez dirudi birus berria denik, geografikoki oso heterogeneoki banatua dagoelako, eta birusa balitz, fokoak

Euskal Herria, rankingaren goiko postuetan

HIES kasu gehienak herrialde pobreetan izaten ari dira. Horra datuok: 1992an izandako kutsatze kasuetatik %69 Afrikan izan dira; EEBBetan 16; eta Europan 6.

Baina Europako erregio batzuetan ere, HIESa beste batzuetan baino indar handiagoz erasotzen ari da, Euskal Herria tartean dela. EAE Europako erregioen artean bederatzigarren postuan ageri da, 100.000 biztanleko 42,3 kasuz; Nafarroak 20,47 ditu, eta Ipar Euskal Herriak (Akitaniako datuekin alderatu behar, besterik ezean) 25,4.

EAEko datuei begiratu gero, 1984eko maiatzetik aurtengo ekainera arte, 1.427 HIES kasu daude. Horietatik %53 Bizkaian (759), %31 Gipuzkoan (449), %10 Araban (137) eta %6 elkarte autonomotik kanpo bizi direnen artean (82).

Sexuaren arabera, %76 gizonezkoak dira eta %22 emakumezkoak. Adinari dagokionez, gaisoen %44 25-29 urte bitartekoak di-

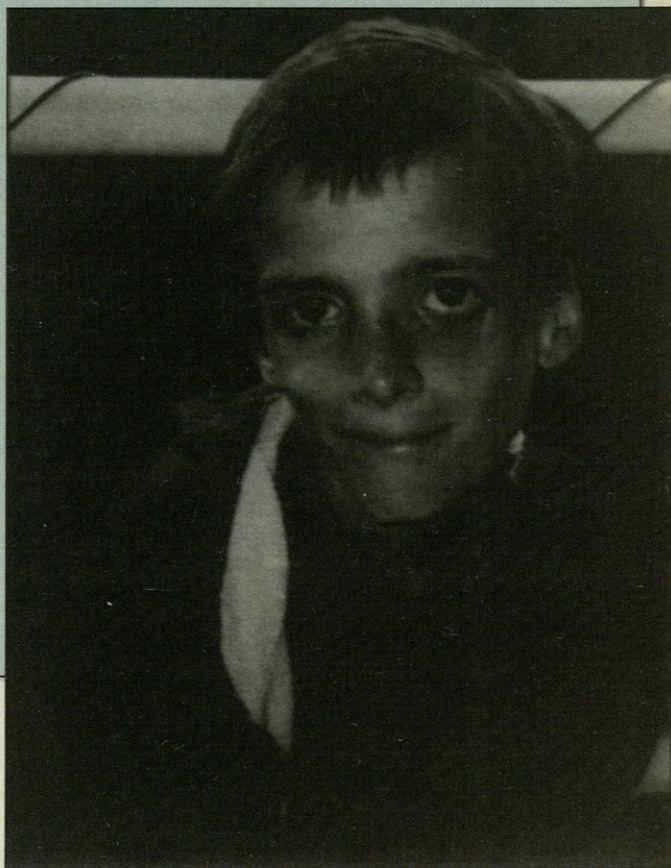
ra, 30-39 urte bitartekoak %31, eta 20-24 urte bitartekoak %15.

Kutsatze bideei dagokienez, gehienak, %79 zainetik izan da (droga sartuta); %7 bide heterosexualik eta homosexualerik %5.

Nafarroan, 1985etik 1992ra, 157 kasu izan dira. Sexuaren arabera %83,3 gizonezkoak dira eta %16,7 emakumezkoak. Kutsatzea, kasuen %80

zainetik izan da; harreman heterosexualen bidez %8,3 eta homosexualerik %5,8.

Ipar Euskal Herriko datuak Akitaniakoekin bildu dira. Horko datuak Estatu frantziarreko datuekin alderatuz gero, Ile-de-France (100.000 biztanleko 78,2 kasu) eta Provenza-Alpeak-Cote d'Azur (53,2 kasu) aurretik dauzkan leku bakarrak dira.

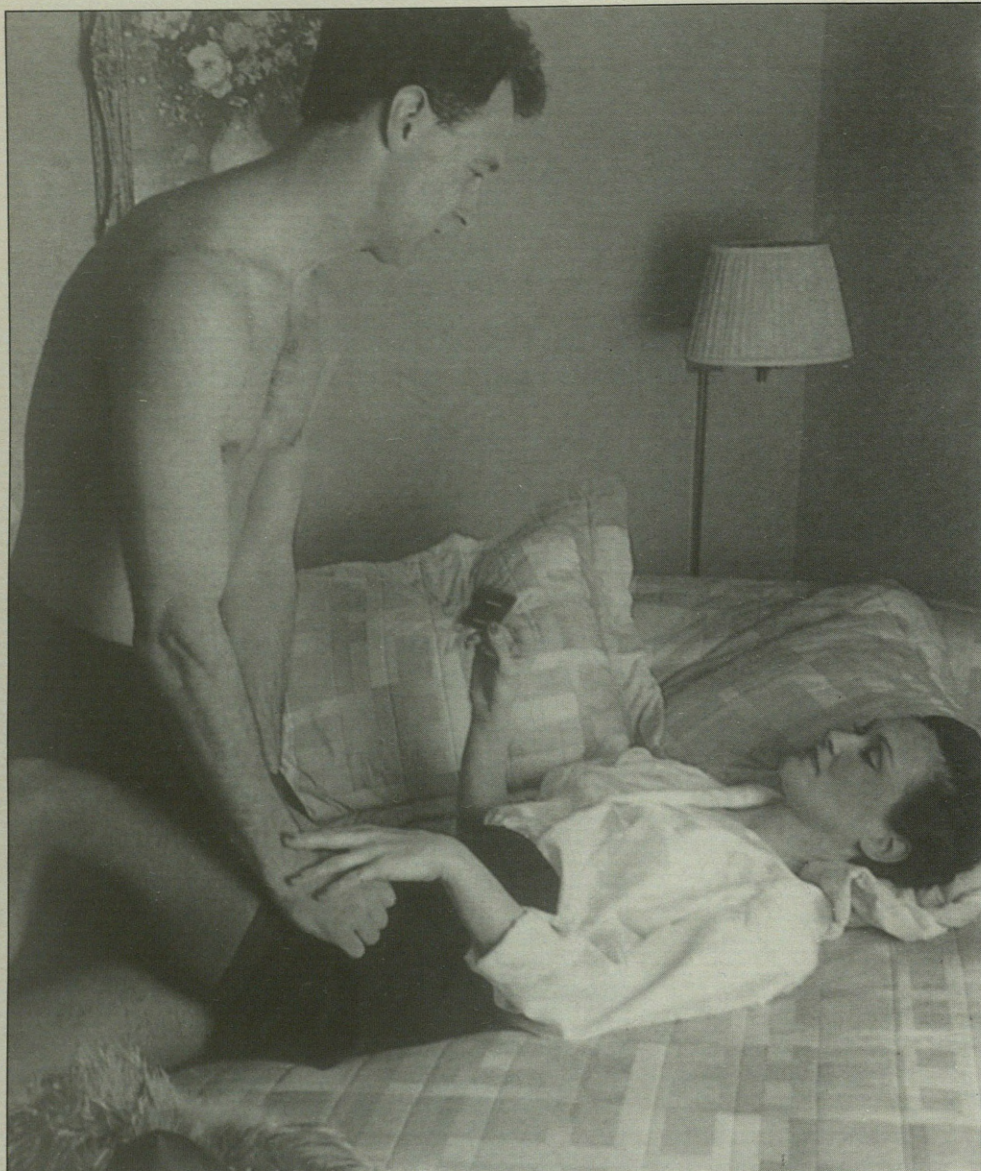

izango lituzkeelako. Bestalde, Amsterdanen ikerlari batek esandakoari jarraiki, HIESa sortu aurretik ez zela immunitate azterketarik egiten esan behar dut, eta immunitate eskaseko jendea hil egiten zela orduan ere. Uste zabalduena da immunitate eskasia kasuak direla. Birus berria sortu balitz, jarraitu du Danielek, «arazoa askozaz latzagoa zatekeen».

Baina badaude bestelako iritziak ere. Gabi Kalparso-

ro, Act-Up nazioarteko HIESaren kontrako taldeko partaidea, ez zen Amsterdanen izan, baina birus berriaren eztabaida ondo eza gutzen du: «Arazoaz ugari irakurri dut, eta EEBBetan ere jende askorekin bitz egin. Oraingoaz inork ez daki horretaz gauza zebatzik.

Azken datuek diotenez 30-40 pertsona daude borrela. Beste birus bat? Hori frogatu egin beharko litzaiteke, baina ez dago gauza argirik. EEBBetan badago mediku talde garrantzitsu bat kasu hauek neke kronikoaren sindromearekin erlazionatzen dituenak».

Gaur egun ez bezala, 2.000 urterako, gizonezko baino emakumezko gehiago egongo dira HIESak kutsaturik. Hori da behintzat iragarri dena.

Fermin Castiellaren ustez, Nafarroako Gobernuak HIESaren kontrako programaren koordinatzailea, mundu mailan horrelako kasu oso gutxi daude, «eta birus berri bat izatekotan, ez litzatekeela transmisio errazekoa izango esan nahiko luke horrek. Hala ere, zuhur jokatu behar da, agente eragilea aurkitu arte. Dena den, gai kezagarria da dudarik gabe».

Baina balizko birus berriaren arazoa alde batera utzita, bestelako kezak ere

baziren Amsterdameko Konferentzian. Izan ere, 2.000 urterako, kutsaturiko jende multzoa izugarri haziko dela kalkulatu da. Ikuspegi baikorrenak 30 milioitako gaiso kopurua aurrikusten du 2.000 urterako mundu mailan; ezko-

rrenak, berriz 110 milioitakoa.

Daniel Zulaikak esan digunez, bi gauza ezberdindu behar dira: «HIESak jotako gaisoei ematen zaizkien tratamenduak, eta gaitzaren kontrako txertoa. Tratamenduei dagokienez, AZT,

«Ez dirudi birus berria denik, geografikoki oso heterogeneoki zabalduriko kasuak bait dira» ●

DANIEL ZULAIKA

ddI eta ddCrekin, aurrerakuntza handiak izan dira, eta gaisoen bizitza maila asko hobetu da hauen ondorioz. Alde horretatik, beraz, baikorrak izan behar dugu HIES ez dugunok gaitzaren babestuko gaituen txertoak ezkorragoak izan behar 2.000 urtera arte behar bada ez bait da horrelakorik lotuko».

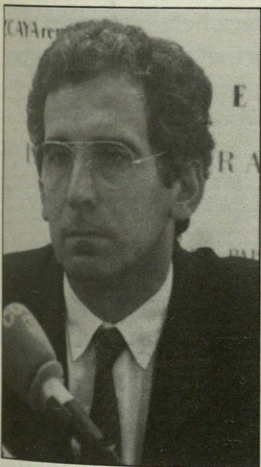
Gabi Kalparsoren ustez, berriz, tratamenduak ez da horrenbesteko aurrerapausorik eman: «Hori oso erlatiboa da; nahiz eta HIESak jota daudenak gero eta denbora gehiagoz bizi diren. Tratamenduak gero eta eraginkorragoak omen dira, medikamentu nabarmenak ez omen dira egun berrien toxikoak... Baina ikerketan oso gutxi aurreratu ari gara, eta zenbat eta gehiago aurreratu ordurako eta erantzuteko galduta gehiago ditugu». Gabik gainera, gaitzaren kontrarabiltzen diren ohizko tratamenduak ez ditu gustukoegi: «Mundu mailan gero eta mediku gehiago dago AZT, ddI eta ddC bezalako tratamenduen kontra dagoena. Tratamendu alternatiboak daude, farmaziarik gabekoak: sendabelarretatik hasi eta homeopatiaraino, bitaminak, mineralak... Hasieran AZT oso dosi altuetan ematen zuten, gaur egun gutxiago, baina hala ere toxizitatea hor dago. Medikuntza alternatiboaren alorrean oso ikerketak gutxi egiten ari da, eta oso interesgarria da benetan».

Fermin Castiellaren ustez, HIESarena luzea izango da. «Borroka ez da galdu, HIESarena gerra luzea bait da. Baina, tamalez, txertoaren kasuan eta terapeutikaren alorrean, ezkorrak izateko arrazoirik badago».

Baina gatozen Amsterdametik etxera. Zertan da gaur egun HIESa Euskal Herrian? Zein errealitate ezkutatzen da datu ofizialen itzalean? Europako erregio ezberdinek aztertu dituen ikerketaren arabera, HIESak gehien erasotutako erregioetatik bederatzigarren postuan ageri da EAE, 100.000 biztanleko 42,3 kasu. Nafarroan 20,47 kasu dira, eta Akitanian (Ipar Euskal Herriko datuak hor biltu dira), 25,4 kasu.

Eta Euskal Herrian zer?

HIESa zein egoeratan dagoen? Aditu guztiek Ikerbergaren muturra ezagutzen dugula diote, oinarria ez. Fermin Castiella nafarrak esan digunez, «gaiso dauden kopururik handiena, printzipioz, drogazaleena da. Baina gaiso eta infektatuez hitz egitea gauza ezberdina da. Drogazale hauek 70etako hamarkadaren bukaeran eta 80etakoaren hasieran kutsatu ziren, eta orain ari gara hori ikusten. Baina infekzio kasu kopuruei burbilketa

Daniel Zulaika, Osakidetza HIESaren Bulegoko zuzendaria.

bat egiten saiatuz gero, zera ikusiko dugu, azken bost urteotan kutsatutako jendea daukagula, oraindik gaiso ez dagoena eta kutsaturik daudenik ere ez dakitena. Infekzioa burbiltzerik izango bagenu, drogazale kopuru handia dagoela ikusiko genuke, eta sexu barremanen bitartez kutsaturiko gero eta jende gehiago dagoela. Ferminen ustez, «beste estatu batzuetako datuei begiratzuz gero, HIES kasu bakoitzeko, kutsaturiko beste sei pertsona dauzkagu. Nafarroan 155 kasu dauzkagu deklaraturik, eta beste 25 bat deklaratu gabe (orain urte batzuk hilak, itxuraz beste gaitzaren bat zutenak...). Kasu bakoitzeko 9-11 infektatu egon daitezkeela kalkulatzeko badugu, Nafarroan 1.000 pasatxo kasu izango genituzke».

Gabi Kalparsororen iritziz, «Euskal Herriko eritetxe guztietako HIES unitateak

HIESaren kontrako tratamendu erabilienak

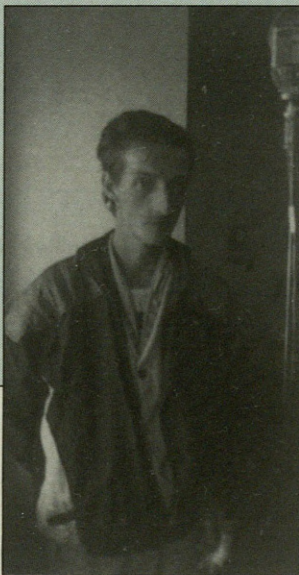
NAHIZ eta HIESaren kontrako txertorik ez den oraino lortu, eta 2.000 urtera arte ez den seguruenik lortuko, gaitzak jota dauden pertsonen tratamendu ezberdinak ematen zaizkie:

● **AZT edo zidovudina:** haren kearen hazitik ateratzen da. Heriotza atzeratzen du, gaisoen bizitza kalitatea hobetu eta gaisoaren ahulduraz baliatzen diren gaisotasunak gutxitzen ditu. Toxizitate handikoa da.

● **Didexidosina edo ddi:** zidovudina onartzen ez duten gaisoei ematen zaie, toxizitate era ezber-

dinekoak bait dira. AZTk ez bezala, ez du hezur muina ahultzen eta ez du pancreatitis sortzen.

● **Dideoxicitidina edo ddC:** Roche laborategi-tan eginga, AZT eta ddIk baino kalte gutxiago eragiten duela dirudi. Dosi

leporaino beterik daude, eta inork ez daki zehatz mehatz zer gertatzen ari den. Osakidetzan ere ezkutukeria handia dago, eta

■ «EEBBetan zer gertatu den ikusita, gaitza egoki aurrikusteko aukera izan dugu hemen, baina alferrik» ●

GABI KALPARSORO

prebentzioan lan gutxi egiten ari gara. AZT dobain banatzen da, baina oso informazio gutxi emanez. Ondorioz, pazienteak ez du

txikietan hartuta birusa akaba dezake.

● **CD4 disolbagarria:** ingeniartza genetiko lorturikoa. Alderdi txarrak: dosi handiak behar dira, eta behin gorputzaren barruan sartuz gero, oso bizimodu laburra duela. Zenbait kasutan bakarrik banatzen da.

Gaur egun, dena den, AZT eta ddi nahasturik hartzen dira, eta AZT eta ddC. Emaitzak, bakarrik hartuta baino hobek omen dira.

Tratamendu hauetaz gain, medikuntza alternatiboa ere gero eta gehiago erabiltzen hasia da.

ia erabakitzeak aukerarik. Kaleko jendeak arazoaz ezer gutxi daki. Gabi Kalparsororen iritziz, Euskal Herrian gaitzaren kontra beste modu batez erantzuteko aukera izan da, «EEBBetan gertatutakoa ikusita, hemen egoki erantzuteko aukera izan da, baina alferrik. EEBBetan, 15-18 urteko gazteen bitartean, gaitza % 300 bazi da, eta han hemen baino prebentzio handiagoa dago. Auskalo hemen zer gerta litekeen».

Osakidetzako Daniel Zulaikaren aburuz, «gaur egun zer gertatzen ari den 2.000 urtean ikusiko dugu, eta tamalez, ustekabe bat baino gehiago izango dugu. HIESaren arazoa da, gizartearen sexu obiturak aldatu egin behar direla, eta hori oso zaila dela. Danielen ustez, preserbagailuaren kulturatik oso urrun gaude oraindik.

Alberto Irazu

Radio Nervion-en eskutik Tele-Bilbao etxeetan jada.

NERBIOIKO TELEBISTA

Prentsa eta irratan herri eta euskaldeen informazioaren zabalkundeak aspaldi hartu zuen indarra, eta entzule zein irakurleek eskertzen duten informazioa dela aski frogatua dago jadanik. Urte batzuetatik hona, ordea, Euskal Herrian telebista ere murgiltzen ari da eremu horretan. Azken saioa Tele-Bilbaoren eskutik datorkigu. Abuztuan jada igorpen batzuk egin ziren Bilboko jaiak zirela eta, baina irailean hasi dira eguneroko programazioarekin.

EUROPAREKIKO gutxienez hamar urtetako atzerapenaz ibiltzen garela esaten da eta ez arrazoi faltaz. Kasu honetan ere, herri

telebisten erresuman, Italian, aspaldi ekin zioten eremu honi. Estatu espainiarrean, Katalunian urte mordoska ari dira herri telebista

jorratzen eta Euskal Herrian lehenbiziko ekimenak duela sei-zazpi urte hasi baziren ere, hedapena azken bizpahiru urteetan ezagutu du. Andoainen, Plentzian, Eskoriatzan, Arrasaten, Barakaldon...

Orain artekoek herria edo gehien jota eskualdea izan dute programazioaren iturri, eta zabalkunde ere herri mailakoa izan da batipat. Tele-Bilbaoren izaera ere antzerakoa izango da iturriari dagokionez, hots, telebistaren oinarria herrietako informazioa izango da. Igorpena, oster, Bilbo Handira zuzendua izango da, horrek esan nahi du Euskal Herriaren populazio erdira ia, 1.200.000 ikusentzuleri hain zuzen.

Ekimena Bilboko Radio Nervionen eskutik dator, ideia bertako jendearen-

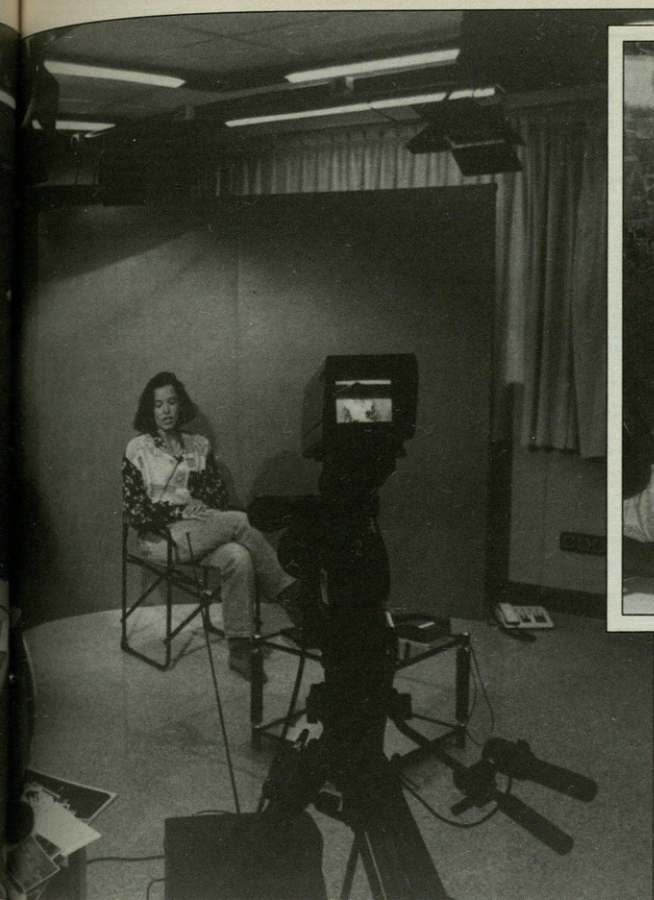
gandik atera zen. Dena den, proiektua aurrera eramatea posible egin duena, batez ere, zenbait banku eta kuxen partehartzea izan da. Halaber, Bilboko Udala eta Bizkaiko Diputazioaren babesa dute.

Enrique Campos da Tele-Bilbaoko behin behineko zuzendaria, eta aurrerantzean ere seguruenik berak jarraituko du karguan. 36 urtetako bilbotarra da eta orain Radio Nervioneko zuzendaria. *«Ideia 1989an sortu zen, gutxi gora behera, irratiko jendearen inguruan, baina proiektu sendo bat atera genezakeela ziur eduki arte ez dugu ateratzeko saiorik egin».*

Camposek dioskunez, jendearengandik hurbil egongo den telebista egin nahi dute, *«gure helburua ez da katea handiekin lebian sartzea, ez daukagu asmorik ez dirurik horretarako, konformatuko ginatkeke ka»*.

Honako hau da Tele-Bilbaoren logotipoa, bere arduradunen esanetan, entretenigarria eta informatiboa izan nahi duen telebista.

tea bakoitzeko ikusentzu-
leek egunero gure telebista
uneren batean ikusiko ba-
hute. Gure lema 'Etixerako
telebista' da, eta uste dut
borrek gure izaera nabikoa
definitzen duela».

■ «Euskara modu
pedagogikoan
erabiliko dugu,
batez ere
lehiaketetan, eta
umeei zuzenduta»
ENRIQUE CAMPOS

Etixerako telebista izan
nahi duen honek musika,
lehiaketak eta informati-
boak izango ditu zutabe na-
gusi modura, nahiz eta elka-
rriketak eta mahai ingu-
ruak ere jorratuko dituen.
Dagoeneko 24 orduko
programazioa egiten dute,

baina ordutegi indartsuena
arratsaldeko bostetatik
gaueko hamabietara izango
da, eta bertan ordu erdiko
informatiboa. Gainerako
gehiena musika bidez
osatuko dute.

Guzti hau aurrera era-
mateko 25 bat kazetari
beharko dituzte, baina
gehientsuenak jadanik irra-
tian lanean daudenak izan-
go dira. «Bestela ezin izango
genuke proiektu hau aurre-
ra atera noski, garestiegia
aterako litzaiguke —dio
Camposek—. Gainera irra-
tikoek ondo bete ditzakegu
lan biak. Ez hori bakarrik,
oso tekniko gutxi izango
dira, eta kazetariak tekniko
zein kazetari lanak burutu
beharko dituzte».

Diru kontuei dagokienez,
zuzendariaren berbetan,
guzti hau martxan jartzeak
50-100 milioi pezeta (2,5-5
milioi libera) artean kostatu
zaie. «Enpresa osatzen du-
ten banku eta kutxek jarri

Argazkian, biboteduna dugu Enrique Campos, Radio Nervion
eta Tele-Bilbaoko zuzendaria. Musika, informatiboak eta
lehiaketekin 24 orduko programazioa osatuko dute egunero.
Banku eta kutxen diruarekin eta, Bilboko Udala eta Bizkaiko

dute diru gehiena eta nik
espero dut epe ertain batean
berreskuratu ahal izango
dutela diru hori. Udala eta
Diputazioetik ez dute diru

laguntzarik jasoko, «azpie-
gitura mailan eta gure
behar profesionaletan la-
guntzea gehiago interesa-
tzen zaigu», gaineratzen du.

ZINKUNEGI

O P T I K A

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Radio Nervion: garapen azkarreko irratia

IRRATI munduan ari diren irradi nagusien arteko gazteena da Radio Nervion. 1986an sortu zen eta dagoeneko garrantzitsuen artean kokatzea lortu du. Bilbo Handia da igorpen eremua eta esan liteke bere merkatua ezin hobeto jorratzen jakin izan duela. Enrique Campos bere zuzendariaren esanetan, entretenimendua eta informazioa dira euren urratsak bideratzen dituzten printzipioak. Alabaina, informatiboak baditu ere, bere ezaugarri nagusia entretenimendua dela esan liteke, eta alor horretan musika dela osagirik garrantzitsua.

Hasi zirenean, CIESeko datuen

arabera, 1987an 56.000 pertsonak aukeratzen zuten Radio Nervioneko sintonia. Gaur egun, 101.000 entzule daukate eta badirudi hortik gora egitea gaitza izango dela. Zuzendaria berak ere horrela aitortzen du, «*bai, garaiazen arabera igo ala jaitxi gaitzke apur bat, baina badirudi zenbaki horien inguruan mugituko garela*». Puntutan, (guztira 60.9 da) CIESeko datuetan 1991n Euskal Komunitate Autonomoko bostgarren irratia da (4.8, FM eta Uhin Ertaina hartuta), SER kateko Radio Bilbao (6.2) eta Cuarenta Principales (6.9) eta, EITBko Euskadi Irratia (5.4) eta Radio Euskadiren ondoren (5.1).

Horrelako emaitzekin katea handiek —SER, COPE...— berehala nahian dituzte euren atzaparrak Radio Nervionen sartu, baina Camposek dioskunez «*ez dugu horrelakorik nahi, gu lagun kuadrila bat gara eta irratia gustoko medioa dugu baina geure erara eginda, ez katea bändien arauetara egonda*».

Komertzialtasuna da bere beste ezaugarrietarikoa eta entzulego motarena ere bai seguruenik. Ibai ezker aldean entzule ugari du, eta esan liteke bere entzuleak etorkinen artean eta euskal nortasunetik urrutien dauden sektoreetatik datorkiola neurri handi batean.

Euskal Koomunitate Autonomoan Herri Telebisten federazio bat badago eta hara ere deitu genuen zehaztapenen batzuk eskatzeko, eta bitxia izan zen bertan telebista berri honen inguruan ezer gutxi zekitela. Haridura bera Camposi federazioaren berri galdetu eta berak horretaz ezer ez

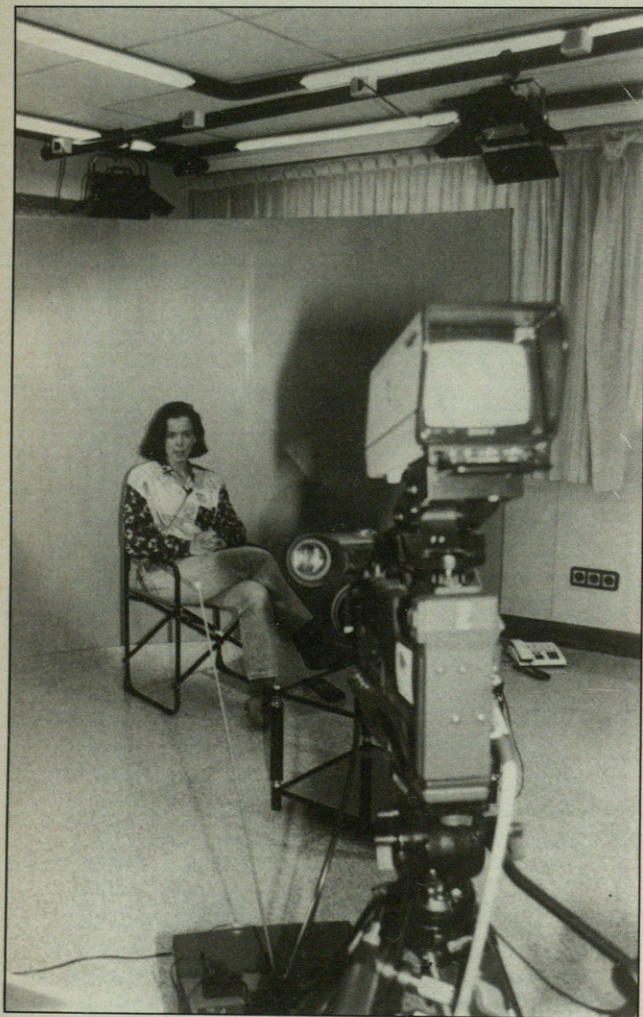
lebiga berriak erabiliko duen hizkuntza baina Camposek zehazten duenez, «*euskara ere erabiliko dugu, hori bai modu pedagogikoan, lehiaketekin batez ere eta umeei zuzendua, nagusiekin jadanik ezer gutxi dago egiterik eta*». Den den, oraindik euskararen gaia ondo zehaztu barik dagoela eta akaso informatiboetan ere zertxobait sartuko dutela azaldu zigen.

Profesionalen prestakuntza eta arazo ekonomikoak izan dira orain artean topatutako oztoporik nagusiak. Lege aldetik, gainerako herri telebistak bezala, egoera zehaztu gabekoa da, hots, ez dira ez legalak ez legez kanpokoak, oraingoz herri telebistak arautzen dituen lege proiektua bukatzeke dago eta. Alabaina, zuzendariak ez du arazorik ikusten alor horretatik, «*bemengo instituzioen oneritzia badugu, gero ez litzateke logikoa gobernutik arazorik jarritzea*».

Proiektuaren oztopo nagusienak profesionalen prestakuntza eta arazo ekonomikoak izan dira

zekiela aipatu zigunean, «*gu ETEL-en gaude, Espainia mailan herri telebistak biltzen dituen elkarteak. Gainera orain euren ordezkariak izendatu gaituzte hemen, ez guk nahi genuelako noski, baizik eta bakarrak garelako. Beno beste batzuk ere badaude, baina proiektu serio eta sendo moduan gu gara lehenak*».

Gaztelania izango da te-

Diputazioaren laguntzarekin jaio da Tele-Bilbao.

Xabier Letona

PILOTA ENPRESEN GERRA

Pilota profesionalaren munduan ez dago baretasunik. Pilota enpresen arteko gerra deklaratuak lehen mailako pilotarien Txapelketa arriskuan jarri du. Lehenengo zurrumurruak zabaldu dira eta Empresas Unidas eta Eskulari - Pilotaberri enpresek Txapelketa boikoteatuko dutela diote.

ASEGARCE sortu zenetik euskal pilotaren mundua notizia iturri bihurtu da. Empresas Unidas, Eskulari-Pilotaberri eta Asegarceren arteko gerra epaitegietan deklaratu da, Asegarcek enpresa eta pilotarien arteko harremana aldatu bait du. Orain arte, lan harreman hau partiduetara mugatzen bazen ere —hau da, partidu bakoitzeko

Epaitegiak ditugu pilota enpresen arteko garraren lekuko. Kontratoak, lizentziak eta pilotalekuen banaketa dugu eztabaida gaia. (Argazkia: Josu Txabarri)

kontratua, zerbitzu erosketa bailitzan—, pilotaren historian N lehendabiziko aldiz lan kontratuez hitz egiten hasi da. 1985ean lege dekretu baten bidez kirolarien lan kontratuak araututa egon arren, pilotaren munduan ez dira martxan jarri Asegarce enpresak —Inaki Aseginolaza dugu honen bozeramale eta bazkide— horrelako lan baldintzak eskaini arte. Lan kontratu hauek asegurantza soziala edo enpresa eta pilotariaren arteko harremana zehazten dute. Beste kirol batzuetan

aspalditik gairiditutako arazoak, pilotan egungo kontratua dira —Etxenagusia pilotaria lan egoera honen eredu garbia dugu. Gaisotasun larri bategatik pilota utzi du eta omenaldia egi-

teaz aparte, jokaturako azken partiduko soldata besterik ez du jaso—.

Asegarcek, aurtengo apirilean sortu zenetik, beste enpresetan zeuden 25 pilotari erakartzea lortu du. Hau dela eta, enpresa zahar eta berrien arteko enfrentamendua epaitegietan burutzen ari da. Retegi Iak, Pilotaberri enpresako ardura-dunak esan digunez, *«lizentzia eta kontrato bikoi-tza ematen ari dira eta logikoki balio duena lehenengo da baina hori epaitegietan erabakiko da.*

— Asegarcek pilotariei eskainitako lan baldintzek pilotaren mundua irauli dute ●

pilotariak beldur dira. Presionatzen ari dira pilotaria euren enpresan mantentzeko». Aseginolazak eskainitako lan baldintzak pilota munduan orain arte egon-

■ Lizentzia eta kontratuenekin batera, pilotalekuena da gerra honen hirugarren frontea ●

dakoekin konparatuz, guztiz desberdinak dira: aseguratza soziala, bizitza aseguruia, hileroko soldata eta prima partidu bakoitze-ko. Errandonearen ustez, «Asegarcek etekinak besterik ez ditu ekarri pilotari-entzat, ez bakarrik Asegarcen daudenentzat, baizik eta beste enpresetakoentzat ere, konpetentzia sartu duelako eta enpresa zaharrak gebiango eskaintzera behartuta egon dira euren pilotariak mantentzeko».

Kirol mailan ere, Errandonearen ustez, «noizbait elkarren kontra jolasten badugu, txapelketetan edo, enpresen arteko konpetentzia pilotalekuetara aldatuko da eta ikuskizuna ona izango da. Morboa bandediangoa izango da».

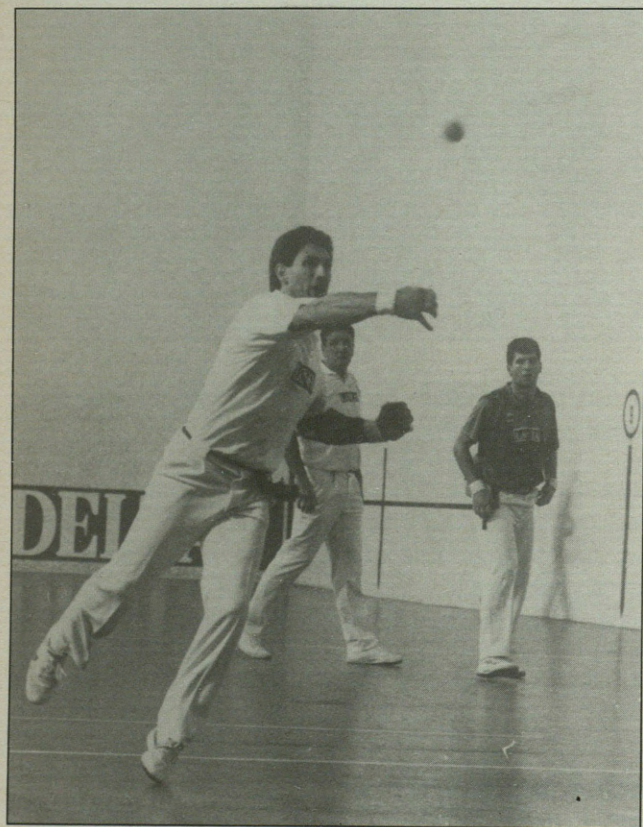
Aseginolaza dugu saltza guzti honen protagonista. Bilera batetik atera eta beste-
tean sartu baino lehen har-
rappatu dugu. «Enpresas Unidas eta Eskulari enpresek monopolioa izan dute orain arte eta Federazioak erabili izan dituzte euren interesen arabera. Egitura mafioso mantendu dute

euren kontrato eta lizen-
tziek balioa dutela eta Ase-
ginolazarenak ez. Adminis-
tratiboki azalduta, bigarren
lizentzia gauzatzen denean,
lehenengoa baliogabetzen
da automatikoki.

Dena den, enpresen 'ge-
rra' hau ez da epaitegikoa
soilik. Dagoeneko, eta era-
bakia zehatza ez izan arren,
Eskulari-Pilotaberri eta Em-
presas Unidas lehen maila-
ko pilotarien binakako eta
banakako txapelketa boi-
koteatuko duteneko zurrur-
muru zabaldu da. Retegi
laren iritziz, «oraingoz, ez
da ezer erabaki».

Pilotarien beldurrak

Badirudi, enpresa desberdi-
nen pilotarien artean giroa
ona bada ere, lehendabizi-
ko presioak eta bortxak
gertatu direla. Errandonea,
Asegarceko pilotari profes-
sionalak esan digunez:
«Nabiz eta Asegarcek lan
baldintza hobeak eskeini,

«Lizentzia eta kontratu
bikoitzak daude» esan
digute Pilotaberrikoek.
(Goiko argazkia: Villagran;
behekoa: Juan Carlos)

Bestetik, Aseginolazak mi-
lio bat pezetaz zor dizkigu
eta horretaz ez du inork
ezer ez esaten». Enpresas
Unidas-ek eta Eskulari-Pi-
lotaberri defendatzen dute

Kiko Caballero, Euskadiko Pilota Federazioko Lehendakaria

«Komite Profesionalak enpresen irregulartasunak ez tali ditu»

ARGIA. Nola definituko zenuke Asegarceren sorrera pilota munduan?

K. CABALLERO.

Aseginolazak egin duen gauza bakarra da Federazioa etorri esparru legal batean aritzeko zer egin behar zuen galdetzeraz. Dekretoaz hitz egin genuen eta pilotaren historian pilotariak azken 40 urteetan borrokatu dugunagatik lortu du lehendabiziko aldiz, hau da, lan baldintza egokiak izatea, orain arte, enpresak modu irregular batean aritzen zirelako.

A. Baina, une honetan kontratu eta lizentzia bikoitzen arazoa dugu.

K.C. Ez da egia lizentzia bikoitzak daudenik, bigarren lizentzia bat gauzatzaren denean automatikoki aurrekoa baliogabetzen

da. Bestetik, pilotariak borondatez, bertan behera utzi dezake lizentzia hori. Beraz, lizentzia bikoitza izatea ezinezkoa da. Posible da enpresak esatea kontratu bikotzak egotea, dena den epategietan erabakiko da hori. Baina Empresas Unidasek eta Eskulari-Pilotaberri orain arte egindako kontratoak ez dira izan eskusibitatekoak, partiduko kontratazioa direlako, ez da lan kontratu bat. Beraz, pilotariak beste kontratu motak izan ditzake enpresa hauekin duenaz aparte.

A. Dena den, badirudi pilotariak Asegarcera pasatzeko beldur direla.

K.C. Galdera honi, pilotari profesional ohi bezala erantzungo dizut. Hori egia da. Enpresa eta pilotariaren arteko harremana

esklusiboa ez bada ere, enpresek badauzkate tresna eta ahalmen nahikoak kontratoa eskusiban dela sinestarazteko eta pilotaria beldur ibiltzeko. Isiltzen bazara eta ez baduzu gerra gehiegi ematen partiduanak jartzen dizkizute, kontrakoa gertatzen bada, ez dizute partidurik konpontzen. Bortxa informalak aspalditik erabiliak izan dira pilotariak eurek nahi duten lekutik ez mugitzeko. Bestetik orain arte enpresa eskaintza ez zen

handia, azken finean, Empresas Unidas, Eskulari eta Pilotaberri berdinak ziren, monopolioa zen eta ez zegoen askatasunik kontratatzeke orduan. Orain arte horrela izan da eta orain ere bada.

A. Nola ikusten dituzu Komite Profesionala eta Espainiako Federazioaren jarrera?

K.C. Orain arte enpresen monopolioaren txontxongiloak izan dira eta askotan euren tratu zaharrak ezkutatu dituzte. Badirudi, hemen dik aurrera zailago dutela. Nik, azken bi urte hauetan salatu dut Komitea enpresen morroia zela. Zoritxarrez, denborak arazoia eman dit.

«Asegarcek pilotarien 40 urtetako borroka irabazi du.» esan digu Kiko Caballero.
(Argazkia: Carlos Villagran)

udal pilotalekuak eurenak izango bailiren erabili ditzutelako, adibidez». Eta hauxe da enpresen arteko gerra honetako hurrengo frontea: pilotalekuak. Eibarreko pilotalekua da Empresas Unidas-ek, jabe pribatu bezala duen bakarra. Gainerako guztiak udal pilotalekuak dira. Zentzu honetan Aseginolazak epategietara eraman ditu Empresa Unidas eta Eskulari-Pilo-

taberrikoak, «udalekin ditzuten kontratoak irregularrak direlako. Eta ez ditugu udal pilotaleku horietatik bota nahi, baizik eta eskusibitate ez izatea».

Asegarcek duela gutxi Gasteizeko Ogeta pilotalekua hartu du, orain arte Empresas Unidasekoa zena. Aseginolazak azaldu digunez, «Juan Carlos Altik 600.000 pezeta ordaintzen zituen urtero Ogetako pilo-

talekuagatik eta Tolosa-koagatik gutxiago ordaintzen dute. Nik ez dut pilotariekin jolastu nahi, pilotarien eskubideak defendatzea nahi dut, orain arte zituzten kontratoak esklabu kontratoak zirelako». Aseginolazak Ogeta bihurtu nahi du Asegarceren zentrala. «Bertan pilotariak entrenatuko dute eta ikuskizun onak eskaintzeko prestatuko dira», esan digu Aseginolazak.

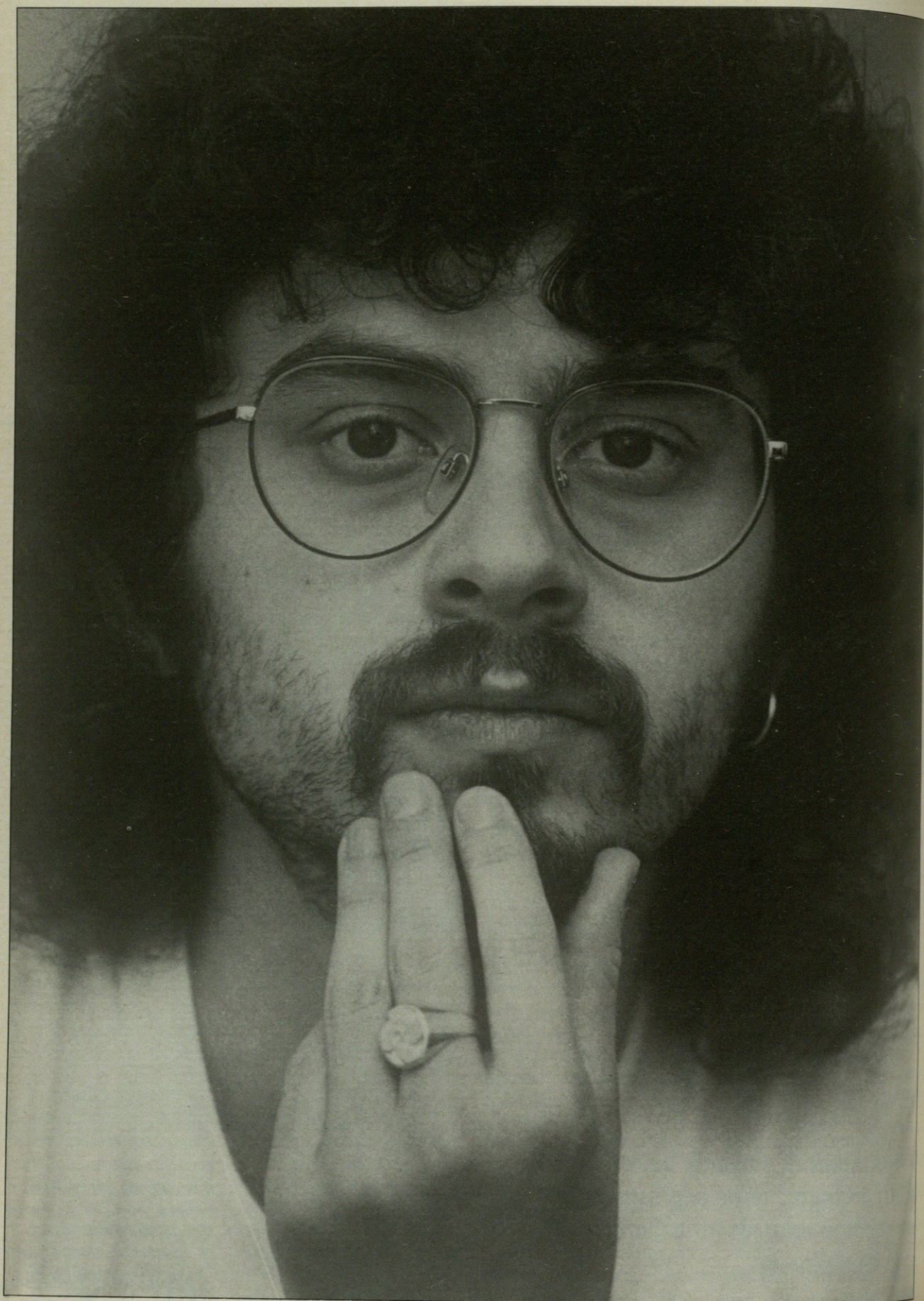
Euskal Herrian 40 pilota

eskola daude. Enpresen arteko konpetentzia gogor honek zer ekarriko duen oraindik ez dugu jakingo baina lehenengo aldaketak somatzen dira. Aseginolazak berak onartu digunez, «iruditzen zait Empresas Unidas eta Eskulari-Pilotaberri Txapelketara aurkeztuko direla, azken finean, hemen gaudenok dirua irabazteko gaudelako».

Myriam Gartzia

■ «Asegarcek etekinak besterik ez ditu ekarri oraingoz, beste enpresariak ere gehiago eskaintzera behartuta egon direlako» ●

ERRANDONEA

«Azken urtean gustatzen ez zaidan zinema ezagutzen hasi naiz»

Pertsona bitxia zela entzuna genuen, eta hori buruan, berarekin egin genuen hitzordua. Pantailetan ikusten ez dena ikusi nahian. Baina Gasteizera joan, eta bere etxeko ateak ireki dizkigunean, ile luzeko gazte betaurrekodun bat besterik ez dugu aurkitu. Duen berezitasun bakarra, zinema oso era berezian ulertzea. Bere ziurtagiririk zuzenena, «Tximeleta Hegoak», iazko Donostiako Zinemaldiko Urrezko Maskorraren irabazlea.

ARGIA. *Montrealgo Zinemalditik etorri berria zara eta egun batzuk barru Tokiora zoaz. Urrezko Maskorra irabazi zenuenetik bandik bona ibili zara. Zein neurritan aldatu da zure bizitza?*

J.M. BAJO ULLOA.

Asko aldatu da, baina egia esan duela hiru urtetik hona nahiko bizimodu berezia neraman. Azken urtean? Ia ez dut etxea ikusi ere egiten, eta bertan nagoenean telefono ondolik mugitu ere egin gabe. Lehen ia dena neuk egiten nuen, baina gaur egun lan asko inguruko en esku uzten dut. Nere anaia Eduardok, adibidez, lanaren % 90 egiten du. Nik aurpegia jartzen dut eta eta berak giharrea. Horrez gain, laguntzaile asko ere baditut.

Gainontzean, leku eta jende asko ezagutu ditut. Eta, garrantzitsuena, gustatzen ez zaidan zinema ezagutzen hasi naiz. Zinemaren

beste aldea. Alde batetik, nere ustez benetakoa den zinema dago, zerbait kontatzeko egiten dena. Bestetik, negozioia dago. Alde horretan, hainbeste irabazi, hainbeste balio. Ezin duzu nahi duzun guztia esan.

Badakit guzti hau jakina dela, baina ikusten duzun arte ez zara jabetzen zein

neurritaraino den egia. Hor aukeratu egin behar duzu, eta esan nahi duzuna leunki esan. Denborarekin erromantizismoa galtzen duzu.

A. *Zuk ez al duzu nahi duzuna esaten zure filmee-tan?*

J.M.B.U. Oraindik bai. Agian orain esandakoarekin

etorkizuna aurrikusten ari naiz. Baina saiatuko naiz hori gerta ez dadin. Honekin ez dut esan nahi aldatuko ez naizenik. Adibidez, ez litzaide axolako beste norbaitek eraturako gidoi bat oinarritat hartuz filme bat egitea. Hori bai, beti nere gauzak gehituz eta diru onak irabaziz. Ez nuke inoiz egingo sexua edo bortizkeria besterik gabe sartzen dituen filme bat.

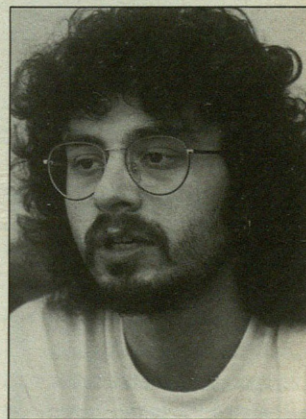
A. *Orain prestatzen ari zaren filmearen prozesu guztia ere zure eskuetatik pasatu da...*

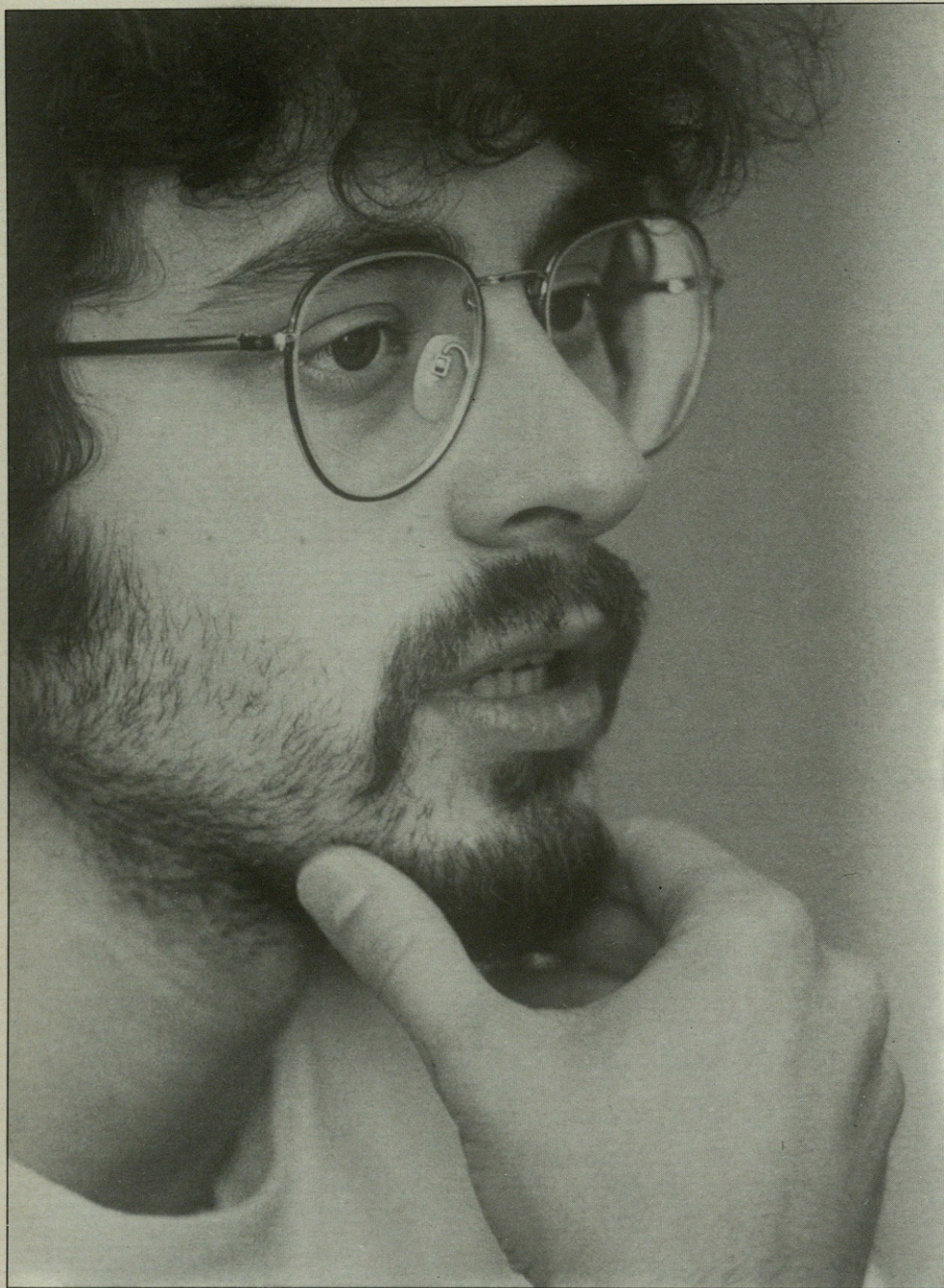
NORTASUN AGIRIA

1967ko Urteberri egunean jaio zen ● Aitak argazki denda bat zuenez, txikitatik ohitu zen irudien mundura ● Musika (batez ere rocka) zalea, gitarra ondo ez jotzeak amorru handia ematen dio ● Azken urtean

irakurtzen hasi dela dio, baina hala ere ez duela denbora gehiegirik ● Izan dituen animalia guztietatik, «eta asko izan ditut», orain daukan katua da bere filmeren batean azaldu ez den bakarra

● Oso urduria, nerbioak direla eta gastritis kronikoa dauka

«Badirudi iazkoa kasualitate hutsa ez zela izan erakutsi beharrean nagoela. Guztiz zentzugabea da. Badago nere aurreko lanak ezagutzen dituen jendea, baina atzo jaiotakoa zarela uste dutenak gehienak dira».

J.M.B.U. Hau ongi saltzen bada hurrengo ere horrela izango da. Aspaldidanik buruan bueltaka dudana istorio bat da. Horrela izaten dira gehienak. Buruan izaten ditut istorioak eta gorde egiten ditut, une egokia heldu zain.

Orain prestatzen ari naizen honen hurrengo, adibidez, zaharrena da berez. Ez nekien kontatu egin behar nuenik ere. Bapatean konturatzen zara horrela-

koez, eta ondoren lanean jartzen zara. Uste dut orain nagoela betidanik buruan dabilkidan istorio hori kon-

■ «Nere anaia Eduardok lanaren % 90 egiten du; nik aurpegia jartzen dut eta berak giharrea» ●

tatzeko prest. Teknikoki asko ikasi dudala uste dut eta diru eta aukera aldetik ere erraztasun gehiago izango ditut orain egiten ari naizen filmea ongi badoa.

A. Zer sentitzen da lehenengo filmearekin sari bat irabazi ondoren jendeak espero duena jakitean?

J.M.B.U. Egoera berezia da oso. Badirudi iazkoa kasualitate hutsa ez zela izan erakutsi beharrean nagoela. Guztiz zentzugabea da. Badago nere aurreko lanak ezagutzen dituen jendea, baina atzo jaiotakoa zarela uste dutenak gehienak dira. Ezin dut nahi dudana bigarren pelikula egin. Lehenik oraingoa egin behar dut. Hau ere nerea da, baina zinemaren komertziala eta onaren zerbaitekin egin daitekeela

«Emakumeak dekoratu soil bezala azaltzen dituzten pelikulak ikusteaz nazkatua nago. Iraindua sentitzen naiz, pertsona bezala. Mundua emakume zein gizonezkoek mugitzen dugu, eta hori eztabaida ezina da».

erakutsi nahian egingo dut.

Gehienek esan dute nere filmeak elitistak direla, baina ez nago ados. Jende askok ikusi du «Tximeleta Hegoak», zahar zein gazte. Akzio eta suspense pelikulak egin daitezke, benetan onak, ez produktu soilak. Hori erakusten saiatu naiz. Beste gauza bat da lortu dudana ala ez. Hori bakoitzaren gustoen arabera doa.

A. Egiten ari zaren filmean ere suspensea dago. Zergatik duzu baina gustokoa genero hau?

J.M.B.U. Ez dut uste suspensea genero bat denik. Genero guztietan dago. Zinema sortzeko derrigorrezkoa den osagarria da. Hori da suspensea. Heriotza bat gertatuko den ala ez, honek hura ezagutuko ote duen,

musukatuko ote dira...? Hurrengo planoan zer ikusiko dugun ez dakigun bakoitzean dago suspensea. Hori ez dagoenean dira txarrak filmeak.

A. Oraingoan ere emakumeak izango al dira protagonista nagusiak?

■ «Ez dut uste suspensea genero bat denik; genero guztietan dago; zinema egiteko derrigorrezko osagarria da» ●

J.M.B.U. Derrigorrez. Emakumeak dekoratu soil bezala azaltzen dituen pelikulak ikusteaz nazkatua nago. Iraindua sentitzen naiz, pertsona bezala. Mundua emakume zein gizonez-

koek mugitzen dugu, eta hori eztabaida ezina da.

Nere gidoiak egitean emakumezkoengan baka-
rrik pentsatzen dudala diotenak oker dabilta. Pertsonaia batzuk sortzen ditut, besterik gabe, eta beraien jokaerak ikusi ondoren ezartzen diet sexua. Pertso-

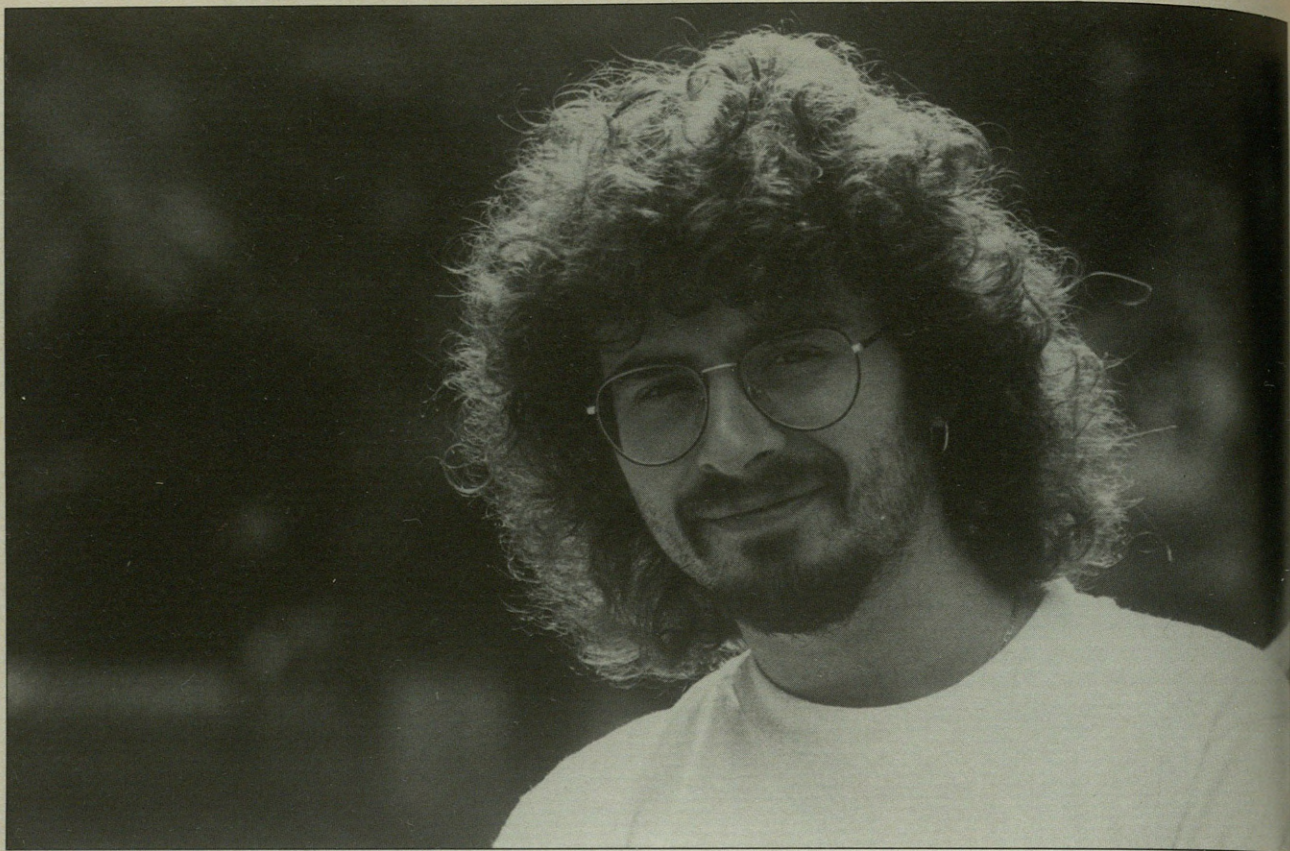
gutziz. Mafia txiki bat osatzen dugula esaten dugu askotan. Adierazten erraza da. Laburmetraiak egiten nituenan nahikoa nuen nere lanarekin, baina luzemetraia egitea erabaki nuenean laguntza behar nuen, eta nere anaia Eduardok ere laburmetraiak egiten zituen, laguntza eskatu nion. Bion artean osatu genuen gidoia, eta bion artean egin genuen lana.

Beste anaia produkzio lanetan aritzen da, eta ama, zer esan? Bera gabe ezinezkoa litzateke «Tximeleta Hegoak» filmatzea, berari esker lortu bait genuen behar genuen dirua. Dirulaguntza ofizialekin ez zen iristen, eta nahiko burohauste genituen, etxetik atera zen eta diruarekin itzuli. Oraindik ez dut uler-

naia osatu ondoren erabakitzen dut.

A. Familiak zein paper betetzen du zure zinemagintzan?

J.M.B.U. Garrantzitsua

«Laburmetraiak ez dira behar bezala apreziatzen. Ipuin batek 10 orri betetzen baditu inork ez du esaten horregatik txarra denik, baina filme bat 10 minututakoa bada ez dute ikusi ere egiten».

tzen nola komentzitu zituen kreditoa eman zigutenak.

A. *Guztiz abaztu al duzu super-8a?*

J.M.B.U. Bada zuzendari bat zinemako negozioaz nazkatuak laburmetraiak egiten hasi zena. Eta ideia hori oso ona da. Guztiz koherentea iruditzen zait. Nik berdina egingo dudala uste dut.

Laburmetraiak ez dira behar bezala apreziatzen. Ipuin batek hamar orri betetzen baditu inork ez du esaten horregatik txarra denik, baina filme bat hamar minututakoa baldin bada ez dute ikusi ere egiten.

A. *Zinemaldi askotan parte hartu duzu. Zer lortu duzu beraiei esker?*

J.M.B.U. Asko, baina hala ere ez da formularik hoberena. Iazko Donostia-ko Zinemaldira, adibidez, ez

aurkeztekotan egon nintzen. Denek esaten zidaten ez zela lekurik egokiena. Baina arriskatu egin nintzen. Eta hor datza gakoa. Zortea ez da existitzen. Gehiagotan arriskatzen ikasi beharko genuke.

Izan ere, zer lor daiteke zinemaldi batean parte hartuz? Askora jota, saria irabazi, eta horrek praktikan ez du gehiegi laguntzen. Beste

sektzio batean aukeratzen dutela. Horren ondoren, ezinezkoa da filme hori inon estreinatzea. Nik ere arrisku hori nuen, eta lortu nuen. Horri esker ordaindu nituen filmea egiteko eskatu nituen 40 milioi pezetako zorrak.

A. *Zein garrantzi ematen diozu kritikari?*

J.M.B.U. Merezi duena, ez gehiago, ez gutxiago. On-

ez esan dezake, baina besterik ez. Kritiko askok zuzendari zein aktoreenganako errespetu falta handia dute.

A. *Zer da zinema zuretzat?*

J.M.B.U. Minik hartu gabe bizitzeko era. Beti izan dut gauzak kontatzeko nahia, eta bide egokiena iruditzen zait. Gainera, ez du guztiz menperatzen. Askotan gauza asko filmatzen ditut benetako arrazoia jakin gabe, eta gero, filmea bere osotasunean ikustean, zati bakoitzak bere betebeharra duela konturatzen naiz. Inkonszientea da guztiz.

Argazkilaritza baino perfektoagoa da zinema, mugimendua erabil baitaiteke. Eta argazkia eta soinua batuz lortzen dut nere istorioen haria. Bide bakarra da neretzat.

■ «Zinema, minik hartu gabe bizitzeko era bakarra da neretzat; biderik egokiena iruditzen zait» ●

aukera bat, egokiena nere ustez, lan duin bat aurkeztea litzateke, eta ikusleei gustatzea. Horrela egile *madari-katu* bat bihurtzen zara. Baina gehienetan gertatzen dena da aurkeztu duzun lana inork ikusiko ez duen

gi dago jendeari ezagutzen ez dituen filmeez hitz egitea, baina objetibotasun eza nagusi da. Ez dut ez polizia ez epaileengan sinesten. Inor ez da filme bat ona edo txarra den esateko gai. Gehienez berari gustatu zaion ala

A magoia | ban

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

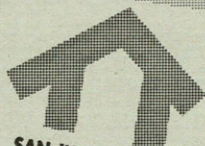
EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

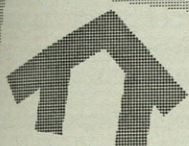
MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Eliceagi kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jatebaseren atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

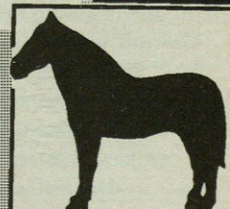

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

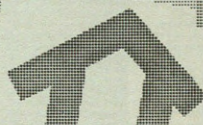

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Aprobatu gabeko asignaturak

IKASTURTE berriari adabakiak zartatzen hasi zaizkio. Nondik josten hasi izango da aurre egin beharreko asignatura zailena. Gasteizko Gobernu-ko partaideek (EAJ, PSE-PSOE eta EE) sinatu zuten Eskola Publikoaren Hitzarmen politikoa zirt-zart Lege bihurtzeko erabakiak Damoklesen ezpata ezarri zuen irakaskuntza munduko indar sozialen teiltatu gainean; orduz geroztik, bere horretan darrai, etorkizuneko eskola diseinatuko duen proiektuaren itzal kezkarria.

Lege proposamena osatzeko orduan joko zkanpo utzi zen Ikastolen Elkartek, eskola propio baten sortzeko aukerak baztertu, eta Madrileko tesiak bere gordinen inposatu zirela argudiatu zuen, Buesa kontseilaria-

ren helburua ikastolen mugimenduaren deuseztatzea zela salatuz. Itunaren sinatzaileek berriz, bigarren txanda batean indar guztiak bildu eta akordioa soziala burutu nahi zela argitu zuten. Akordioaren urruneko oihartzunak hainbaten belarriak mindu zituen ordea, Eskola Publikoaren gainean urtetan jarritako espektatibak errotik moztzen zirela ikusiz. Aldez aurretik kontsentsuaren osatzeko aukerarik eman ez duen Itunak, publikoa ala pribatuaren arteko hautua egitera behartu ditu, kasu, ikastolak.

Gauzak honela, Funtzio Publikoaren Kontseiluaren erabakiz estreinatuta da ikasturtea. Bertan, ELA, LAB eta CCOO sindikatuek ezezkoa eman

diote lege proposamenari, UGT abstenitu egin da, eta Administrazio-ko ordezkariak, Zubia kontseilariaren kalitatezko botoarekin, atera du aurrera egitasmoa. Ez ordea, adostasunaren bidetik. Aholku Batzorde honetan jazotakoak agerian uzten dituz bere momentuan sortutako kezka; hots, Gobernuaren prest ager daitekeela akordio politikoa, inolaz ere zabala gertatuko ez dena eta indar sozialen kontrako jarrera duena (eskola publikoko ordezkariak barne), azkenerraino eramateko, zuzentzen zaizkion eskakizun nagusiei entzungor eginez.

ESKOLA ereduen kontura biztu da bigarren sua ikasturte hasiera honetan. Felix Ormazabal, EAJko Araba

Euskararen familia bidezko transmisio kanpainari ekin diote Nafarroan, zonalde euskaldunetako euskara zerbitzuek, IKA eta AEKren laguntzaz. «Euskara aurrera» lelopean, bi helburu bete nahi ditu egitasmo honek: hizkuntza transmisioaren inguruan gurasoak kontzientziatzea, eta bigarren fase batean, euskara ikastera joan daitezkeen lortzea. Horretarako hainbat ekintza burutuko dituzte, irailaren 9an hasita 26ra bitartean. Guzti honen burutzeko Nafarroako Gobernuak 600.000 pezeta (30.000 libera) dirulaguntza ematea deliberatu du.

TERMINOLOGIA

Oztopo. Bidean nabiz eginkizunen batean aurkitzen den eragozpen edo enbarazua.

Musikarekin, badakizu, estilo kontua izaten da. Rock-a, neri. Ahal izanez gero, euskalduna. Talderik onenak etxean bait ditugu. Onentsuenak edo. Euskarak dena oztopatzen duela dio baina, «Gari»k, Hertzaina taldeko kantari sonatuak: «Estatuan talde euskaldunak izugarritzko arazoak izan ohi ditugu». Natxo de Felipek berriz, jendea dibertitzeko orduan euskaraz ala ingelesez berdin diola. Hizkuntza ez dela oztopo. Estatu espainiarreko bazterretan zehar hainbatetan ibilia da... Rock-a, neri.

Buru Batzarreko lehendakariak esan duenez, «Arabian eman den hizkuntza politika erratia berraztertu behar da». Honen karira hainbat erreakzio izan dira, bai Hezkuntza Saila zein Eusko Jaurlaritzatik, A ereduaren defentsa azpimarratuz. UA eta PPK, bestalde, Arabian euskara inposatzen dela adierazi dute. «El Pais» egunkariak perla ederrik eskaini digu eztabaida honen zurrumbiloan: «Los alumnos de COU de Vitoria van diariamente a clase a Burgos para evitar el euskara».

Mari Carmen Garmendiak A eredu-ko ikasleen arazo larriak aztertzerako jo du. «Haur erdaldunen arazoa ez da-tza euskara derrigorrez erakutsi nabilan, erdara butsezko A eredua bultzatu ez izanean baizik». Eusko Jaurlaritzak azken 10 urteotan egin-dako ikerketek baina, argitan uzten dute eredu honen porrota: haurra euskalduntzeko gutxiengo baldin-tzak ez ditu betetzen. Hala ere, ez dira hezkuntza kriterioak kontuan hartzen. Indar korrelazioaren sokatiran bes-telako erizpideek agintzen dute.

J.J. Petrikorena

TXINDOKI AURREAN DUDALAKO

Historia asmatzen

GAUZA jakina da betidanik udak eta udako oporrak oso eragin ezberdinak izaten dituztela gizakiongan: batzuei depresioa sortarazten die udako oporraldiak, besteei asperdura, hauei nazka eta haiei berriz ere etxera lehen bait lehen itzuli eta lanean hasteko gogo bizia... Askori, gaitz edo gaixoa haurtaz gain, abuztuko beroak erabat jo eta guztiz bigundu eta desegiten dizkio oraindik osorik izan ditzakeen garun apurrak, agian hegoaldean ematen duelako uda partea. Horregatik, udaran, esan eta egiten dira hainbeste gauza bitxi eta farregarri, zenbaiten kas-kobarrukoa hasi delako, zulaturik eta jota, huts egiten.

JOXEMARI ITURRALDE

ORAIN modan jarri diren udako unibertsitate horietako batean eta abuztu erdi-erdian, frankismoaren garaian diktadorearen ministro-ohi batek oso tesi dibertigarria bota du lasai asko ezagutzera, gure gozamenerako eta historialarien harridurarako. Teknokrata frankista honek, altxamendu nazionalaren goraipamena egin ondoren, esan zuen Francoren betebeharra monarkiaren etorrera prestatzea izan zela, hots, bere eginkizuna transizio lana besterik ez zela izan.

Ederki gaude. Badute hemendik aurrera historialariek zertan pentsatu eta zer aztertu. Gero eta gehiago ari bait dira entzuten halako eta antzeko tesiak gure artean. Historiari buelta ematen zaio, guante zahar bat bailitzen, eta aurrera, zerbaitetarako balioko du-eta esandakoak. Horrela, entzuten ari gara Auschwitz-ekoa gezurra dela, Txileko diktadurari esker bizi direla orain hain ongi txiletarrak eta Francok demokraziaren etorrera prestatu besterik ez zuela egin bere momentuan jakin zuelarik, gainera, noiz ezarri gaur egungo monarkia hau.

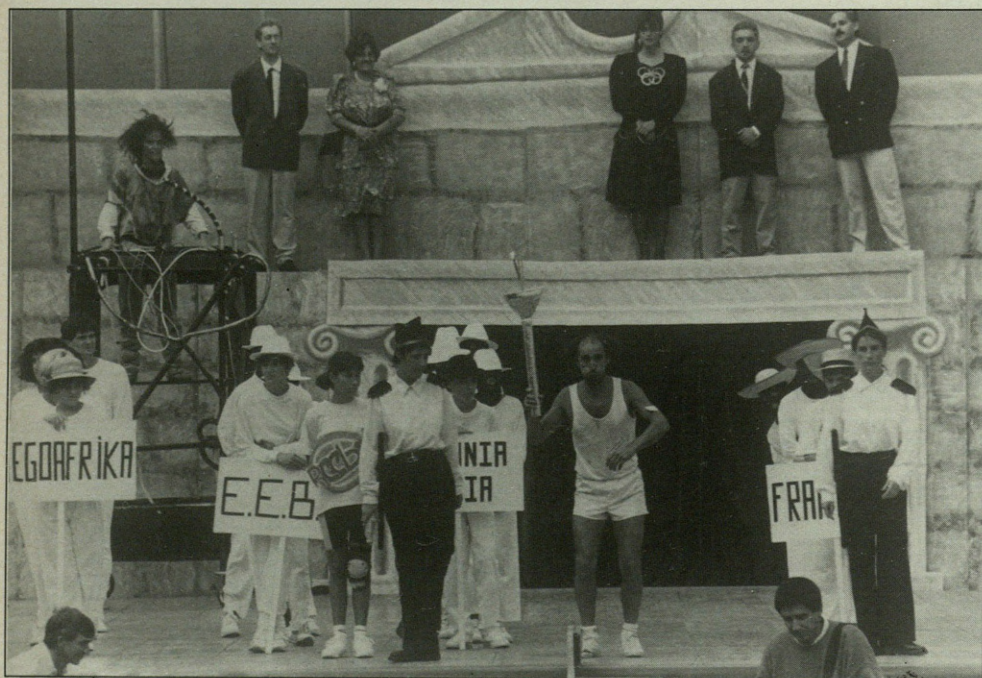
ETA okerre-na zera da: hau guztia ez dutela diklopodus zaharrek soilik esaten, gazte jendea ere hasi baita halako tesiak (?) arinki astintzen. Eta okerragoa oraindik: halako asmazioak ez dituztela udaran bakarrik esaten (eguzkiak kupidagabe jotzen duenean kaskoan garun apurrak bigundu arte), urtean zehar ere errepikatzen dituztela behin eta berriz. Benetako historialariek ere zerbait esan beharko dute, bestela ederki gaude.

«Guggenheim, lagunok...!», Alproja taldearen azken obra

1992ko ekitaldi erraldoiak, ironiaz, kale antzerki moduan

Zarauzko Euskal Jai egunean, iragan asteko asteazkenean antzeztu zuen Alproja taldeak «Guggenheim, lagunok...!» obra. Talde honek, urtero aurkeztu du egun horretan herri antzerki lan bat, eta joan den astean, 1992ko zenbait ekitaldi erraldoi azaldu zituen umore eta ironiaz.

AZKEN urteetan ere aurkezle gisa aritu izan diren 'galtxagorriak', aurtu telebista bat muntatu, eta pantaila erraldoi baten bitartez kontatu zituzten Zarautzen, joan den astean, 1992ko hiru ekitaldi nagusi. «Guggenheim, kirolari»

Orain 15 urte hasi zen Alproja taldea urtero obra bat antzeztu Zarautzen, Euskal Jai egunean.

lehenengo konexioa, Joko Olinpikoetako desfilearen parodia izan zen. «Guggenheim, Mexiko» izeneko bigarrenengoan, Euskal Etxea inauguratzeko Jose Antonio Ardanzak Mexikora egin zuen bidaia bat antzeztu zuten.

Aurrekontuen banaketa

Bukatzeke, Joseba Arregi eta Fernando Buesak parte hartu zuten «Guggenheim, Imáginate Euskadi» sari banaketan, Eusko Jaurlaritzako Kultur Sailak aurrekontuak banatzeko duen filosofiarene kritika egin zuten umorea eta ironia nagusi zirela. Sarien banaketa, aurrekontuen banaketa alegia, diru laguntzarik jaso ez zuten taldeen aurrean egin zen.

80 pertsona inguruk parte hartu zuten «Guggenheim, lagunok...!» antzezlanean, azken urteotan aurkezle gisa aritu diren 'galtxagorriek' telebista pantaila erraldoi baten bitartez azaldu zituzten aurtengo zenbait ekitaldi erraldoi.

Obra honetan, Egaña, Lizaso, Peñagarikano eta Sarasua bertsolariek parte hartu zuten. (Argazkia: Ander Gillenea).

Andoni Egaña bertsolaria idatzi zuen hirugarren zati osoa, eta bertan, gonbidatu berezi bezala, Egaña

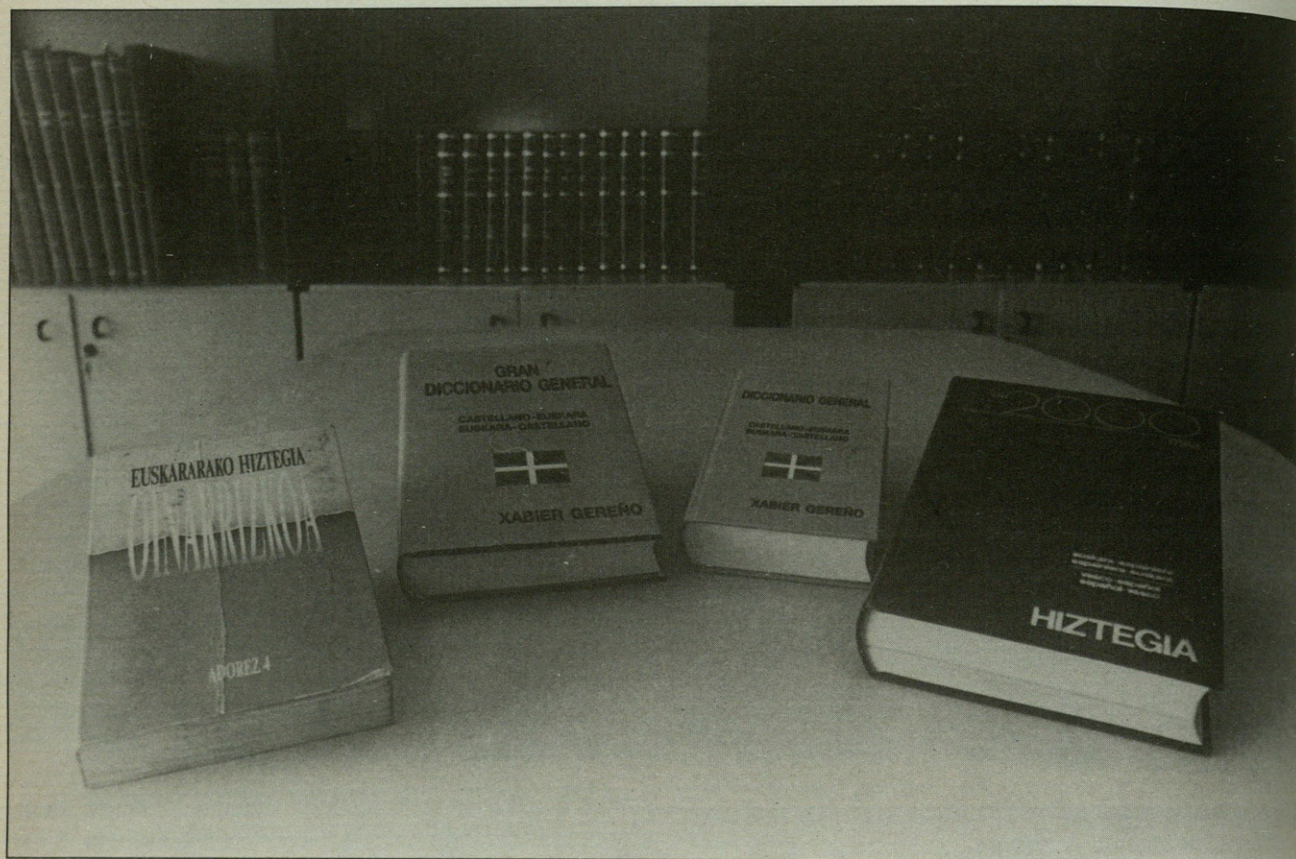
bera, Jon Sarasua, Sebastian Lizaso eta Anjel Mari Peñagarikano bertsolari ezagunak aritu ziren mo-

zorrotuta antzezleen artean. Lau bertsolari hauek, diru laguntzarik jaso ez zuten Antzerkigileen Elkarte,

Alargunen Elkarte, Bertsolarien Elkarte eta «Euskaldunon Egunkaria»ko ordezkari gisa, bertsotan azaldu zituzten euren iritziak sosik ez zutela jaso jakin ondoren.

Horrela, Kirolarien Elkarteke kide bezala aritu zen Imanol Epelde bertsolari gazteak, «*ziria sartzea omen da deporte nazionala*» adierazi zuen bertsotan; Andoni Egaña Antzerkigileen elkarteke partaideak: «*antzerkilarientzat dirurik ez omen da aurtun, eurek badakite teatro egiten*»; edo Anjel Mari Peñagarikano «Euskaldunon Egunkaria»ko erredaktoreak esan zuen bezala: «*Egunkaria'k ez dauka diru laguntzik bature, eta ez du izango txin-txo portatu arte*».

Joxi Goikoetxea

Oinarritzko hiztegegintza

A-tik Z-ra bitartean

Milaka hitzen porrusalda. Hiztegia. Hitzen zurrumbiloan zorabiatzen ez den maisua. Hiztegegilea. Definizio hauek argitzen saiatu gara. Oinarritzkotzat jotzen den hiztegegintza zertan den arakatu dugu. Dauden hutsuneak, beharrak. Oraina, geroa. Diruak, salmentak. Eztabaidari ere lukua eman diogu.

HIZTEGIGINTZAREN munduak urrats handiak eman ditu azken urteotan. Maisu zaharren lanak (Resurreccion Maria Azkue, Plazido Mujika...) erreferentzia ezinbestekotzat hartuta egungo errealitateari erantzuten ihardun

dute, han eta hemen, hainbat hiztegegilek, bakarka nahiz taldeka. 80. hamarkadarekin batera argitaratu ziren aro modernoaren erronkari erantzuten zioten lehen oinarritzko hiztegiak. Gerora, teknikoak nahiz entziklopediak hedatu dira.

Xabier Kintana, hizteigile eta EHuko irakaslea:

«Mesfidantza eta beldurrez dakusatzat hainbat jokaera»

ARGIA. *Oinarritzko hizteigintzaren mugak zeintzuk dira?*

X. KINTANA. Gurea kasu, publiko orokorrari zuzendua dago, batez ere ikasten ari den jendeari. Unibertsitatean ere baliagarri gerta daiteke, jakina, oso lexiko berezia denean ez baina. Horretarako daude hiztegi teknikoak. 18 urte bitartekoa da. Irakaskuntza munduari lotu gabeko pertsonari dago-kionean bizitza osorakoa. Azken batean, kaleko jende arruntak ez du lexiko bereziaren beharrik izaten.

ARGIA. *«Hiztegia 2.000 burutu zenutenean hainbat butsune eta gabezia bizi zituen hizteigintzaren esparruak. Zertan nabaritu duzu aldaketarik?»*

X. KINTANA. Falta

nabarmen bat ikusten dut. Guk hiztegia egin genuenean beti aipatzen zen kontsentsuaren kontua. Euskararen batasunaren inguruan urtetan ibilitako idazle era irakasleen artean, arazoa zein zen ondo ezagutzen genuen eta guztion gogoko izango ziren konponbideak bilatzen saiatzen ginen. Horrek gure hiztegian funtzionatu izan du, baita hainbat proiektutan ere. Orain, ordea, mesfidantza eta beldurrez dakusagu beste hizteigile batzuk ezarri duten bidea.

ARGIA. *Zebaztuko al zeniguke, izen eta abize-
nez zertan datzan zure
salaketa?*

X. KINTANA. Erabil-tzaileekin inongo harremanik izan gabe aginduak goitik ematen dituztenez, akademia edo dena dela-koaren izenean ari naiz. Erabaki batzuk oso itsuka hartzen dituzte, gero bete behar dituztenen egiazko problematika zein den ez dakitela. Badakit, erabateko demokrazia ezinezkoa dela, baina beti ere askoz hobe da ahalik eta jende gehienaren eritzia bildu

eta ausnartzea, horrek, azken finean, gehiengoan finkatutako onarpena dakarrelako.

Aldiz, Sarasola eta beste darabilten bidea guztiz kontrakoa da. Goitik egin dituzte azterketak, eta besteok, Euskaltzaindiak boturik ez dugunez isilik egon behar. Eta jakina, ni ez nago bide horretatik joateko prest. Gehienok, orain artean, bizkaitarrak izan gara hizteigintzan baina ez dut uste bizkaieraz abusurik egin dugunik. Orain, gipuzkera gauza guztien gainetik jarri da eta besteok hutsaren hurrengotzat jo gaituzte, geure euskarak ezertarako balio ez duelakoan. Honetan nabari dut akats larria, berandu baino lehen konpondu beharrekoa.

*erabili eta bereganatu due-
la esan nahi du. Hori poz-
garria gertatzen da».*

Asmo nagusitzat erabilgarritasuna izan dute. Obra historikoak baino praktikoak dira. «Euskaldunok dugun arazo handienetari-ko bat gure hizkuntza bizi-tzako abiadurara moldatu beharra da», aipatu digu

Patxi Uribarrenek, «Adorez-saila burutu duen Bostak Bat lantaldeko partaide de-nak, «eta hori, arintasunez lan eginez erdiesten da. Hizkuntza moldatzeko, bestalde, oinarritzko hize-giak behar dira, eta hauek burutzeko taldeak, batez ere bakarka arituaz hamar urtetako lana dena biru

*urtetan egiteko aukera
ematen dutelako». Sinoni-
moena egin zuten lehena,
1983an, txikia, arlo asko
kanpoan uzten zituena,
«bestela liburua oso garesti
ateratzen zelako». Segidan,
«Euskarazko Hiztegia. Oi-
narrizkoa», eta azkena, es-
kolari lotua. «Helburuak
zebazteari ekin diogu, 12
urte bitarteko umeari
behatuz».*

Talde dinamikaren oina-
rria ez da erabat finkatu
baina, hizteigintzaren alor
zabalean. Hainbat adibide
badira: Xabier Gereño, Luis
Mari Mujika, Jose Luis Arria-
ga, Patxi Altuna... norbere
aldetik aritu direnak. Guz-
tietan oparoena Xabier
Gereño dugu, 1975ean ha-
sita, etengabe, alor ho-
netako hutsuneak bete
nahian aritu dena. «Nere

Euskara gutxi dakienari, idazten ohitu gabeari, bere eguneroko, kaleko, etxe-ko edo herriko hizkeratik gora altxatzen ez denari, beste euskalkietako hitzak ikasi nahi dituenari, eskolatuari... erreparatu dio oinarritzko hiztegiak, eta beharrian guzti horien aterpe eta so-luziobide izan da. Publiko orokorrari zuzenduak, ta-maina txiki (patrika libu-ruak), erdiko edo handietan banatuak, milaka eta milaka ale argitaratu dira Bilbotik Baionara bitarte. «Hiztegia 2.000» suertatu da arrakas-tasuna, 100.000 ale saldu direla. Euskarazko libururik salduena dugu, ez bairik gabe. «Dirurik eman digu», aitortzen du Xabier Kinta-nak, «Ekiten» taldeko partai-de gisa hiztegi honen egi-leak, «lan hau jende askok

■ «Hiztegia 2.000»k orain bitartean
100.000 ale saldu ditu; hau dugu gehien
erosi den euskarazko liburua ●

Ikuspegi begibakarraren arriskua

EUSKARA-ERDARA, erdara-euskara definizioaz jazen dira hiztegiotako azal gehientsuenak. Gutxi dira, oso gutxi, beste hizkuntzetara emanak. Gauzak honela, eta besteak saiatzan ez ditugun bitartean, frantses eta gaztelaniaren bide bakarretatik hitzak biltzera kondenaturik gaude. Horra hor hainbatetan aipatu izan den morrontza kulturalaren adibide garbietarik bat. Ikuspegi begibakarraren arriskua.

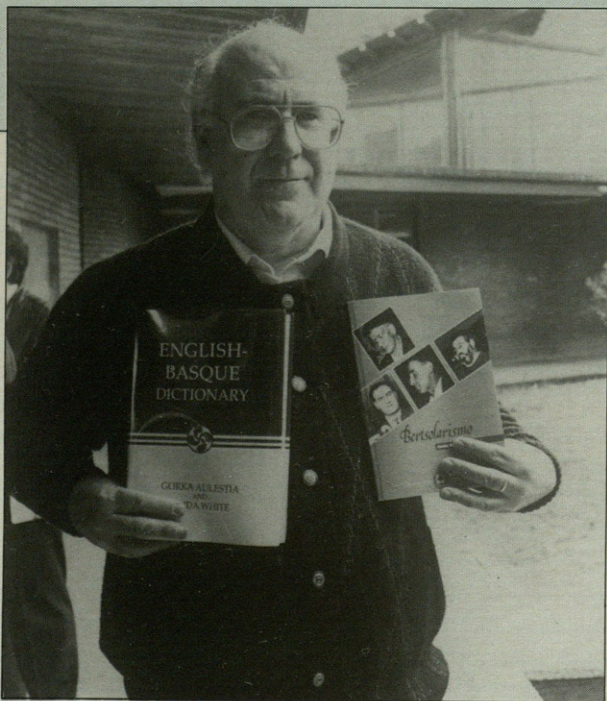
Gorka Aulestiak aitzindari izan dugu alor honetan. 1979an hasita, hamar-kada osoa behar izan du, Renoko unibertsitatean irakasle zegoela, euska-

ra-ingeles eta ingeles-euskara hiztegiak kalera-tzeko. Ameriketako euskaldunei zuzenduak izan ziren haien ondoren biak lotzen dituen hirugarren bat argitaratzekotan da, hilabete batzuren buruan, jada Euskal Herriko bizi-modura erabat jarria den Deustuko unibertsitateko irakaslea. «*Ez da inor ausartu horrelakorik egin orain artean*», adierazi digu. «*Ez dago maila honetako beste inongo lanik, nerea bakarra*». Ingelesaren erreferentzi zuzena euskaraz izateak ate berria irekiko dizkio, berak dionez, oinarritzko hizte-gigintzari, «*eta euskararen normalizaziorako ema-*

ten diren urratsetan bat gebiago izango da, du-darik gabe».

Gure parekide hurbile-na den Kataluniari beha-tuz gero, ingelesa, fran-tsesa, alemaniera edo ita-liera zuzendutako hiz-tegiak arestian burutu zi-tuzten. Gurean, aldiz, frantsesa izan da oraino, lehen aipatu adibideaz gain, erreferentzia baka-rra. «Haize Garbia» taldea eta Junes Casenave ida-zlearen eskutik eginda-koak lirarteke horren le-kuko. Noizbait, euskara-katalanerari buruzko saiorik egin bazen ere hu-tsean geratu da.

Beste hainbat arlotan emandako aurrerapau-soak motz gera daitezke beraz, begi bakarretik begiratzen darraigun hei-nean.

Gorka Aulestiak burutu dulehen euskara-ingeles hiztegia.

helburua sail oso bat bu-rutzea zen, eta oraintsu ar-gitaratu ditudan azken bie-kin lortu dudalakoan na-go». Erdaratik euskarara

moldatu ditu guztiak, «*errealitateak hori erakutsi didalako, jendeak gebiago ezagutzen duela, alegia, gaztelania*». Luis Mari Mu-

jikak, 1976an osatu zuen Hiztegi Orokor Teknikoa. «*Momentu bartan, erronka, euskara baserritar eta ar-lote hura mila gauza esa-teko moduan jartzea zen. Nahiz kritikarik jaso ausart jokatu nuen*».

Oinarritzko hiztegiek, gu-txiago edo gehiago, Luis Mari Mujikak aipatu duen errealitateari aurre egin izan diote, hots, euskara arruntetik abiatuta Euskal-tzaindiak oraindik erabaki gabeko hainbat hitz forma proposatu dituzte. «*Lehe-nengo aldiz, eta inongo konplexurik gabe, lexiko teknikoari dagozkion hitzak agertzen dira gurean*», azaldu digu Xabier Kinta-nak, «*oraintsu artean puris-moagatik eta euskarazkoak ez zirelakoan behin ere es-*

keintzen ez zirenak».

Maileguak direla, euskal-kien erabilera, hitz elkar-ketak, eztabaidarako gu-neak izan dira lehen eta orain. «*Guk bide eginez ibili nahi izan dugu, baina badaude korronte des-berdinak, erabaki gabeko esparruak*», mintzo da Patxi Iribarren. Gauza bera aipatu du Xabier Gereñok, «*azken finean ni ez nago Euskal-tzaindiak hartzen dituen erabaki guztiekin ados*. Honen kontura hamaitan burubauste izan dut, nahiz eta dudazko kasuetan Kintanaren taldeak egin-dako proposamenak jarrai-tu ditudan». Zera dio Luis Mari Mujikak honi buruz: «*Lehen, 1980an, gaztela-niarekiko izugarritzko mendekotasuna zegoen, mordoilokeria, abalik eta errezenara jotzen zen, eta bestalde, euskararen garbi-zalekeria goraipatzen zen...*».

Iturri berrietatik edaten

Guzti honen erdian hazi di-ra, egin dute bidea. Denbo-raren poderioz, edizioak gora edizioak behera alda-ketak sartuaz egokitu dira, hutsuneak hutsune eta akatsak akats, hiztegiak. «*Arau emaille ez garen arren proposamenak egin ditugu, hala behar du gainera. Egun, denon abotan dabil-tzan hitzak lehen aldiz gure hiztegietan sartu genituen, forma berri asko, eta guz-tiak ez badira ere, %90 onartuak izan dira*», argitu digu Patxi Uribarrenek. La-naren ordainik ere jaso du-te, batzuk gehiago, besteek gutxiago. Bostak bat taldea kasu, zaletasunez aritu da beste ezer baino gehiago,

Unibertsitatera bitarteko ikasleak, euskara ikasten ari direnak, idazten ohitu gabeak... oinarritzko hiztegia alboan dutela hezitu dira.

Unibarran berak aitortu digunez. Lehenengo hiztegiak zorrak kitatzeko adina lortu zuten. Ohizkoa omen. Besteekin kasik ez dute eskuratu dirurik, ezta laguntzarik ere Jaurilaritzatik. Luis Mari Mujikak aldiz, dirua egin du, «autore bakarra nintzen eta zintzoki ordaindu bait zidaten». Ez dio berdin, hiztegiak ondo saldu direla dioten arren, Xabier Gereño editoreak, «bain dira handiak kostoak ezen etekin gutxi eskuratzen bait da».

Kexu da ere, Eusko Jaurilaritzatik ez dirurik jaso ez alerik erosi ez diotelako oraindik, dirulaguntzetarako ezartzen diren baldintzak desegokitzen jotzen diutelarik.

Patxi Altuna izan da alor honi loturiko azken fitxaketa, Zoco patxaran etxeak argitaratutako hiztegien egileak: «Hiztegi guztiak dira mugatuak. Erdi neurrikoak dira, ez aita Mujikaren bi tomo handi baiek bezalakoak, ezta Gereñok edo

garai batean Inaki Lopez Mendizabalek argitaratu zituzten txiki baiek bezalakoa. Jose Luis Arriagak Bilbon argitaratu zuen horrelako hiztegi bat, tamainuari dagokionez nerearen eredu ere izan zitekeena, eta bari jarraikiz, hitz, esapide eta esamoldeez aberastuz osatu nuen enkarguz eskatu zitzaidan egitasmoa». Entziklopedien inguruko booma ezagutzen den sasoi honetan inork ez du kaxoian gorde, ezta gor-

deko ere, oinarritzko hiztegi-tan bildutako jakinduria. Egun, asko dira, argitaletxeen babesean argitaratzen ari direnak. Hiztegi handietatik txikiak egiten dituzte. Laburpenak, edizioak, berredizioak... Plagiorik ere bada noski, nola ez. Frogatzen zailak, ordea, azken batean, hitzak, orden batean edo bestean, guztionak eta inorenak ez direlako.

J.J. Petrikorena

ARMENDARIZ Janaridenda

Fruitu eta barazki salmentan
espezializatutako ingeniari teknikoa

Ametzagaina Etorbidea 19, Egia (Donostia)

Laster argitaratuko da Andoaingo talde honen bigarren LPa

«Zuria beltzez», Bap taldearen finkatzea gauzatu duen diskoa

Bere lehenengo LPa orain dela urte batzuk kaleratu ondoren, laster argitaratuko da «Zuria beltzez», Bap talde andoaindarraren bigarren diskoa. Aurrekoa bezala, Basati Diskak etxearen eskutik plazaratu dute lan hau, eta bertan, euren ideia berriak islatu dituzte.

BEDERATZI kantak osatzen dute «Zuria beltzez», irailaren bukaeran plazaratuko den Bap-en bigarren LPa. IZ estudioetan, abuztuan burutu zuen taldeak lan honen grabaketa, eta Jesus Suinaga eta Kaki Ar-

karazo izan ziren teknikariak. Azken hau arduratu otekoizpenaz, eta kanta baten grabaketan ere parte hartu zuen gitarrajole gisa. «*Punteo bat egin zuen, baina bala ere, hau gutxienekoa da. Ideia batzuk proposatu zizkigun eta asko lagundu digu*», azaldu digute Bap-eko partaideek.

Beste laguntzaileak, kanta batean perkusioa jo zuen Angel Valdes, eta bi kanta-tan koroak egiten aritu zen Izaskun Forkada (Potax, Andoaingo taldeko kantaria) izan ziren.

«Zuria beltzez» diskoko kantak landuagoak izateaz gain, hauetan erritmo aldaketa nahiz zati ezberdin asko daude, eta lehen baino korapilatsuagoak dira.

Kanta landuagoak

Disko hau grabatu aurretik denbora asko izan ziren entseiatzen, kantak lantzen, eta nabarmena da guzti hau lana entzutean. Piezak landuagoak izateaz gain, hauetan erritmo aldaketa nahiz zati ezberdin asko daude, eta lehen baino korapilatsuagoak dira. «Dis-

IZ
estudioetan,
abuztuan
burutu zuten
Eneko
Abrego, Mikel
Abrego, Jon
Oartzun
'Homes' eta
Xabier
Olazabal
'Drake'
taldeko
partaideek,
irailaren
bukaeran
argitaratuko
den euren
bigarren LP
honen
grabaketa.

hoan bederlatzi kanta dau-
de, baina badirudi, bede-
ratzi baino, bamazortzi
edo gebiago direla. Gure
kantak egiteko modua bo-
mela suertatu da azkenaldi
bonetan», aipatzen digute.
Denbora asko pasatu dute
piezen konponketak egiten,
eta ondorioz, euren lehen
LPa eta bigarren hau nahiko
ezberdinak dira.

Hitzak, Eneko Abrego eta
Xabier Olazabal 'Drake'-ren
artein egin dituzte gehien-
bat, eta euren lagunak diren
Saioa Mendioroz eta Xabier
Ansa-ren laguntza ere izan

dute. Hitzetan ere izan da
aldaketarik, «gaiak azaltze-
ko moduan batik bat. Gau-
zak nola esan, eta zer esa-
teko garaian. Lehen, sala-
keta lantzen zuten ia de-
nek, eta orain ere jarraitzen
dugu bide bonetatik, baina
badaude istorio pertsonalak
kontatzen dituztenak ere.
Denetarik dago pixka bat.

Xabier Ansak egindako
hitzak, adibidez, Kalifor-
nian idatzi zituen, eta bertan
gertatzen den istorio bat
kontatzen du kanta batean.
Beste bat, Euskal Herrian
Euskaraz erakundeko Her-

naniko taldeak kaleratu
zuen agiri batean oinarrituta
dago.

Orain dela bost urte in-
guru grabatu zuten lehen
LPa eta gero, zenbait kon-
tzentu egin zuten, eta 'Txe-
rokee. Mikel Laboaren
kantak» diskorako egin zu-
ten kanta grabatzeko ga-
raian hasi zen bateria jotzen
Mikel Abrego. Lan hau bu-
rutu ondoren, zuzeneko
emanaldiak ez egitea era-
baki zuen taldeak, eta kanta
berriak egiteari ekin zioten.
Jon Oartzun 'Homes' hasi
zen baxulari berri gisa, bai-
na gitarra oso ondo jotzen
zuela konturatu zirenez, eta
Xabier Olazabal 'Drake' gi-
tarrajolea baxua jotzen ho-
beto moldatzen zenez, ins-
trumentuz aldatu zuten bi
partaideek. «Aldaketa nabi-
ko bandia izan da disko
batetik bestera alde borre-
tatik ere, 'Homes' taldean
sartu zenetik», komentatu
digute. Taldea, orain, Xabier
Olazabal (baxua), Jon Oiar-
tzun (gitarra), Mikel Abrego
(bateria) eta Eneko Abre-

go-k (ahotsa) osatzen dute.

«Zuria beltzez» kaleratu
ondoren, Euskal Herrian,
Zaragoza eta Bartzelonan
kontzertuak egingo dituzte
urrian, eta azaroan Europa-
ko zenbait herritan zuze-
nean jotzeko asmoa dute.
Taldea bera antolatzen ari
da bira, Negu Gorriak talde-

**■ Estatu
frantziarra, Suitza,
Italia, Holanda,
Alemania eta
Danimarkan joko
dute azaroan ●**

ko Fermin Muguruza, eta
Javi Sayes Basati Diskak-
eko kidearen laguntzaz. Es-
tatu frantziarra, Suitza, Ita-
lia, Holanda, Alemania eta
Danimarkan izango dira hi-
labete osoan, eta guztira, 20
kontzertu inguru egingo di-
tuzte.

Joxi Goikoetxea

MUSIKA TRESEAK
INSTALAKUNTZAK

SOINU ETA KONGINTZA

PROFESIONALEN KLOKIRUK

PIANOK, ORGANOAK, KITARRAK.

ESKUGOINAK, ETA TRIKITIXA

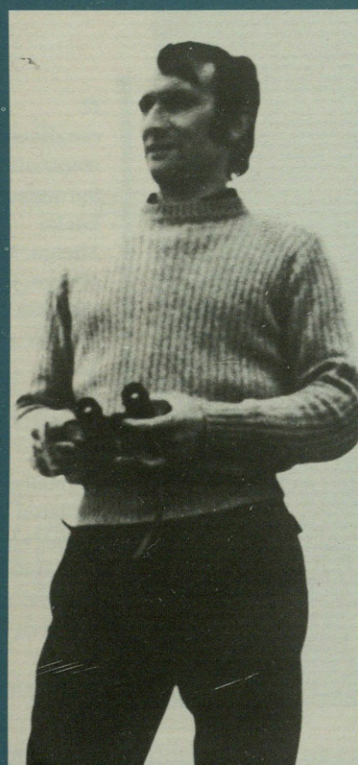
DISKOTEKA MUSIKORAK EFektu BEREZIEKIN

KILOMETRO BATEKO ZIRKUITUEN OZENKETA BOZINA

ETA SOINU PROFESIONALEKO 24.000 WREN BIDEZ

EGANA KALEA, 8 TEL: 410 07 11 - FAX: 410 03 09

H i t z e t e n a

E u s t a k i o

M e n d i z a b a l

TXIKIAren

o l e r k i a k

Jon Aranok apailatutako edizioa:
152 orrialde, Eustakio Mendizabalen
eskuizkribu eta argazkiz hornitua.

Susa

LITERATURA

Industrialdea 1-2. 20160 Lasarte-Oria. ☎ (943) 37 07 38

I N P R I M A T E G I A

ANtZA

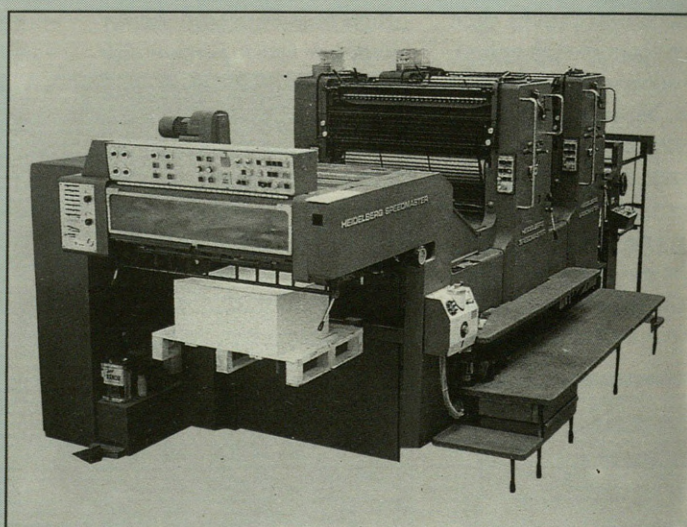
Maisuen Eskutik

FOTOKONPOSAKETA

Industrialdea 1-2 Lasarte-Oria 20 160

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45

Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Heidelberg Speed Master BERRIA.

2 kolore eta itzulgarria

Mercè Rodoreda-ren 7 antzerki argitaragabe

Valentziako Tres i Quatre argitaletxeren eskutik plazaratuko dira datorren azaroan, M. Rodoreda idazle katalandarraren antzerki lanak.

IAZ «Isabel i Maria» nobela postumo bukatugabea argitaratu zen Tres i Quatre argitaletxearen eta Institut d'Estudis Catalans erakundearen arteko akordioari esker eta, aurten, Rodoredaren nobelagintzan eragin handia izan zuten bere 7 antzerkiak kaleratuko dira irekitako bideari jarraituz.

Lan guztiek gutxienik bi bertsio dituzte baina, Montserrat Casals-ek prestatuko edizioan berrienak bakarrik agertuko dira. Lanik luze eta garrantzitsuena «Un dia» deitutakoa da. *Flash-back*ez osatutako antzerki honetan, urte batzu geroago (1974) idatziko zuen «Mirall Trencat» nobelaren trama berbera agertzen da eta antzerkitik nobelarako igarotze hau Rodoredaren ezaugarritzat har daiteke, jatorrizko testuak birlantzerakoan jeneroz aldatu eta ipuin edo nobela bilakatu bait zituen obra guztiak.

«La plaça del Diamant»-eko egilearen antzerkietan funtsezkoa da emakumezkoen presentzia, gizonetzkoek zigortu edo traizionaturiko emakumeak, esaterako «La casa dels gladiols»-eko Serafina edo «L'hostal de les tres Camèlies»-eko hiru protagonistak.

Antzerkiok oso estilo desberdinekoak dira, dramak nahiz komediak, eta «El maniquí» lan sinbolikoaren ondoan, «Les flors» komediatxoa irakurri ahal izango dira.

J.M. Heritz.

Z I P R I Z T I N A K

Txinako lehen arte enkante ofiziala

Urte luzetan zehar klandestinitatean garatu den arte-trafikoarekin bukatzeko asmotan, Pekinen burutuko den arte eta antzinako objetuen nazioarteko lehen enkanterako baimena eman dute Errepublikak txinatarreko agintariek. Objeturik gehienak Pekineko State Relics Office-n gordeta egon dira 1948az geroztik.

Montserrat Roig-i omenaldia

Hilaren 16an Asturiaseko Llanes herrian burutuko diren Verineseko literatur topaketetan, aurten hildako M. Roig idazle katalandarrari egingo zaio omenaldia. Aurtengo topaketetako gaia «Tribuaren hitzak: idazkera eta hizkera» izango da eta beste literaturgile batzuez gain, Clara Janés, Bernardo Atxaga eta Carlos Casares bertaratuko dira.

IRAILAK
24

■ EUSKAL UMOREA IGANTZI-N

BORTZIRIETAKO Euskaltegiak (IKA) irailean izango diren hainbat ekitaldi antolatu ditu Nafarroako zenbait herritan. Hurrengo ostegunean, **euskal umorea gaitzat izango duen mahai inguru bat** izango da Igantzin. Arratsaldeko 7,30etan burutuko da mahai ingurua, eta bertan, **Mikel Mendizabal, Mikel Garmendia nahiz Kike Amunarriz-ek parte hartuko dute**. Moderatzaile gisa Xabi Muguruza musikaria arituko da.

Bortzirietako Euskaltegiaren eskutik ere, **irailaren 25ean, bertso eta txiste afari bat** izango da **Aranza herriko Aterpe erretegi**an. Gaueko 9etan izango da afaria, eta bertan, **Andoni Egaña, Jon Sarasua eta Guillermo Seguirolak parte hartuko dute**.

OSKORRI folk taldeak parte hartuko du, kanpoko zenbait talderekin batera, Valladolid hirian burutuko den Nazioarteko Folk Astean. Bere zuzeneko emanaldia, **Pérgola del Campo Grande-n** izango da irailaren 20an gaueko 10etan, eta bertan aurkeztuko ditu talde honek aurtan argitaratu den «Badok hamahiru» bere azken diskoko kantak.

B E G I B E L A R R I

A R T E A

Adreilu eta mailu artean

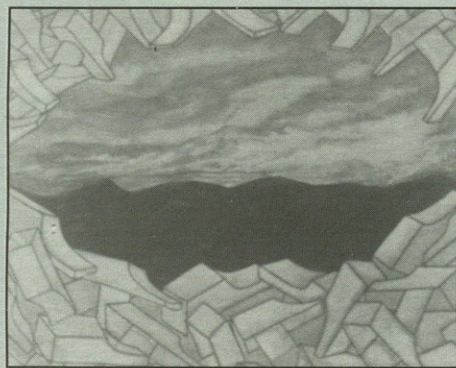
GOGOETARA gonbidatzen zaituen artista da Leticia Ortiz de Urbina. Erakusketan, paisaiaren ia aurkezpen panoramikoak ematen digu forma errepi-kakorren pilaketaren bitartez. Koadroen barruranzko espazioa zeharkatzea apenas lortzen duten forma itxiak dira. Hausnarketa maite du.

Bere margoetan paisaiari buruzko jarrera subjektiboa antzematen da. Oinarri bera dutenak baina interpretazio askotakoak. Adreilu eta mailuzko mendiek fosil eta industriaroaren ondorengo hondakin metaketa puntu bat dute, nahiz paisaia atenporalak diren.

Besterik ere antzeman daiteke bere lanetan. Paisaiaren errepresentazio ia teatrala egiten duelako, teknika eszenografikoekin oso harreman estua duen espazioa definitzen bait du. Bere

margo lanetan antzerkiko dekoratuak izan zitezkeenak ageri bait dira. Leiho modukoak. Eta horrela garamatza lanez lan. Adreilu eta mailu pilaren erdian.

Azken batean, koadroen erakargarritasuna zalantzarako uzten duten efektuan bait datza. Adreilu eta mailu artean bere koadroek zabaltzen dituzten zuloek hartara gonbidatzen bait dute. Eta «Madrili eskainia» edota «Ilunabarrean» adierazi nahi diguna zulotik haranzkoan bilatu behar dugu. Espazio irekietan.

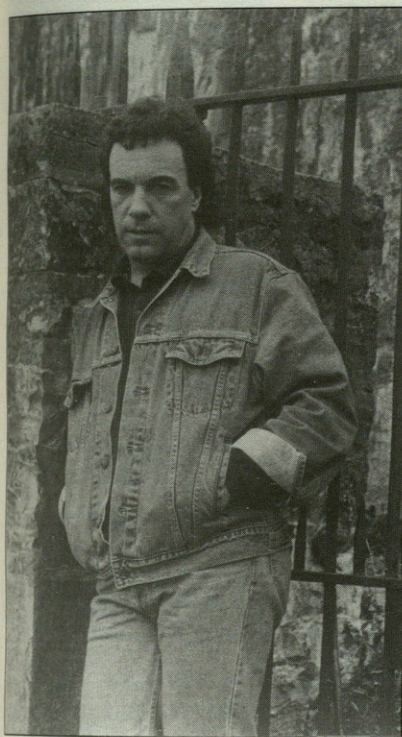
**LETICIA ORTIZ DE
URBINA-REN
PINTURA
ERAKUSKETA./
SAN TELMO
MUSEOKO
VANGUARDIA
ARETOA.
DONOSTIA.**

Badirudi denboraren eragina jasotzen ez duten lanak direla, egonkortasuna desio dutenak, eta, hala ere, ezin bada zulotik atera, zulotik ateratzea ametsa bailitzan. Eta zulotik harantza bidean, «mailua»-ren kolpea garunean mikrorudi etengabea bihurtzen zaigu. Sormenezko gertaera.

PATXI SARRIEGI

■ ETXAMENDI ETA LARRALDE AREATZAN

AREATZAN arituko da ostiralean Etxamendi eta Larralde bikotea. Zuzeneko emanaldi hau, Bizkaiko herri honetako **pilotalekuan** izango da **gaueko 10etan**, eta bertan, Joseba Tapia soinu-jolea eta Mixel Ducau gitarrajole eta kantariak sortutako **Zaldibobo taldeak** ere parte hartuko du.

ANJE DUHALDEK

eta bere taldeak Atxondo Bizkaiko herrian joko dute irailaren 25ean. Kontzertua, herri honetako pilota- lekuan izango da **gaueko 10etan**, eta bertan entzun ahal izango dira kantariak aurten plazaratu duen «Bakezaleak» bere azken LPko piezak.

■ RUPER ORDORIKA OÑATIN

DATORREN larunbatean, rock jaialdi bat burutuko da Oñatin. Kontzertua **pilotalekuan**, **gaueko 10etan** izango da, eta bertan, **Ruper Ordorika** eta **Anje Duhalde** kantariak parte hartuko dute. Bi bakarlarien kanta berriak entzuteko aukera izango da Gipuzkoako herri honetan.

■ SU TA GAR LAUDION

LAUDIOKO pilotalekuan joko du hurrengo larunbatean **Su Ta Gar** taldeak **Platero y Tu** talde bizkaitarrarekin batera. Kontzertua, **pilotalekuan** izango da **gaueko 10,30etan**, eta bertan aurkeztuko du **Su Ta Gar** laukote eibartarrak, «Hortzak estuturik» uda aurretik kaleratu zuen lana.

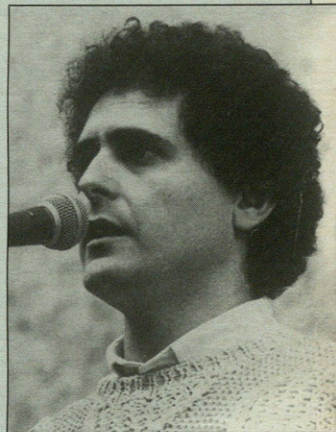
Iñaki Murua: «Biharko bertsolariak eskoletatik sortu beharko dira»

ARGIA. Xabier Narbarte-ekin batera idatzi duzu *Goierriko Bertso Eskolaren 10. urtemugari buruzko liburua*.

IÑAKI MURUA. 10 urte dira eskola martxan jarri zene-tik, baina oso garrantzitsuak izan ziren ere 1979tik 1982ra bitarteko hiru urteak. Pedro Irastorza eta Joxemari Barandiaran hasi ziren lanean, eta eurek egin zuten garai horretan inork egiten ez zuen bertsolari eskolaren aldeko apustua. Oso garrantzitsua izan zen ere Ordiziako Argi-Berri elkartearen babesa.

Ondoren hasten da liburuan agertzen den 10 urtetako historia. Xanti Garmendia eta Mikel Mendizabal hasi ziren eskolako irakasle bezala, eta urtero, batzaz beste, 60 ikasletik gora izan dira.

Herriko Udalak ofizialtasuna eman zion eskolari. Baita seriotasun eta heldutasuna ere. Kezka izugarriak zeuden 1979an bertsolari eskolen inguruan, harrobiko bertsolaria edo botilakoa, eskolakoa artifiziaia omen zen... Apustu hori egin zuten eta ondo atera da. Emaizak

Xabier Narbarteekin batera idatzi du Iñaki Muruak «Hamar urteko uzta. Goierriko bertsolari eskola» liburua.

hor daude: Munduate, Narbarte, Aranburu, Elortza... hasi berrien artean nahiko ezagunak diren bertsolariak, eta Lizardi Saria irabazi duen Aitor Sarriegi.

Garbi dago bertso eskolak oso beharrezkoak direla. Ez dut uste, garai batean bezala, ikazkinak, baserritarrak, artzainak eta harrobietan lanean ari zirenen artean sortuko direnik hemendik aurrera bertsolariak. Bizitza aldatzen doa, eta garbi dago biharko bertsolariak eskolatik sortuko beharko direla.

■ JAI NAGUSIAK URRETXUN

IRAILAREN 27ra bitarte egongo da zabalik **Urretxuko kultur etxean**, pintura lehiaketan parte hartu zuten lanez osaturiko erakusketa. Lanak arratsaldeko 6etatik 9etara ikus daitezke.

Urretxuko Jai Nagusiak direla eta, herri honetako Kultur Etxeak zenbait ekitaldi antolatu ditu: pintura erakusketaz gain, irailaren 19an izan zen 4. Herriarte Folklore Jaialdia, **irailaren 20an** izango den «Euskal Jaia» izeneko argazki rallya, musika emanaldiak, eta beste zenbait ekitaldi.

L I B U R U A K

Indiako zühür-hitzen arabera

EZUSTE hanitx ekarten, eta menturaz ekarriko deikü, urte hone-tako üskal literatür eremüak. Gero haboro dügü üdüripena, mentea hürrentzear dagolarik, igaran hogeikadako gertakariak Historian sartzen ari direla, Elearen mündüak pausa txipiñi bat hartü nahi balü bezala. Txalaparta argitaletxearen 'sorpresa' egükitzeko artean, hor dago Jon Arano itsasondoraren haurtazun galduaren omenaldia, Eustakio Mendizabal itsasondor mitoari. Lotüra sentimental xehe horrek emaiten dio libürüari zinezko balioa.

Aitzin-solas mamitsüa oparitü deioke Jon Aranok Txikiaren olerki sailari, erran zitezkeanak baino hürünago joaiten iseatüz. Kokatü dü, Mendizabal ekintzailea, garai hartako erromantikortazünean, eta ordü hetako poetek erabilten zütüen molde berezien herrokan, idazlearen ütürri kreatiboak finkatzeaz eta zehaztez. Üskal mügimendü iräülzaileak 'bere poeta' ere bazüala, edo bazüala ejerki erakusteko.

Txikiak ez zütüan manealat, gaüzak erdizka küplitzen, ez poesiak, ez borrokak. Aplikatzen ahal giniroke Indiako

HITZ ETENA

TXIKIA

«HITZ ETENA, EUSTAKIO
MENDIZABAL

TXIKIA-REN OLERKIAK».

APAILATZAILEA: JON

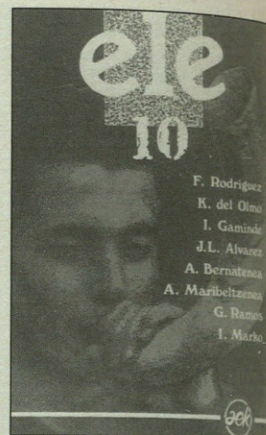
ARANO.

SUSA, IRAUNGO SAILA.

zühür-solas elibat: «izan ziten neurtizlari edo terrorista, egizkitzü egitekoak direnak bürüraino...». Osotarzüen horren jakile zaikü itsasondoko idazlea. Eta Mendizabalen koblak irakürtzez agertzen da, ekintzalaria bilakatüko zen gizon axolatiaren ütüra, geroxeago, güti izkribatu beit züan, nahiz Iparraldean kasik orroaz emaiten dütügün kantore frankoren inspiratzaile agitü den. Kririxitärzüna, herriarekilako amodio barnakorra, gaztaroaren ihes, erbestearen nekeak: lerroz-lerro azaltzen da, bizitza puxka bat, Algortako tren-eküleküan tiropean porrokitüko züena.

Momentüko dena errana baldin bada, Jon Aranok argitaratzen ahal zütüanako oro püblikatüak badütü, asma dezakegü orano, izan ditezkeela zonbeit texto bazterretan ahatzerik, eta balitake, Süsaren Iranugo saileko libürü hau, beste sakonagoko baten hatsarrea bezik ez izatea. Hori, pürü, derogü desiätzen Itsasondoko Biltzaileari.

ITXARO BORDA

«ELE» ALDIZKARIA. AEK.

10. ZENBAKIA. 142 orr.

DUELA gutxi kaleratu du AEKren Irakasle Eskolak «Ele» aldizkariaren 10. zenbakia. Bertan, Fito Rodríguez, Karlos del Olmo, Iñaki Gaminda, Txillardegui, Aitor Bernatenea, Amaia Maribel-tzenea, Goio Ramos eta Iñaki Marko-ren idazlanak agertzen dira ■

«HEGATS» ALDIZKARIA.

EUSKAL IDAZLEEN

ELKARTEA.

6. ZENBAKIA. 78 orr.

IDAZLE ezberdinek parte hartu dute Idazleen Elkar-teak argitaratzen duen «Hegats» aldizkariaren azken ale honetan. Koldo Daniel Izpi-

ELE aldizkaria

Hizkuntzalaritza, hizkuntzaren didaktika eta soziolinguistika aldizkaria

HARPIDETZA TXARTELA:

Izen deiturak:
 Helbidea:
 Herria: Posta-kodea: Tfnoa.:
 Banku edo Aurrezki kutxa:
 Kontu-zenbakia: Sukurtsala:
 Kontuaren jabea:

Bizkaiko AEK (ELE), Diputazio k. 3-1. 48009 Bilbo. Tfnoa.: (94) 423 15 52 - Fax: (94) 424 80 12

zuaren «Lore Zimelduen Sua», Donostia Hiria Sarian akzesita lortu zuen obra irakur daiteke bertan; Anjel Lertxundiren «Presentzia» narrazio laburra; «Aduanak» izenburupean Jose Luis Otamendik eginiko zenbait poema; eta Bitoriano Gandiaga, Imanol Irigoien, nahiz Patri Urkizuren idazlanak ere. Fitxa bat agertzen da azken orrialdean, Euskal Herri osoko idazleen katalogoan agertu nahi duenak bete eta Idazleen Elkartera bidal dezan ■

**GRAN
DICCIONARIO GENERAL**

CASTELLANO-EUSKARA
EUSKARA-CASTELLANO

XABIER GEREÑO

«HIZTEGI OROKORRA».
XABIER GEREÑO. XABIER
GEREÑO. 575 orr.

XABIER Gereñok argitaratu duen «Euskara-gaztelera» hiztegi honetako lehen zatian, gaztelaniaz dauden hitzen ondoan, euskaraz duen esanahia eta hainbat sinonimo agertzen dira, itzulpenak zehatzagoak eta aberatsagoak izan daitezten. Bigarren goa laburragoa da, euskarazko hitzen gaztelaniazko itzulpenak dira, eta bertan ez daude bi hizkuntzetan berdinak diren edo aldaketa ortografiko txikiak duten hitzak. Hirugarren zatian, atzizkiak, deklinazioak, be-

rezko konjugazioko aditzak, izen geografikoak, euskal udalerriak, emakumezkoen izenak eta gizonezkoen izenak, zazpi eranskin dauzka. 160.000 sarrera dauzka, guztira, hiztegi honek ■

«HIZTEGI OROKOR
HANDIA». XABIER GEREÑO.

679 orr.

HIZTEGI orokorra-ren bertsio zabalago honetan, bi eranskin berri agertzen dira: aditz laguntzaileen koadroak eta euskal abizenak. Edukin aldetik zabalagoa da hiztegiaren beste bertsio hau, eta baita tamaina ere ■

«EUSKAL HIZKUNTZA
ETA LITERATURA».
JOSEBA BUTRON, JOKIN

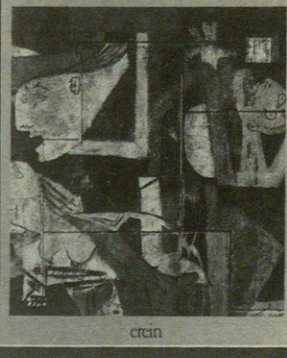
DE PEDRO.

EREIN. 250 orr.

GETXO III B.I.ko euskara mintegiko bi irakasle hauek idatziriko testu liburu honek, literatura eta hizkuntza alorak lantzen ditu. «Gure literatura klasiko» atalean, autore zaharrak eta beren idazlanak agertzen dira garaiko testuinguruan kokaturik. UBiko ikasleei zuzenduriko lan honetan euskalkiak aztertu dituzte, eta testu azterketari dagokio-

**EUSKAL HIZKUNTZA
ETA LITERATURA**

UBI

nez, literatur testuetarako nahiz teknikoetarako eritzia agertzeko teknika ■

D I S K O A K

Pop melodietan oinarritutako soinu indartsua

MELODIAREN bidea jarraituz, soinu indartsuaren alde egin du apustu Broken Bihotz taldeak. Soinu indardun eta sendoa lortzen saiatu da gitarra eta bateria aldetik batipat. Gitarretan ere nabari da, gehienbat, egin duten konponketa lana. Ahotsei ere garrantzia handia eman diote, eta horrela, pop kutsuko koroek eusten diete kantetako leloei. Guzti hau, teklatueto oinarri baten gainean.

Estreinuko LP honetan, nabarmena da ere plaza talde batean aritu direla partaideak. Eraginak, ahotsak eta teklatuetoan soma daitezke gehienbat. Indarrez, «Itxaroten zaudena» kantak ematen dio hasiera diskoari. LP osoan pop-rock erritmoa da nagusi. Dena den, badago balada moduko lasaigoak diren zenbait pieza, «Berpizteko iragana» kasu. Rafa Rueda gitarrajole eta kantariak konposatu ditu doinu gehienak, eta nahiz eta batzuek kutsu tristeza izan,

«DESIOAK
IZENA GRADUA
GALTZEN
DUENEAN».
BROKEN BIHOTZ.
IZ.

alaiak dira orohar.

«Desioak izena gradua galtzen duenean» bilduma moduko lana da. Bertan, taldearen kanta zaharrak eta berriak agertzen dira, baina kanten artean ez dago gorabeherarik eta ez da aldaketa handirik nabari. Hitzak, berriz, lehenengo edo bigarren pertsonan kontatzen dira. Batzuek jaia eta parranda agertzen dute, eta beste batzuek, eguneroko bizitza, sentimenduak eta maitasuna. Une alaiak eta garrantzak.

Pozik gelditu dira grabaketarekin, Mungiako bost taldekideak.

JOXI GOIKOETXEA

T E I L A K

SAN TELMO MUSEOAREN ETORKIZUNA

SAN TELMO museoa bi sekzioan, antropologia eta arte ederretakoa, banatzea proposatu du Donostiako Udala, Gipuzkoako Foru Aldundia eta Eusko Jaurlaritzako ordezkariekin osatutako komisioak. Proposamen honen arabera, sail bakoitza leku ezberdinetan kokatuko da, Museoaren egoitza zabalduta eta gero. Aurtengo udazkenean sinatuko da hiru erakundeen elkarlanerako akordioa.

ONDAREAREN EGUNA IRISARRIN

DATORREN urriaren 3an, Irisarrin, Ipar Euskal Herriko kultura taldeak eta hainbat erakunde publiko bilduko dituen Ondarearen Eguna egingo da, Euskal Kultur Erakundeak antolatutik. Bertan, euskal ondarearen inguruko gaiak lotuko dituzte, bertsolaritza eta arte erakusketak ere izango direla bilkura honetan ikusgai.

FR3-AQUITAINE FRANTSES ETA EUSKARAZ

BORDELEN kokatua dagoen FR3-Aquitaine telebista kateak, Ipar Euskal Herriaz arituko den «Leihoa» deituriko saioa egitea erabaki du, frantsesez eta euskaraz, astelehenetik ostiralera, sei minutuko iraupenaz. Pizkundeak ez du begi onez ikusi egitasmoa, «programa frantsesez egin eta euskarari zuzenduko zaion txokoa azpigituluez arituko delako».

ESKOLATU GABEKO HAURRAK IRUÑEAN

IKASTURTEA hastear dagoela, Iruñeko Udak Ikastolako hiru eta lau urte bitarteko 49 haur eskolatu gabea daude, ikasketak euskal adarrean hasi ezinik. Gurasoak, «bezkuntza politika erreala, jendeak eskatzen dituen eremuan, urtero dauden eskakizunak bermatzen dituen» aurrera eramatea eskatzeaz gain, ez daude haurrak beste eskola batera eramateko prest.

E R R A N A K E R R A N

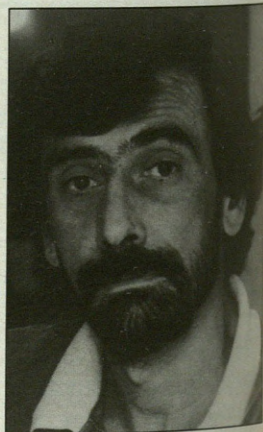

«Gure indar guziak Bordale aldean bigatzeko partez, FR3 Aquitaine kateak eskaintzen dizkigun mabai peko ogi purruxkak milikatu nabiz, mabai gainean dagoen gure partea ETBri eskatzeko ordua da oraino».

Xipri Arbelbide, kazetario. Egunkaria, 92-IX-10.

«Inori ez zaio kasorik egin behar, hori da urteen poderioz ikasi dudana; zer eta nola margotu behar dudana esaten didatenean min ematen dit».

Jose Miguel Jimeno, pintorea. Egin, 92-IX-7.

T X U T X U - M U T X U K A

«EZIN ZAITUZTET DENAK ERAMAN»

Bizkaiko Diputazioak, Expo 92an, EAEko standean Bizkaiko Eguna ospatzen zela eta, komunikabideei gonbitea luzatu zien bertara joan zitezten. «Euskal-dunon Egunkaria» ez zuen deitu. Arrazoi eske Juan Carlos Urrutxurtu Diputazioko prentsa arduradunarengana jo eta erantzun gisa «ezin zaituztet denak eraman, uler ezazue», jaso zuten ordezkariak. Gonbidatuen zerrendan haatik, «Telebilbao» zegoen, oraindik emisio probak egiten ari dena. Ezin denak joan, 'aukeratuak' soilik.

«Jaurlaritzak ez ditu gure proposamenak onartzen, eta gainera ez digute ikusentzutekoei buruzko politika berriaren berri eman».

Juanba Berasategi, Euskal Zine Ekoizleen Elkarteak lehendakaria. Egunkaria, 92-IX-5.

«Eusko Jaurlaritzaren jarrerak, 100 milioi pezeta ukatu bait dizkigu, oso egoera larrian uzten gaitu. Kontserbatorioaren egoera jasangaitza eta bidegabekoa da».

Aniton Market, Donostiako zinegoitza. Deia, 92-IX-10.

«Hizkuntz minorizatuaren Europako Bulegoak hainbat estrategia martxan ditu karta sinatzera ukatzen diren hiru edo lau Estaturen jarrerak aldatzeko».

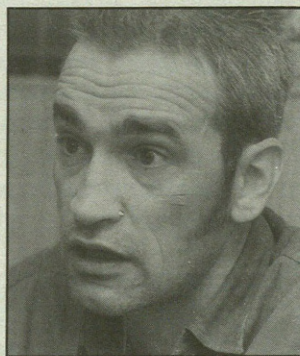
Eramun Bachoc, Ipar Euskal Herriko ordezkaria. Enbata, 92ko abuztuaren 27.

N O R - N O R I - N O R K

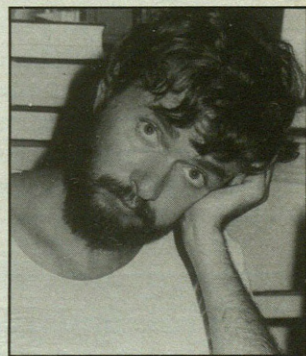
A. LAZKANO

zine zuzendari zarauztarra «Sasoi Ilunak» bere lehen luzemetraia errodutzen hasi da. Zazpi urteko neskato batek eskola eta etxeko munduaz duen ikuspegia isladatzen du filmeak, modu intimistan. Honen burutzeko, Espainiako Kultura Ministeritzatik 45 milioi pezeta (2.225.000 libera) jaso ditu ●

P. BISKERTI

tauletara lehen aldiz igotzeko tenorea iritsi zaio. Barakaldon, urriaren 23an estreinatuko den Gasteiz Antzerkiaren «Betizu» I. Amestoiaren obran bera izango da aktore nagusia. Kantatu ere egingo du zizurkildarrak lan honetan. Guzti honez gain, euskarazko bertsioaren testua burutu du ●

P. SASTREK

liburu berria argitaratuko du Susa argitaletxearen eskutik, «Mariaren mendea» deiturikoa. Bi narrazio luzez osatua dago (liburuari izena ematen diona eta «Hautsi du negua»), eta urriaren lehen astean kaleratuko da. Orain arte argitaratu duen azkena «Kristalezko bularrak» ipuin bilmuma izan da ●

Cook Irlak, kokondoen paradisua

OZEANO Pazifikokoan dauden hamabost irlak osatzen dituzte Cook Irlak. Irla hauetan Hegoko itsasoei buruz dugun ametsetak irudia oraindik ere, hein batean behintzat gordetzen da, eta bertako biztanleen bizitzeko era ez da gehiegi aldatu. Irla txiki hauek palmeraz beteta daude, ur urdin gardenez inguratuta eta aspaldiko egurrezko etxeekin.

COOK Irlak ez dira isolaturiko irla batzuk eta ondorioz turistak ere nahi dituzte. Hala ere, horrek ez du esan nahi aurretik zegoena apurtzen denik.

Irla hauen oinarria kokoa da eta benetan harrigarria gertatzen da fruitu honetatik zenbat gauza lortzen dituzten. Kokoa jan eta bere zukua edateaz gain, azalarekin ontziak egiten dituzte, azala babesteko olio ere lortzen dute eta baita umeentzako aia ere. Orriak otarreak eta jantziak egiteko eta etxee-

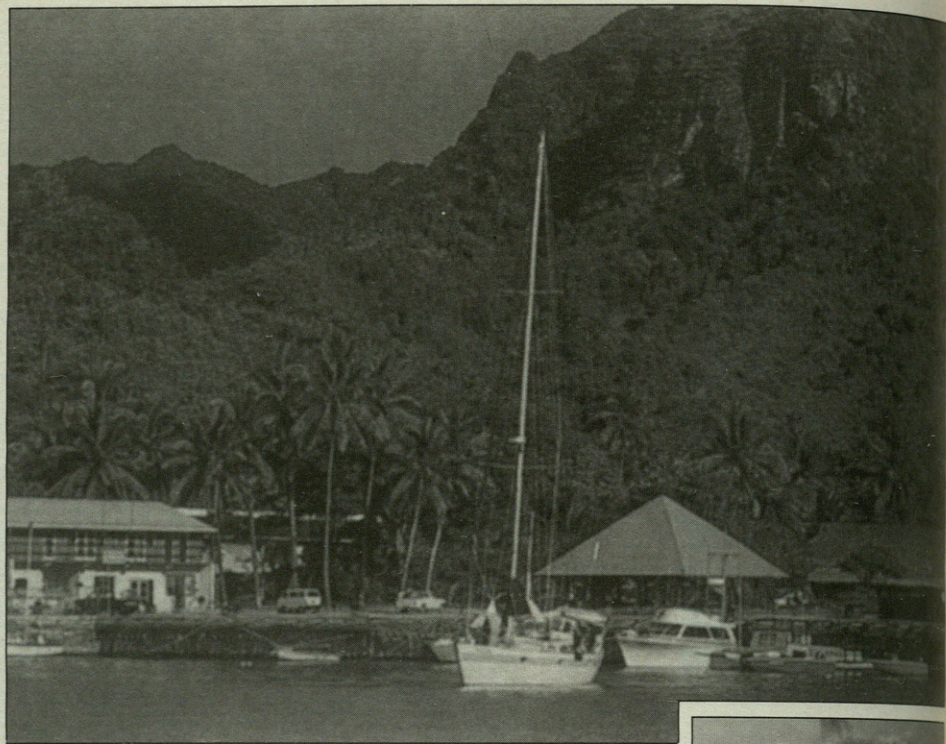
tako teilatuak estaltzeko erabiltzen dira. Bertako biztanleek tresna modernorik gabe gizona nola jan, babestu eta jantzi daitekeen ongi dakite, soilik kokondoak emandako produktuak erabiliz.

Cook kapitainaren omenez daramate irla hauek izen

berezi hau, 1768 eta 1779 urte bitartean ikerketa bidaia ugari egin bait zituen ingurune honetan. Ingurune hau kartografiatu zuen lehena izan zen eta beste kartografo errusiar batek bataiatu zituen bere izenez.

HAMABOST irletatik garrantzitsuen Rarotonga da. Hemen Ozeano Pazifikoa eta bere biztanleek duten lasaitasuna sentitu badaiteke ere beste irletan hau oraindik ere nabariagoa da.

Irlak ezagutzeko motoa da garraibiderik egokiena. Hala ere, kontuan izan behar da nazioarteko gidatze baimenak ez duela baliorik irla hauetan. Gidatu nahi duenak komisaldegira joan, eta nazioarteko baimena izanez gero Cookeko bi dolar ordainduz bertako baimena emango diote. Nazioarteko baimena ez badu azterketa bat egin eta

Palmeraz estaliriko Cook Irlak Ozeano Pazifikokoan daude Zelandia Berriatik 2.500 kilometrotara. Bertakoak dantzan ikustea oso interesgarria da.

beste bi dolar ordaindu beharko ditu. Cookeko dirua benetan xelebrea da triangulu formakoa bait da.

Irla hauetara joateko Air New Zealand da Europatik Cookera bidaiak antolatzen dituen konpainia bakarra. Bidaiaren balioa 650.000 pezeta ingurukoa (32.500 libera inguru) da. Bertan sartzeko pasaportea eta irteerarako txartela behar dira.

Gastronomiari dagokionez, bertako ohizko jakiak *rukau* (Taro orriak koko kremaz) eta *eka mata* (arraina koko saltsaz) dira ■

GONBITEA

Formigaletik Candanchura Giriziaren eskutik

OIARTZUNGO Girizia Mendizale Elkarrekin mendi irteera bat antolatu du irailaren 19 eta 20an. Proposatzen duten ibilbidea Formigaletik Candanchurakoa da.

Irteera irailaren 19an izango da 15.00etan Oiartzungo enparantzatik. Gauean Formigalen akanpatu eta ibilaldia igandean burutuko da. Ibilaldia sei ordu ingurukoa izango da, Anayet mendia ere igoz. 2.545 metrotako mendi hau gainditu ondoren mendi irteera Candanchun amaituko da.

Bidaia honetan izen emateko Oiartzungo Amazkar eta Sorgintzulo tabernetara edo Girizia elkartera jo. Bidaia honetan parte hartu nahi dutenek 2.700 pezeta (135 libera inguru) ordaindu beharko dituzte.

MOKO FINA

■ MOKO FINA ■ MOKO FINA ■ MOKO FINA ■ MOKO FINA

MENUA

HURA OTORDUA!

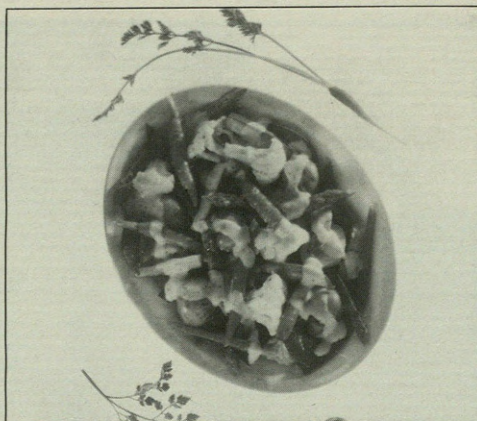
BITTOR
ALKIZA

Errealeko jokalaria

**Kaneloiak
aukera
dagoenean**

KIROLA egiten duen orok bere pisua kontrolatu behar du, baina Errealeko jokalariek ez dute dieta berezirik. Horregatik Bittor Alkizak ahal duenean arroza kubatar erara (arraultze eta tomateaz) eta kaneloiak jaten ditu. Noizean behin ardoa edatea atsegin zaio, nahiz normalki ura edan. Inoiz jango ez duen jaki bat badagoela ere esan digu, gibelak goragalea eragiten bait dio. Lagunekin kanpora afaltzera joatea gustoko du. Askotan joaten da Donostiako Uribarrenara.

Barazki entsalada

OSAGAIAK

SEI-ZORTZI LAGUNENTZAT

200gr azenario txiki ● 250gr patata berri ● Azalore erdia ● 200gr kalabazin ● 200gr ilar eta 200gr zainzuri ■ **SALTSARAKO:** 3 arraultze gorringo ● Azukre koilarakada bat ● Limoi zukua ● Bi koilarakada ozpin, ardo txuri ozpina hobe ● 200gr gurin ● Baratzuri buru erdi bat ● Txikitutako perrejil koilarakada bat ● Gatz pixka bat.

PRESTATZEKO ERA

GAURKOAN azenarioen inguruko plater bat eskainiko dizuegu laster hasten bait da garaia. Guztiok gustora egon zaitezten haragi edo arrainik gabeko jakia, haragijale ez direnak ere dastatu ahal izan dezaten. Entsalada hau prestatzeko holandar saltsarekin hasiko gara. Arraultz gorringoak, azukrea eta gatz bi segunduz irabiagailutik pasa. Ontzi batean limoi zukua eta ozpina berotu, arraultzei gehitu eta irabiagailuarekin

AZENARIOA

✕ **GASTRONOMIA:** Azenarioak oso erabilgarriak dira, bai gastronomia eta baita medikuntza arloan ere.

Gastronomiari dagokionez, oso prezia-tua da sukaldarien artean. Oso egokia da haragi eta arrainei laguntzeko, goxoak egiteko, zukua edateko eta baita entsaladak prestatzeko ere.

✕ **MEDIKUNTZA** Medikuntzari dagokionez, azenarioek B, C eta E bitaminak dituzte. Horregatik jaki lagungarria da hainbat gaitz sendatzeko.

- Anemia eta eskorbutorearen aurka oso erabilgarria da, esate baterako.
- Azalaren pigmentazioarako oso egokia da azenarioak jatea.

ongi nahastu.

Baratzuriak eta perrejila gurinarekin batera berotu irakin bitartean. Nahastuz, arraultzei gehitu saltsa lodi bat lortu arte. Ontzi batean estalirik jarri eta hozten utzi.

Entsalada prestatzeko, patatak gatzaz ego-si hamar minutuz. Ura kendu eta lehortzen utzi. Azenarioak eta azaloreak lau minutuz egosi eta hozten utzi.

Kalabazinak 5 zentimetro inguruko lauki-txotan moztu eta ilarrekin batera uretan irakin minutu batez. Hau ere hotza atera.

Zainzurien zati gogorak moztu eta erditik zatitu. 5 minutuz irakin eta ura kendu.

Amaitzeko, barazki guztiak ontzi haundi batean jarri eta saltsa gainetik botaz nahastu, eta listo ■

BASARRI taberna

eguneko menua + betiko sukaldaritzak
karta zerbitzua

Porrontxo alaitsuak opa dizkizue

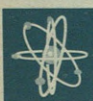
Tejeria 11 EGIA (Donostia) Tel: 28 24 27

Ametzagaiña 15

DISKO BAR

**Porrontxo alaitsuak
opa dizkizue**

Ametzagaina 15 EGIA (Donostia)

Begiak gehiegi ez gaiztotzeko, komenigarria zaten da leku batera egira luze ez egotea, begiak aiz mugitzea gora, ehera eta aldenik alde eta pantailak urruti jartzea.

Begietako nekea samurtzeko hainbat aholku

BIZIMODU honek ustekabeen harrapatu ditu begiak. Eboluzio naturalak distantzia luzeetarako ohitu zuen gure arbasoen ikusmena. Baina, gaur egungo errealtatea zeharo desberdina da: eboluzio kulturalak hala aginduta, espazio itxietan bizi ohi gara, eta begiak distantzia laburretara errepartzera behartzen ditugu.

Orain dela gutxi arte, *kultuek* bakarrik erabiltzen zituen betaurrekoak. Nekazariak edo baserritarrak

horren beharrik ez zuen.

EDOZEINEK mahaiaren inguruan orduak eta orduak egiten ditu gaur egun, eta tarteka okulistarengana joateko beharra ere askok sentitu dute. Gutxien espero dugunak ere, betaurrekoak ez badira, lentilak erabili behar izaten ditu.

Nahiz eta genetikak zerkusia izan aldaketa honetan, askoz eragin handiagoa du gure inguruak. Estatu Batuetan haurren % 60-65ak arazoren bat du ongi ikus-

teko. Euskal Herrian haurren % 40ak behar ditu lenteak. Honek ez du esan nahi, hala ere, jendea medikurengana gero eta gehiago joaten delako denik. Erabat frogatuta ez badago ere, ia seguru da bizimoduak zerkusi handia duela miopiaren kasuan, esate baterako.

Ikusmena txikitandik zaintzeko modurik onena begiari ondo datozkion aholkuak jarraitzea da. Alegia, gelak behar bezain argitsuak izatea, irakurtzeko edo telebista ikusteko distantzia egokia mantentzea eta ongi elikatzea, besteak beste.

Ez da batere ona begiak luzez leku batera begira eukitzea, batipat distantzia laburra denean. Zentzu honetan, komenigarria izaten da tarteka bista goratzea, liburua edo ordenagailua une batez bazter uztea eta ahalik eta urrunen bista juzatzea.

Egokiena leihotik begiratzea litzateke, eta tarteka zeruan begira bista deskantsatzea. Begiak maiz itxi eta irekitzea ere komenigarria da.

ORDENAGAILUAREN aurrean lan egiten dutenentzat, ez da komeni bi ordu baino gehiago segidan lanean pasatzea. Hau posible ez bada, aldian behin bost minutuko tartekak hartu. Pantaila begietatik urrun mantendu behar da. Sekula ez metro erdi baino gertuago.

Irakurketak, zineak eta telebistak ez dute printzipioz ikusmena zapuzten. Begien ohitura txarrekin sortutako nekea da erruduna. Horrelakorik ez gertatzeko giharreak lasai euki behar dira, noizik eta behin begiak ur hotzez freskatu, deskantsu txikiak egin eta tarteka lasaitzeko ariketak egin. Azkenik, lan egiteko giro freskoak, aireatuak eta argitsuak aukeratu ■

Begietako gimnasia

WILLIAM Bates oftalmologo amerikarraren jarraitzaileek, aurreko lerroetan azaldutako aholkuak jarraitzeaz gain, begietako gimnasia egitea gomendatzen dute. Gimnasia honek begietako gaitzak ere sendatuko lituzke mediku honen arabera. Hain urrutira jo gabe, miopia, hipermetropia, astigmatismoa presbizioa edo estrabismoaren kontra, betaurrekoak behar baino gutxiago graduatzea eta gimnasia egitea komenigarria dela diote. Hainbat liburu plazaratu dituzte gimnasia honen berri emateko.

Boligrafo biodegradableak merkatuan

RIO de Janeiroko bilera famatu haren ondorioa ormen da boligrafo ekologikoa delakoa.

Joan den ekaineko hamabostaldi hartan «Lurraren gailurra deritzan horretan», Nazio Batuen Ingurugiro eta Aurrerapenerako Komisioaren gidaritzapean milaka delegatu bildu ziren galera prozesuari muga jartzeko. Mundu guztiko gobernuetako ordezkariak eta ehundaka erakunde ezgobernodunen ordezkariak izan ziren Brasilen. Okasio hartako, Italiako teknikari talde batek lehenengo boligrafo ekologikoa sortu zuen, eta oraintsu salgai jarri dute. Materiale plastiko batez eginak daude idazteko tresna hauek. Mater-Bi izeneko materiale plastiko hau, artoa bezalako elementu naturalaz eginak dago. Boligrafo honen abantaila zera da: %91n biodegradablea dela, eta beraz, boligrafoek izaten duten kloro kopururik ez dute, eta ondorioz ez dute ozonoa hondatzen.

Ekologiaren euforia: zakarrez egindako jantziak modan

ARTISTEK asko maite dute New York. Baina batzuek, «munduko zakarrik onenak dituen hiria» delako. Askok, gauez aberatsen auzoetatik paseoan, bitxi harrigarriak topatu izan dituzte, gerora arte obrak edota modako jantziak bilakatu diren hondakinak. Artisten exentritizate soila ote... ala berde eta ekologiaren euforiak kutsatu gaitu?

Zenbat eta kontsumo handiagoa, hainbat eta zakar hobea. Autoen tapizak, galtzerdiak, supermerkatuetako poltsak, aldizkari zaharrak, pitxiak, kautxoa... edozerk balio du zakarrak birziklatzeko gogoia duenarentzat.

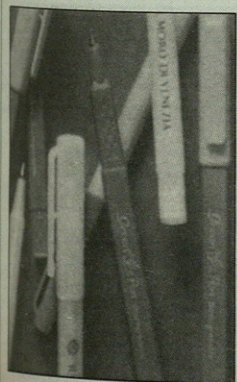
DISEINU eta moda mundua joera honekin kutsatzen ari da, eta badirudi etorkizuko

neko estiloa hauxe izango dela. Misiariaren eta *look destroyaren* nahasketa litzateke datorrena. «Liberation» egunkari frantseseko kazetari ospetsu batek esana duen bezala, «*prêt-à-porter garaia atzean geratu da, eta prêt-à-recuperer aroa heldu da*». Aurki, aldizkarietan ikusten ditugun neska fin horiek, gainerakoen eredu bilakatu diren horiek, erropa zaharrez jantziko ikusiko ditugu: oihaltze erre eta hondatuez apainduta. Guk ere, jertse hondatuak desegin eta haria aprobetxatuko dugu, nork daki zer jantzi egiteko, egun horretan dugun sormenaren arabera.

Ehun zimurtuak, zaharrak, ajatuak, josturak eta kremaileak agirian... Ekologia eta berdearen euforiak bazter guztiak kutsatu ditu dagoeneko.

ESKOLARIK ere sortu da azken urteotan. Zentro hauek, hondakin birziklagarriak non eta nola bila daitzekoen eta zein modutan eta zertarako diren erabilgarriak erakusten zaie bertara joaten diren ikasleei ■

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

«Dragoi Bola» marrazki bizidunen atal berriak ikusteko aukera izango dugu datorren astetik aurrera.

● Astelehenetik ostiralera 20.45etan «**Dragoi bola**» marrazki bizidunen atal berriak ikusteko aukera.

● Irailak 21, 21.10etatik aurrera «**Mr Bean**» komedia. John Howard Davies-ek ekoiztu eta zuzenduriko ordu erdiko komedian Mr. Bean arazotik arazora dabil.

● Irailak 21 egun dituela, 22.15etan «**Erreportari**» Ana Azpirik aurkezturiko saioa. Asteko gai nagusien gaineko erreportaiekin.

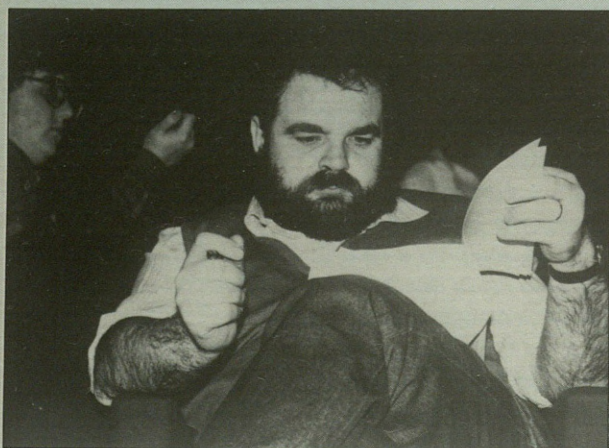
● Irailaren 22an «**Euskal** txirindularitza» 23.30etan.

● Asteazkenetik aurrera 13.15etan umek **marrazki bizidun berriak** izango dituzte ETBn. «**Zaborra taldea**»ren lehen atala.

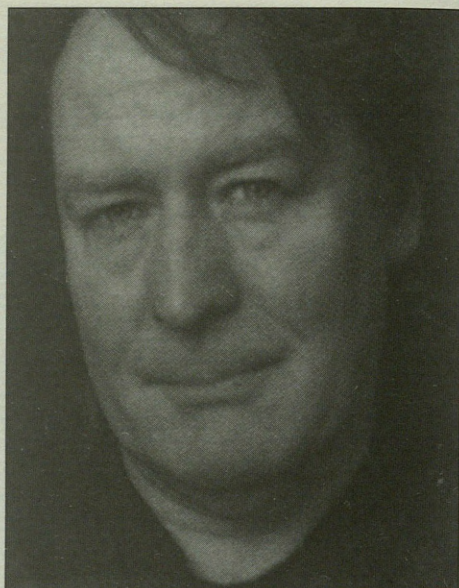
● Astelehenetik ostiralera 12.30etan «**Ikasten**» saioa. Victor Edner Institutoak antolatutako 15 minututako 25 atalez osaturiko **frantsez ikastaroa**.

● Igandean 14.15etan «**Hitzetik hortzera**» bertso-larritza saioa.

TXORI BATEK ESAN DIGU

ETBk hilabete honen bukaeran «Terrorismoaren gain-behera European» izeneko saio berria estreinatuko du. Mario Onaandia izan da saio honen zuzendari laguntzailea. Ordubeteko hiru atalez osaturiko saioan Europa osoko erakunde armatu ezagunenak aztertuko dira, hala nola, Baader-Meinhof, Brigitte Rosse, ETA, Grapo eta IRA.

Alan Parker zuzendari ingeles famatuaren azken filma Dublín girotutako «The Commitments» izan da. Filme hau ere musikarekin loturik dago.

OSTEGUNA 24, 21.10ETAN.

ZINE GAUA: «**HORMA**»

(**PINK FLOYD**).

ZUZENDARIA: ALAN

PARKER. ANTZEZLEAK: BOB

GELDOF, JAMES

LUARENSON, CHRISTINE

HARGREAVES, ELEANOR

DAVID.

ETBk eskaintzen digun filme hau musikarekin guztiz loturik agertzen da, bai filmearen gai eta baita aktoreak direla eta, aktore na-

gusia Bob Geldof bait da.

Nahiko arrakastatsua izan zen filme honetan, irudiak musika eta marrazki bizidunekin nahasten dira. Honen eta filmeko aktore eta zuzendariaren ospeak filmea famatu bihurtzera eramane zuten.

Filmean abeslari ingelesak jasaten duen depresio batean bizi dituen aluzinazio eta bere irudipenak aldatutako oroitzapenak azaltzen zaizkigu ■

● **IRAILAK 26**

12.55ETAN, ZINEA: «**ZORTE**

ONEKO GIZONA».

ZUZENDARIA: LINDSAY

ANDERSON. ANTZEZLEAK:

MALCOM Mc DOEWLL, RALPH

ROCHARDSON ETA RACHEL

ROBERTS.

FILMEAN gazte saltzaile baten abenturak agertzen zaizkigu. Gazte hau nazioarteko konpainia ospetsu batean ardura handiko lanpostuan aritu ondoren protagonista ongile bihurtzer da ■

● **IRAILAK 26**

23.00ETAN, ABENTURA ZINEA:

«**MOSKITO ESKUADROIA**».

ZUZENDARIA: BORIS SAGAL.

ANTZEZLEAK: DAVID Mc

CALLUM, SUZANNE NEVE,

DAVID BUCK ETA DAVID

DUNDS.

ALEMANIA Federalesko Errepublikan jaiotako piloto kanadiar baten historia dugu. Piloto honen misioa defentsa alemaniarra birrintzea izango da. Larunbatean gerra filmeak gustoko dituzuenontzat aukera ■

Maddalen Iriarte: «Eskerrak kamara aurrean egoteko ohitura dudan»

Hasi berria den «Ados» izeneko eztabaida saioa aurkezten hasi da Maddalen Iriarte. Sei urtetan ETBko albistegietako aurpegi eza-gunenetako bat bilakatu da. Orain erronka berri bati ekin dio eztabaida saio bateko aurkezle eta zuzendari moduan.

ARGIA. Nola sortu zen saio berria egiteko ideia?

MADDALEN IRIARTE. Etxe honetako zuzendaritzak eztabaida saio bat martxan jarri nahi zuen. Eztabaida hori benetan hala izatea nahi zuen. Hau ez da oso erraza izaten telebistan, besteak beste, herri honetan ez dugulako kultura telebisibo handiegia. Telebista hau, eta beraz, telebistan azaltzeko aukera, berria da. Ez dugu telebistara joan eta besterik gabe hitz egiten hasteko

ohitura. Guk eztabaida bat egin nahi genuen gonbidatu batzuekin, baina baita saioa bertara ikustera joaten diren pertsonekin. Gure asmoa gauza bizi bat egitea da. Ideia polita da, baina saioa bera nola geratzen den ikusi beharko dugu. Ni jendeari apur bat akuilua sartzeko zenbateraino naizen gai ere ikusteke dago.

ARGIA. Zergatik uste duzu aukeratu zintuztela aurkezle gisa?

M.I. Nik sei urte daramatzat

ETBko albistegietan lanean. Horrelako saio bat egiteko beharrezkoa da aurkezleak ere nolabaiteko erraztasuna izatea kamararen aurrean. Kamarak ez gehiegi beldurtzen du, baina horrek nolabaiteko bizitasuna ematen duelako gauzak egiten hasteko eta indarrarekin ekiteko aldiro aldiro. Baina nik eskerrak kamara aurrean egoteko ohitura dudan.

A. Zein izango litzateke saioaren helburua?

M.I. Guk mahaigaineratu nahi ditugun gaiak, gai arruntak dira. Askotan komunikabideetan lan egiten dugunok klabija bat izaten dugu eta horren arabera politika eta antzekoak iruditzen zaizkigu garrantzitsuak. Baina pentsatzen dugu badaudela garrantzia duten beste gai batzuk, komunikabideetan itzalean gelditzen direnak. Hauei ere tarte bat ireki nahi genieke. Edozein pertsonak parte har dezala gure saioan. Gonbidatuak batzuetan famatuak izango dira, baina gure apustua hauxe da. Hamar urte igaro dira, horregatik nago ni saio hau aurkezten eta zuzentzen. Nerekin ikasten egon zirenak gaur egun bakoitza bere lanbidean dabil, profesional onak, euskaldunak eta edozein gairi buruz euskaraz hitz egiteko gai direnak. Ez dira ezagunak eta ez dakit inoiz izango diren, baina guk hortik egingo dugu ahalegina. Honekin batera kaleko jendea, herria.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Izarturik

Albistegiak gustora ikusi arren, ezin izkutatatu, bazkalostean sarri Star Trek ikusten harrapatuko nauzula. Galaxia, planeta, asteroide eta zibilizazio zein itxura xelegeko bizilagunez horniturik agertzen dira 'gure lagunek' zeharkatzen dituzten parajeak. Burusoil planeta batekoak, belarririk gabekoak, indar metal edota teknologiko ikaragarrien jabe, kapitulu bakoitzean abentura entretenigarria deskribatzen zaigu. Espazioko punta-puntako telefilmekin agertzen diren baliabide tekniko eta post-produkzio efektuak erabili ez arren, narrazioaren erritmoa mantentzen badakitelasango nuke. Konfederazioaren izenean, izarren arteko txangoa bestalde betiko parametroetan mugitzen da. Hasiara zein amaiera gabeko bidaia dira, justizia eta oreka kontzeptu klasikoetan oinarriturik. Txarrak gaiztoak dira arrazoirik gabe eta onei aurpegian ikusten zaie intentzio bedekargarria. Espazio-untzia gizonek gidatzen dute, emakumezkoak laguntzaile sideralak besterik ez dira. Alegia, telenobela eta telediarrietan egun dauden parametroetan mugituko dira etorkizun sideralean ere telesail honen arauera.

EDORTA ARANA

Maddalen Iriartek aurkezten duen «Ados» eztabaida saio berriaren eguneroko gaiak buruzko elkarrizketa sortu nahi da.

AITZIBER YARZA

A black and white portrait of a man with long, dark, wavy hair and a full beard. He is looking upwards and to the right with a thoughtful expression. The lighting is dramatic, with strong shadows on the right side of his face. He is wearing a dark jacket over a light-colored shirt.

	1	2	3	4	5	6			
	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Malgu	▼	Ataungoak	▼	Interjekzioa	▼	Urkatzeko leku
Maite		Sendotuak		Hainbat		
▶		▼		▼		▼
		4				
Behi zain	▶				Röntgen	▶
Lapurrak		13			Bokala	
▼					▼	
					3	
▶					Potasioa	▶
1					Kontsonantea	
	Radona	▶		Musika nota	▶	▼
	Bizkaiko herria			kontsonantea		
▶	▼			▼	Mila	▶
		10			Bizkaiko ibaia	
		12		Egile atzizkia	▶	▼
				Kontsonantea		2
	Mesedez	▶		▼		
	Musika nota			9		
▶	▼				Aurrizki latinoa	▶
					Musika nota	
						14
			Errepikatuz gorotza	▶		
		15		▼	Bat	▶

Arrakasta handiko eleberri bat

J	U	N	E	S			
C	A	S	E	N	A	V	E

						●	U	●	Z	●	O	●
						B	A	L	E	Z	T	A
●	J	●				E	L	O	R	I	A	K
L	A	I	S	T	E	R	●	●	●	O	R	E
●	I	R	A	I	N	A	K	●	●	R	R	●
L	A	I	N	●	T	T	●	●	K	E	●	●
●	L	N	●	A	Z	E	R	E	R	I	A	K
U	D	A	K	●		I	G	E	L	●	O	●
●	I	●	A	L	A	I	●	●	I	C	●	●
G	A	R	R	A	●	A	S	M	O	●	A	●
●	K	A	T	U	A	K	●	●	A	I	●	●

**Hitz
Kateatuak**

I	G	E	L	K	A	L	E
A	Z	A	L	O	B	A	T
B	A	L	E	Z	T	A	R
A	R	B	A	I	K	O	R
R	B	I	R	A	L	E	I
B	A	D	A	S	A	G	U
Z	K	U	B	E	G	I	B
I	Z	E	N	D	E	G	I
B	A	T	E	R	A	Z	T
A	I	S	E	O	R	E	A
T	U	T	U	O	N	I	K

KAKU

Emakumeen angustia

EMAKUME batek abortatu nahi badu oso erraz dauka. Lortu behar duen bakarra zera da, umeki hori bortxaketa baten fruitua izatea. Bortxaketaren orde, maitasun edo gozamenaren ondorioz gelditu baldin bada haurdun, orduan badu, eduki, beste soluzioa: umekiak formazio okerra eduki behar du eratze prozesuan, eta kitto. Orduan medikuak berak eskeiniko dio abortatzea. Aurreko bi irtenbide hauek gustoko ez baldin baditu, legeak beste aukera bat ematen dio emakumeari, beraren bizitza propioa arriskuan egotea, hau da, erdituz gero bertan seko gelditzeko moduan egotea, zerraldo.

Hiru baldintza hauetarik bat aukeratzuz, emakumeak lasai asko lortuko du barnean daraman umekia bizitza osorako seme edo alaba ez bihurtzea. Ez ditu hurrengo berrogei, hirurogei urteak baldintzatuko, eta berak erabakiko du bere etorkizuna. Baina aukera guzti horiek nahiko ez balira ere, orain politikariek erraztasun bat gehiago emango diote haurdun geratu den emakumeari, graziaren graziaz. Bortxatua izan nahi ez badu, edo monstro baten ama, edo bere bizitza arriskuan jarri, orain nahikoa dauka gezurtia izatea. Edo aktorea ona. Hau da, angustia adiera erazi behar du, angustiarik sentitzen ez badu ere, baizik eta inpotentzia eta amorrua.

UMERIK izan nahi ez duen emakumea haurdun dagoenaz jabetzen denean oso une latzak pairatzen

LAURA MINTEGI

Idazlea

ditu hasieran. Deskontzertua, ilusio pixkat, imajinazioa disparatu egiten da, egoera diferenteak aurreikusten ditu, besteen esana, norberaren etorkizun hurbila, aitarekiko harremana, bikotearen egoera, lan giroko aldaketa, bizimodu berria...

Baietza eta ezetzaren artean haizak ordutako hausnarketak zabalitzen dira. Erdibiderik ez dago, ezin da erdizka erditu. Bai ala ez, *edorik* eta *agianik* gabe. Bi bizitza guztiz diferenteen artean egin behar du aukera. Aukera baino, erabakia. Erabaki behar du. Zer egin, bai ala ez. Ama izan ala ez izan. Oraingo bizmoduarekin segitu edo errotik aldatu. Hori da dena. Horretan datza gakoa. Angustia sentitzen da, bai. Angustia sentitzen dugu zer egin jakin ez dakigun bitartean.

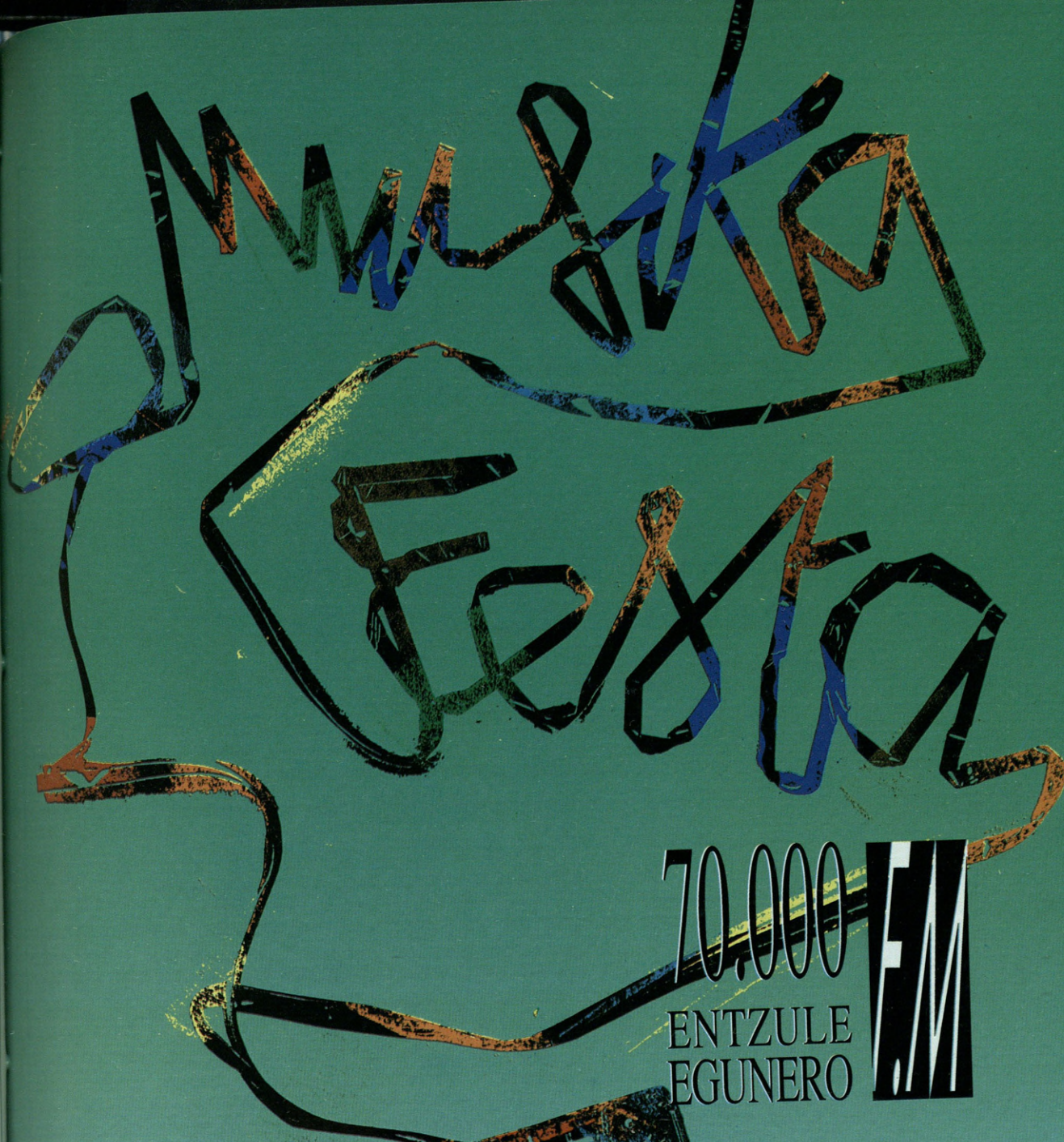
Azkenean baina, orduak eta orduak igaro ondoren, erabakia hartu

dugu, finean. Ezezkoa. Umerik ez egiterik erabaki dugu, gure egoeratik, aitarekiko harremana dela-ta, lanarekiko lotura, gizartearekiko beldurra, aldaketarik nahi ez dugulako, edo ama izateko jaiok ez bait gara... batek daki, baina hori da erabakia, ezetz, ez, oraingo honetan behintzat.

ANGUSTIARIK ez dugu honez gero. Erabakia irmo hartu dugu, kuraia adierazten dugu, ezbaiko egoera honetan bide bati ekin diogu. Seguru gaude. Hori da gure erabakia.

Eta orain, kuraia adierazi dugu-nean, zer egin badakigunean, komeriak hasten dira. Angustia, ezinegona eta —azken finean— heldutasun falta eman behar dugu aditzera, erabakitzeko ahalmen eza, nagusitasun falta. Zergatik? Emakumea angustiatu ez badago, ez dagoelako abortatzerik. Angustiak bakarrik emango diolako bere erabakirako pasaportea. *Adin ez nabikotasunean* balego bezala azalerazi beharra du emakumeak, bere inkapazitatea ikusita beste batek, nagusi batek har dezan erabakia. Nork baina? Nork erabakiko du zer den berarentzako hoberena, zer egin behar duen bere bizitzaz? Nork esango du ama izan nahi duen ala ez? Medikuak. Bere arrazoieta ez gertu dakien medikuak. Edo are txarragoa, epaileak.

Injustizia honen aurrean, benetan, ez da angustia sentitzen dudana. Ez da antsietatea. Amorrua da. Muga gabeko kabrea.

70.000

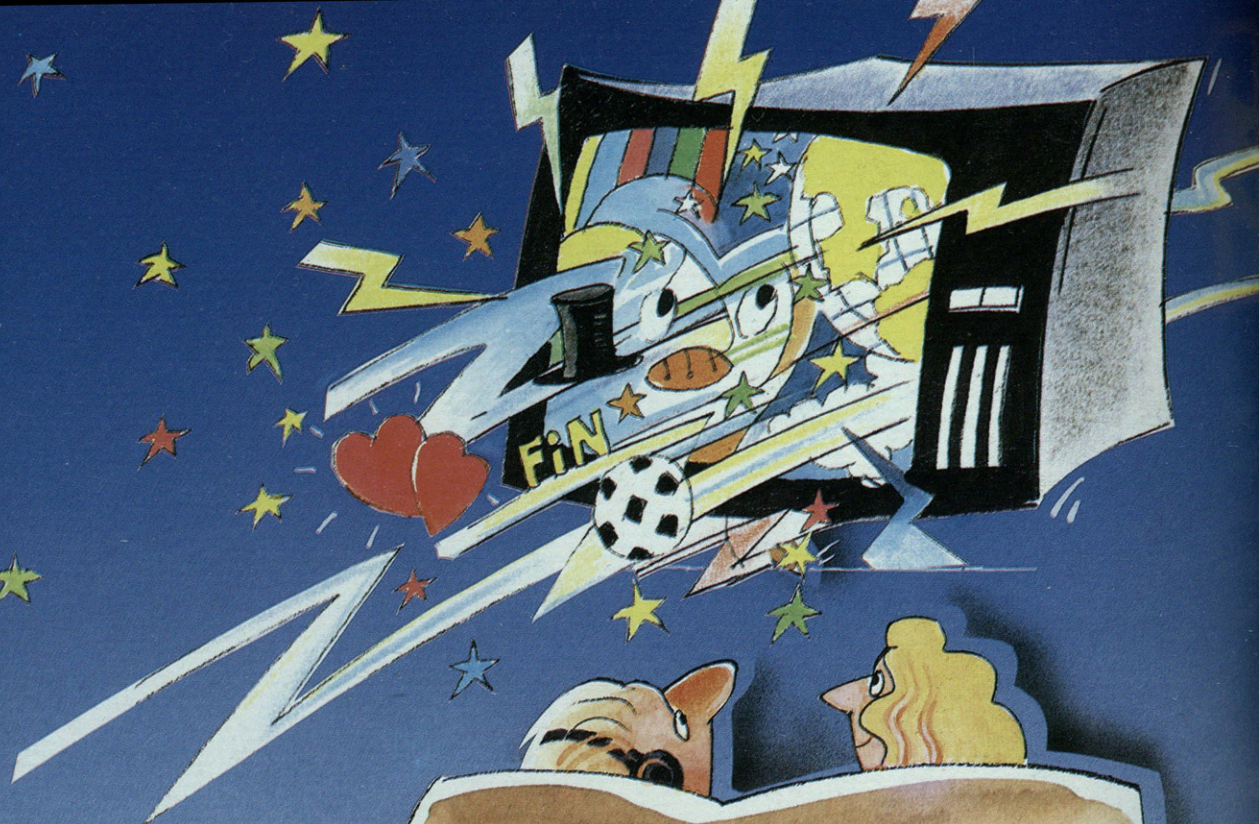
ENTZULE
EGUNERO

EUSKADI

GaZTIA

FM

EUSKARA IKUSGARRIA

400.000 pertsonak, zuk bezalaxe, egunero
Irratia eta Telebista euskaraz ikusi eta
entzuten dute.

Lasaitzeko, ondo pasatzeko,
informatzeko edo ikasteko. Euskara...
IKUSGARRIA delako.

